

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Február 5.

6. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A lelkészválasztás módjáról.

(Folytatás.)

Először is értésére adom azoknak, a kik történetesen nem tudnák, hogy nem az összes református gimnáziumok tanárait választják az illető egyházkerületek. Csurgón, Budapesten, Nagykőrösön, Kecskeméten, Halason, Kúnszentmiklóson, Gyöngyösön, Rimaszombatban, Miskolcon, Máramaroszigeten, Böszörményben, Nánáson, Karcagon, Mezőtúron, Kisujszálláson, Békésen, Szathmárnémetiben, Hódmezővásárhelyen mindenütt az intézetet fentartó testületek, vagy az alapítóknak és pártfogóknak a történelmi fejlődés útján erre illetékesé vált jogutódaik gyakorolják e jogot, nem pedig a főfelügyeletre hivatott egyházkerületek. Ez az elv nyilatkozik Debrecenben is, hol a debreceni egyház éppen annyi szavazattal rendelkezik a tanár-választásoknál, mint maga az egyházkerület, még pedig hasonlóképpen azon az alapon, hogy tetemes részt vesz a főiskola költségeinek hordozásában. És Párára a dunántúli, Sárospatakra a tiszáninneni, az erdélyi kollégiumokhoz az erdélyi egyházkerület vajjon egyedül e minőségében, mint főhatóság, választja-e a tanárokat Teljességgel nem. Hanem igenis részben szintén mint fentartó testület, részben viszont mint az alapítók jogutódja. Hát, nem ezen elv alapján történik-e az is, hogy az állam által segélyezett intézetekhez az állami hozzájárulás arányában a miniszter nevezi ki a megfelelő számú tanerőket? De, igen. És ezek a tények kérlelhetlenül oda utalnak, hogy a lelkészeket is azok a testületek válasszák, melyek az egyház fenntartásának költségeit fedezik.

Helyesen és jogosan járt el hát az erdélyi egyházkerület, midőn a körlelkészi állomások betöltését nem az érdekelt egyházközségekre bízta, melyek többnyire elenyésző csekélységgel járulnak az illető lelkészek díjazásához, hanem e jogot saját közigazgatási hatóságára, az Igazgató-Ta-

nácsra ruházta. És helyesen s jogosan tenné azt is, ha azokban az egyházakban, melyekben nem az egyháztalpok közadózásából, hanem bizonyos alapok kamataiból fizettetik a lelkész, minél előbb kikutatná ez alapok eredetét. Ahol aztán az derülne ki, hogy az egyháztalpok elődeinek, általában magának az eklézsiának semmi, vagy nagyon kicsiny része volt amaz alapok megteremtésében, ellenben valamely, az egyházközségen kívüli patronustól, vagy éppen a nemzeti fejedelmektől, mint az anyaszentegyház főpatronusaitól eredtek azok: ott szintén meg kellene szüntetni az eddigi uzust, mely az imént kimutatott jogi elv szerint voltaképpen abuzus, hogy tudniillik a papjai fizetésére büszke, de fizetni korántsem szerető egyházközségek válasszák meg lelkészeiket.

Ezt különben az erdélyi egyházkerület a kodifikáció alkalmával már ki is mondta, mert a törvények 325. cikkelye akarva, nem akarva, olyan következtetésekre is tért nyit, melyektől csak egy lépés van az általam most jelzett intézkedésig.

Most már áttérek ama véleményem kifejtésére, melyet a lelkész-választás módozatainak kérdésében alkottam. Már a megelőzőleg előadottakból kitűnik, hogy ott, a hol a hivek fizetik a papot, határozott pártolója vagyok az egyházközségi választásnak s e szerint, a jelenleg érvényben álló egész rendszernek csupán egyes kinövéseit itélem el, a melyekre nézve szilárd meggyőződés, hogy ha azok el lesznek hártva s helyettük józan és célszerű intézkedések fognak életbe léptettni, az érdem és a képesség is megnyeri a maga jutalmát, illetőleg terét, a történelmi alapot és alkotmányunk szellemét sem fogjuk figyelmen kívül hagyni.

Teljes mértékben helyeslem a debreceni zsinat azon bölcs intézkedését, hogy a korlátlan, sőt jóformán féktelen választás helyébe olyat próbált tenni, mely ha a kivitelben, főleg a jelölés intézménye miatt, nem is bizonyult elég jónak

de azon intenciója legalább nemes volt, hogy a munkásság és tehetség fölé ne kerekedhessék az erős hangú demagóg. Hosszu idő tapasztalata győzte meg a multkori zsinat tagjait arról, hogy a régi rendszer tarthatatlan, annyira, hogy szivebben tettek egy reakcionáriusnak látszó lépést, mint hogy kitegyék anyaszentegyházunkat a lassankinti elzüllés veszélyének. Nagyon helyesen. A mi népünk még nincs eléggé megérve összes emberi jogainak teljes élvezésére és gyakorlására, a mennyiben könnyen félrevezethető, elcsábítható, és megvesztegethető. Erre különben később, lesz alkalmam ismét visszatérni, e pontnál elégnek tartom annyinak a kijelentését, hogy részemről továbbra is fenn óhajtom tartatni az egyházak jövedelem szerinti osztályozását s ezzel együtt megállapíttatni az egyes osztályoknak megfelelő pályázási képességet.

E tekintetben legelső teendő gyanánt említem a kvalifikációs szabályzatoknak az összes kerületekben való egyöntetűvé tételét s ehhez képest nagyobbára részint méltányosabbá, részint igazságosabbá alakítását. Bámulatos, ugyanis, az a következetlenség, melyet a zsinaton a korlátlan választás mellett hősi kitartással végső lehelletig küzdő tiszáninni egyházkerület hazatérve ez álláspontjával szemben tanusított, midőn megalkotott szabályrendeletével az ifju lelkészek és lelkészjelöltek hátraszorításán és az idős lelkészek előmeuetelésének biztosításán roppant erővel munkált. Azóta módosított ugyan egy kicsit ez örege szabályzat, de most is olyan biz' az, hogy fiatal ember fázhatik e kerülettől. Másfelől, ellenben, az erdélyi egyházkerület a másik tulságba esve, boldognak, boldogtalannak jogot ad a legkitünőbb egyházakba való pályázhatásra. Hogy az ellentét annál világosabb legyen, példát hozok fel. Ha valaki a most mult nyáron Sárospatakon végezte a theologiai tanfolyamot, az elképzelhető legjobb esetben és feltételek mellett is, csak hat év után juthat be egy 1100 frtos egyházba, míg a ki Enyeden egyidejüleg hasonló eredménnyel végzett, már a jövő őszszel a legdúsabb jövedelmű és legtekintélyesebb egyházak bármelyikét megnyerheti. Én egyiket sem helyeslem. Azt sem, hogy csak idős papok pályázhassanak első osztályu egyházba, de azt még kevésbé, hogy olyanok, kik esetleg kevés belső tartalmuk dacára, magolással, vagy bármily úton jeles diplomát szereztek, s egy évig magyar bor helyett bajor sört ittak, jó torkuk és erős tüdejök segélyével nagy ha-

marosan akár éppen szászvárosi, vagy tordosi papok lehessenek.

A tiszántúli egyházkerület által 1889-ben életbe léptetett szabályzatot még legigazságosabbnak és legkörültekintőbbnek tartom, mert kellő mértékben méltányol csaknem minden olyan körülményt, mi a mult bizonyágtételeiből merítve, garanciáját képezheti a jövőnek. A rendes és segédlelkészeknek gyakorlati működését éppen úgy tekintetbe veszi, mint szellemi képzettségüket, melyet részint iskolai bizonyítványaikból ítél meg, részint későbbi tanulmányaikból.

Részemről, azonban, másféle számításmódot szeretnék életbe léptetni az egyesek képesítésének megállapításánál, azt, a melyet az imént említett tiszántúli szabályzat készítése alkalmával egyesek ugyanott indítványba hoztak. E szerint, a képesítésnél figyelembe veendő körülmények egyenkint külön-külön számmennyiséggel jeleztenének, melyek aztán összeadtván, a végösszegekből kitünnék, hogy az illető képesítése megfelel-e ama számnak, mely az egyházak osztályozásánál mind a négy osztályra nézve külön volna előlegesen megállapítandó. Ezen képesítési eljárásnál egyfelől a lelkészi bizonyítvány foka és a tudományos képzettséget igazoló egyéb okmányok, másfelől a hivatali szolgálat ideje és az esetleges, tágabb körü közszolgálat minősége számíttatnának be, még pedig, szerintem, legméltányosabban az alábbi módon.

A. I. Mindkét lelkészi vizsgálat α . jeles eredménye = 3; β . jó eredménye = 2 γ . kielégítő eredménye = 1. Ha egyik lelkészi bizonyítvány α . jeles, a másik jó = $2\frac{1}{2}$ β . jó, a másik kielégítő = $1\frac{1}{2}$; γ . jeles, a másik kielégítő = 2. II. α . Néptanítói oklevél = 1; β . középiskolai tanári oklevél = 2; γ . bölcsészettudori oklevél = $1\frac{1}{2}$ δ . theologiai tudori oklevél = 3 theologiai magántanári oklevél = 3 ζ . külföldi theologiai fakultásokon való tanulmányozás évenként = 1.

B. I. α . Rendes lelkészi, tényleges segédlelkészi, theologiai rendes, helyettes és segédtanári és gimnáziumi rendes vallástanári szolgálat évenként = 1; β . címzetes segédlelkészség, katechetai stb. szolgálat, lelkészi jellegű egyéneknek református gimnáziumokban való rendes tanári szolgálata évenként = $\frac{1}{2}$ II. α . Egyházkerületi jegyzők és tanácsbírák, valamint esperesek e minősége = 2; β . egyházmegyei hivatalnokok ezen minősége = 1.

Természetes, hogy a külföldi tanulmányozás nem számíthatnék be egyszersmind segédlelkészi szolgálat helyett is. Megjegyzem továbbá, hogy véleményem szerint, az szintén célszerű volna, ha a szolgálati idő öt éven felül már nem folyhatna be a kvalifikáció emelésére, valamint az is, hogy mindenkinek szolgálati idejéből egy év a kötelezett segéd-lelkészkedés ideje gyanánt leütköztetnék, illetőleg, ezentul a szolgálati idő csak a második vizsgálat letételétől számíthatnék.

Egy ilyen képesítési rendszer elfogadása esetén aztán első osztályu egyházba választhatók volnának azok, kiknek képesültsége legalább nyolc fokra rug, másodikba a hat fokkal, vagy azon felül bírók, harmadikba a négy fokot, negyedikbe a két fokot elérik. Meggyőződésem, hogy ennél igazságosabb és méltányosabb kvalifikációs törvényt valóban nem lehetne hozni. Részemről azért melegen óhajtanám, hogy az egész magyar református egyházra kihatólag ilyenformát eredményezzen az összeülendő zsinat ez irányban teljesítendő működése.

(Folytatása köv.)

Zoványi Jenő.

Jelentése

Dr. Kolosvári Sándor egyházmegyei főgondnoknak, kolosvári ref. egyház életében fölmerült nevezetesebb mozzanatokról az 1890-ik évben.

Tisztelt képviseleti közgyűlés!

Egyházközségünknek az újévben első képv. közgyűlését van szerencsém megnyitni és ez alkalmából a t. közgyűlés tagjait atyafiságos szeretettel üdvözölni.

Az örömmel egyfelől és a fájó visszaemlékezésnek másfelől, a reménynek és kétkedésnek, a bizalomnak és aggodásnak lelkemben forrongó érzelmei egymást váltva, s egymással vívódva, rezgik át egész lényemet, ha vissza kell pillantanom az elmúlt eseményeire és mint rövidlátó kell tekintenem a jövőbe, a melynek végtelen távolát oly fukaron szükre mérte ki szemeink előtt a bizonytalanság áttörhetlen ködfátyola.

E változó érzelmeket és lelki borongást az a régi szokás juttatja részembe e percben, a mely kötelességemmé teszi, hogy állásomnál fogva, mielőtt újabb munkára vetném kezemet s ismét mozgásba indítanám egyházunk szellemi gépezetét, egy pillanattig megállva, tekintetüket a multra irányítsam, s együttes munkálkodásunk eredményeit emlékezetük tárházában, mint a gazda az ő fáradságának gyümölcszeit és veszteségeit, számba vegyem. Hiszen, csak akkor és csak úgy lehet jövőre a múlt a jövőnek oktató mestere.

A dolgok természetes rendjében fekszik, hogy egyházi jelentésében, a figyelmet első helyen egyházunk vallás erkölcsi életére, állapotára és viszonyaira fordítsam. Most is, mint az ezelőtti években tettem, örömmel emelhetem ki, hogy az elmúlt év folyamán semmi kívül álló

hatalom, egyházunk vallás-erkölcsi életének rendét meg nem zavarta. Tanubizonyosága ez többek közt ama békés, és az egymás hitelvei kölcsönös tiszteletben tartását fel-tüntető keblvi viszonynak, a melyben a különböző vallás-felekezetek és testvér-egyházak, városunkban egymás mellett élnek.

Kivülről pedig az államhatalom és a törvényhatóság sem vonta meg tőlünk jóakaratu támogatását. Sőt ellenkezőleg, ha a magyar egyetemes prot. egyház, a melynek mi is része vagyunk, érdekében vizsgáljuk a tényeket, örömteljes szívvel, megnyugovással és reménységgel tekinthetünk az állam törvényhozására és szabadelvű kormányára, a mely a múlt év folyamán is, tetemes anyagi segélyével nem egy középiskolánknak biztosította fennállhatását és a magyar kultúra terjesztésére irányuló, de egyházunkra nézve is áldásos működését.

A mi egyházunk, a maga egészében úgy, mint részeiben, vágyaiban úgy, mint törekvéseiben, célzataiban és alapszervezetében egyiránt szabadelvű és kizárólag magyar, a mely magán és az állam határain kívül, nem ismer dirigens idegen hatalmi fókuszokat. Az erősödő magyar államnak nem egyedüli, de minden esetre egyik elsőrendű erőforrása. Ez okon, meggyőződésem szerint, az állam védő és támogató kezét jogosan igényelheti, nemcsak az anyagi irányban, hanem a lelki ismeretnek szabadsága terén is. Szükségünk is lehet reá.

A távolabb látók lelki szemei előtt már fel-feltűnik a tornyosulni kezdő felhő-pontok, a melyek a héthalmu örökváros köréből verődhetnek össze. Ki tudná megmondani a jövőt, hogy azok békésen el fognak-e vonulni fölöttünk, vagy pedig a reakció meg fogja rázni azokat, hogy fejünkre zudítsák nehéz tartalmukat? Hogy ismét áldatlan tusát vivjon hite, meggyőződése és lelki ismerete szabadságáért a magyar magyar ellen. Maga az állam pedig szuverénitására, a határain kívül álló, de szerveivel az állam testében is működő, hatalmi tényezőkké ellen. Résen kell állanunk, de bizalommal minden egyebet fölött abban az önében, a melyet az egyházi unio szerzett számunkra; bizalommal a törvényben, a melyet Urunk Királyunk szentesített és bizalommal a hazafias és szabadelvű államkormányzatban, a mely az egyenlőség és viszonyosság elvére fektetett 1868. 53. t.-c. alapján és ez országos törvénynek szándékolt végrehajtási célzataiban egyszersmind védelmünkre áll, a mi ez idő szerint fenforog, azokkal a tulkapásokkal szemben, a melyek nemcsak a vegyes-házasságokból született kisdéinknek elkeresztelésével, hanem a még csak jövőben szülehetőknek is, a szülőktől törvényellenesen előre kikiskart irások kikötések alapján folytatott elhódításával, eredményében magát az élő prot. egyházat támadják meg, mert az egyház az egy hiten lévőkké szerves gyülekezete.

Sokkal nehezebb küzdelem áll azonban előttünk egy olyan ellenséggel szemben, a mely bennünk és közöttünk van, a mely ugyszólva észrevétlenül, de annál hatékonyabban tör ellenünk. Aggódom, hogy lesz-e alkalmas ellenfegyverünk legyőzésére? Mert ha bár én az aggodalom kutfejét nem egyedül a mi egyházunkban, hanem az általános egyházi élet nyilvánulásaiban látom, még is fájdalmasan nézem, mert a jelenség nem egyéb: mint a

közönyösség, az egyháziasság érzetének eltompulása, a vallás-erkölcsi eszméknek és igazságoknak őket megillető magaslaturól való könnyelmű leszállítása a nélkül, hogy helyükre a tudásnak az ember lelki és kedélyvilága szükségleteit kielégítő és megnyugtató szellem kincseit ültethetnék.

Az ember tudás után vágyódó és kutató elméje, a külső látszat ellenére is, megállapíthatta a végtelen űrben a földnek, akár csak mint Flammarion hasonlata szerint a napsugárban szint játszó buboréknak a levegőben való lebegését, örült sebességgel rohanását önmaga körül és a nap kerületében, utjában maga körül hagyva a nappal és éjjel, a tavasz, nyár, ősz és tél váltakozását, a központ vonzó és futó erők törvényeit s egymáshoz való viszonyát. Ismerete körébe vonhatta a mi bolygónknak legközelebbi és leghűbb kísérőjét, óriás hegyeivel, kihalt krátereivel és széles völgyeivel: a szeliden mosolygó holdat; valamint az örökké forrongó nap rendszerében, az összes csillag-világokat. Megmérhette ezeknek akár sok milliárd kilométernyi távolát; meg a világosság és villám futását. Elemeire bonthatta a fényt, s ennek útján megállapíthatta az azt kisugárzó test anyagát és súlyát. Az anorganikus föld kérgén vizsgálata és megismerése tárgyává tette az élő szerves lényeket az utolsó protoplazmáig; a mikro-organismusokat az életet öltő bacillusokig. De azért a lét-megismerés titkaiba be nem hatolhatott. A kezdet és vég oka, az élet és halál kérdése még megoldatlan. A cél és rendeltetés ismeretlen. Lényünk még porszemet sem képez a világ-egyetemben, a melynek egy darabkája van kötve életünk. Agyunk nem tud magának fogalmat alkotni a végtelenségről. Csak a földi, vagy földre ható erők nyilvánulását észleli, de az erőt magát meghatározni, nem tudja. Még egy csirkét sem képes életre hozni, habár a tojást elemeire bontja, s az elemeket ismét összerakja

És mindebből mi a tanúság? Az, hogy legyen bár végtelen a tökéletesedés útja, minden előbbre lépés a tudásban, az erőhatások felismerésében, mind közelebb-közelebb vezet a költő szerint ahoz, «a kit a bölcsnek lángesze föl nem ér, csak titkon érző lelke ohajtva sejt» az istenhez és a benne való hithez.

És miért mégis a közönyösség és a vallásos érzéknek eltompulása? Nagy kérdés ez, a melylyel foglalkoznunk kell, ha leküzdeni akarjuk. Ugy vélem, hogy tévedés volna, a jelenség okát csak, egy vagy más kútfőben keresni. Számos oknak összehatása és számos tényezőnek összeműködése hozta létre az eredményt. Általában véve, a mai kor reális irány áramlatában az ember, a minden téren fokozott igények kielégítése céljából, az eszményi világot lelki szükségletei keretén kívül hagyva, lihegással rohan a pénz, a cheek, váltó, részvény, megjelenési bárca, az üzlet-nyeremény s mit tudom én, még mi minden után; a gazdagodási vágy nem ismeri az erkölcs és nem követi az igazság törvényeit; egy rohanás az élet, a melynek útjában már lassu a villany futása is. Ily viszonyok között a közélet, egymástól elkülönült társadalmi köreiből csak mesterséggel s céltudatos működéssel térhetünk és téríthetünk embereket a helyes utra.

Az első mester a családban van. Neve: édes anya és édes apa. Ezekhez sorakozik az iskolában a tanító és

tanítónő, majd a tanár és végül az élet. A cél nem egyedül a tanítás, hanem a mellett a nevelés is. Ha nemcsak ügyes gazdákat, furfangos üzéreket, hivatalos órát kitöltő hivatalnokokat, félrevonult kontempláló tudósokat, hanem a szó nemes értelmében embert is akarunk nevelni, a ki eszével lát és szívével érez, a ki fogékony legyen a felebaráti szeretetre, a melyre Krisztus alapította keresztyén anyaszentegyházát, akkor a bölcsőtől a legfelsőbb tudományok szószékéig, a tudást a hittel kell megaranyoznunk. Sorsa mindenkit bizonyos társadalmi életkörbe vezet. Ki-ki azt viszi magával, a mit neki a család és iskola adott.

A társadalmi életkörök vezető szellemét és életáramlatát pedig az alkotó részek határozzák meg.

(Vége köv.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 1.

Elnökkölt br. Bánffy Dezső, főgondnok, jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Parádi Kálmán, Dr. Sárkány Lajos, Dr. Vályi Gábor, Deák József, Bodor Antal, Szász Béla.

Az időközben elnöki úton elintézett s most jóváhagyott ügyek közül megemlítjük, hogy az egyházkerületi theologiai akadémia és paedagogium alapjára újabb alapítványt tőnek: az uzoni egyházközség 100 frtot, Benkő Gergely, szárazajtai és Kovács Elek v.-gálfalvi pap s esperes 50—50 frtot, Keszei József v.-gálfalvi tanító 20 forintot, mit az Ig. Tanács köszönettel ismert el.

A közoktatásügyi miniszter ur Kuun-kollégiumunk egyik klaszszika-filologiai tanszékére, a fölterjesztés értelmében Borcsa Mihály tanárjelöltet nevezte ki és pedig, miután a fölajánlott még csak alap- és szakvizsgálatát állotta ki, ezúttal csak helyettes tanárképpen. A kinevezett az előjáróság útján kapja meg kinevező oklevelét.

A zilahi kollégium megilletődéssel jelenti, hogy legidősb főgondnoka s egyik alapítója, b. Wesselényi Ferenc elhunyt. Ig. Tanácsunk mély sajnálattal veszi a jelentést tudásul s fölhívja az előjáróságot, hogy a boldogult életrajzát, a közgyűlési jegyzőkönyv számára idején küldje be.

Egyik esperes kérdést tevén egyik egyházközség ott kézhez vett regale-váltás kötvényének miként leendő kezelésének ügyében, az Ig. Tanács körlevélben emlékezteti az összes hatóságokat arra a korábbi határozatra, hogy az összes váltás-kötvények a központban fognak kezeltetni, megjegyezve, hogy az összes egyházi testületek kötvényei amugy is vinkulált alakban állíttatnak ki, s így értékük más módon való befektetése csak esetről-esetre külön tárgyalás útján lenne megengedhető.

A Kuun-kollégium egy régebben szerzett birtok egyes részeit már korábban eladta s most utolsó részletét, mely egy távol fekvő és így csak nehezen és költségesen kezelhető erdőbűl áll, szintén áruba bocsátotta. Tétetett is már egy kedvező vásári ajánlat, de miután még előnyösebb kilátások is ígérkeznek az eladásra nézve, az előjáróság fölhatalmazást kér és nyer, hogy az Ig.-Tanács jóváhagyásának fontartásával a szerződést megköttesse.

Marosvásárhelyi egyházközségünk malomtelke, szűk voltához képest, a nagy forgalom igényeinek meg nem felel s így kibővitendő. Most egy szomszédos telekrész előnyös áron vásárolható meg s az Ig.-Tanács a betervezett szerződést megerősíti.

Zongor Ferenc és neje, m.-kölpényi birtokosok, ot-tani egyházközségünknek, iskola-ház számára, egy alkalmas belső telket adományozván, hatóságunk hálás köszönettel fogadja a buzgó hivek ajándékát.

A s.-m.-berkeszi egyházközség vásárvám szedése iránti jogát eddig a község belterületén gyakorolta, az újabb vásári rendtartás értelmében, azonban, köteles a községen kívül szerezni vásártért s ehhez képest egy alkalmas fekvőt szemelt ki megvételre. Mielőtt, azonban, a fölterjesztett szerződés jóváhagyható lenne, az egyházközség utasítatik, hogy eszközölje ki a földmivelési miniszter nyilatkozatát, hogy a vásártér számára megveendő terület megfelel a törvényes követelményeknek.

A kraszna-mihályfalvi egyházközség egy követelése fejében árverésen szerzett fekvőjére kedvező vásáros ajánlkozván, az Ig.-Tanács helybenhagyja a bemutatott szerződést.

A kis-eskülli tanítói állomásra, az ismételten eredménytelen maradt pályázati körözés után, okleveles tanító ajánlkozván, alkalmazása engedélyeztetik.

A n.-petrii kántor-tanítói javadalom szintén oly csekély volt, hogy az állomás hosszabb idő óta nem vala betölthető s ez idő szerint is a pap kénytelen a tanítást végezni. Az egyházközség, ehhez képest, valamennyire föl-emelte a javadalmat s az így módosított és jóváhagyott díjlevél szerint a pályázat kihirdetése elrendeltetett.

Hévízi egyházközségünk vett fölhívásra nyilatkozik, hogy a b. Bánffy Kata-féle 200 fitos, kegyes hagyományt kepe-váltó alap létesítésére kívánja fordítani, maguk a hivek is vállalkozván, hogy ez alapot hozzájárulásukkal gyarapítják, mit az Ig.-Tanács jóváhagyással és elismeréssel vesz tudásul.

Az enyedi egyházmegyéből a közalapról nyerendő segélyek iránti kérvények, a kitűzött határidő után, éppen a gyűlés folyamán, érkeztek be, holott az összes többi kérvény, letárgyalva, immár fölterjesztett a közalap végrehajtó bizottságához, mihez képest a kérvény-csomó egyszerűen fölküldetett a végrehajtó bizottsághoz.

A pujoni, ujon szervezendő körlelkészség területi beosztására, a körlelkész javadalmára és részletes utasítására nézve az adatok immár mind tisztázva lévén, most végleg megállapított díjlevele száz forint központi segélylyel, valamint szolgálati utasítása s a pályázati hirdetés közzétételük.

Az étfalva-zoltáni felekezeti iskola évek óta szünetel, miután a községi iskola megnyitásával elnéptelenedett; az Ig.-Tanács, azonban, e tényről, az akkori egyházmegyei hatóság elmulasztván a jelentéstételt, csak utólag értesült. Akkor, szintén utólag, mngtétetett az intézkedés a kántortanító díjlevelének szabályszerű leszállítása iránt, valamint az iskola Hadnagy-alapítványának rendezésére nézve is, és pedig oly móddal, hogy a tőke ezer forintra emelkedésével a kamatok egy harmada az iskolai alap javára tőkésítették, kétharmada pedig az alapító levél értelmében, a szegény tanulók tandíját és tan-

könyv-szükségletét fedezze, a presbiterium utasítván az érdemes tanulók kiválasztására és a segélyek kiosztására. Most a presbiterium a megállapított rendtől eltérve, azt határozta, hogy a kiosztandó összeg a községi tanítónak adassék át, az ő belátására bízván a kiosztás, mi ellen a pap fölfolyamodván, Ig.-Tanácsunk utasítá az esperest, hogy a presbiterium határozatának megsemmisítésével, szerezzen érvényt a korábbi utasításnak.

Vékás Lajos, barátosi pap, súlyos gége-bajára hivatkozva, mely a templomi szolgálat végzésében gátolja, segédlelkész tartására kér engedélyt s az Ig.-Tanács teljesítvén a kérést, értesíti ez engedélyről főt. püspök aát, miután, a szabályzat értelmében, a kirendelendő káplánok személyének megválasztása az ő jogkörébe tartozik.

Az ilyefalvi egyházközség romladozó tornyának jó karba helyezésére saját iskolai alapjából 1300 ft kölcsön fölvételére kért korábban engedélyt, mit az Ig.-Tanács csak oly föltétellel helyezett kilátásba, ha a tőke visszahelyezéséről is gondoskodás történik. Az egyházközség most kimutatja mind a kamatok, mind a törlesztő részek fedezetét, s így megnyeri az engedélyt a kölcsön fölvételére, illetőleg, a javítási munka keresztülvételére.

A sz.-udvarhelyi egyházközség egyik papi állomásának megszüntetését és helyébe segédpapi állomás szervezését kérte még akkor, a midőn egyik papja, n. Tolvaly Zsigmond, meghalt. Az Ig.-Tanács a kérdés eldöntését függőben tartotta addig, míg az egyházközség akkor egészen összebonyolodott vagyoni ügyeit teljesen nem rendezi s a már korábban folyamatba indított rovatall-ügyet nem tisztázza. E föltételek most beválván, s az egyházközség vagyoni helyzete, ehhez képest, rendezettnek lévén tekinthető, az Ig.-Tanács engedélyezi a kért módosítást s elrendeli az új díjlevél kiállítását, valamint a segédpap szolgálati utasításának megállapítását s jóváhagyás alá terjesztését.

A herepei és sülyei egyházközség papi javadalmainak egyesítése és a herepei kántor-tanítói javadalom föl-emelése iránti tervzet, mindkét egyházközség belegegyezése és az egyházmegyei tanács fölterjesztése alapján, jóváhagyatik.

A nagy-galambfalvi egyházközség új papilak építéséhez készül s a terv és költségvetés jóvá is hagyatott, de az építés megkezdése mindaddig nem volt engedélyezhető, míg a szükséglet teljes fedezete ki nem mutatatik. Most az egyházközség kötelezte magát a hiánynak rovatall utján való beszerzésére s így az építés keresztülvételére megadatott az engedély.

É—n.

Jelentés a „Prédikátori Tár“ pályázatáról.

(Folytatás.)

A számú s az «Elveszett paradicsom» címet viselő beszéd, a mint szerző külön jegyzetben előadja, már egyszer be volt adva pályázatra s most az akkori bírálat utasítása értelmében kíséreltetett meg átdolgozása. Mi azonban e művet most sem tarthatjuk egészen sikerültnek, még pedig legfőbbképpen azért nem, mert nem valódi prédikáció, hanem inkább valami értekezés-szerű dolgozat, mely főleg társadalmi problémákkal foglalkozván s csak mellékesen valláserkölcsi dolgokkal, nem annyira templomi szövegekre, mint felolvasó

asztalhoz való. Egyébiránt, emelkedett gondolkozása, szép eszméi, kellemes irálya és néhol valósággal megkapó, szellemes fejtegetései e művet élvezetes olvasmányná teszik.

A 4. számú, mely a «Bűnös gyönyörökre csábító kisértések erejéről és azok legyőzésének módjáról» beszél, I. Pét. II. 11. versét veszi alapul s az egész prédikáció terjedelméhez képest tulságos hosszú bevezetése végén, szövegyszerű propozíciójában és felosztásában a cimben jelzett tárgy kitejtését tüzi ki céljául. Sajnos, hogy az első résznek vázlatos ugyan, de egészen tárgyias és közérthető, ám, tárgyát tekintve, viszont éppen eme tulajdonságainál fogva szószerkebe nem eléggé illő fejtegetései után, a második résznek letelejétől kezdve, már elfeledi, hogy emebben mit szándékozott voltaképpen előadni s csak egyetlen kicsike részletben emlékezik meg a kisértések legyőzésének módjáról. Általában, e rész szintelen, pedig ha ez is oly hatásos volna, mint a maga nemében az első, a mely erős jellemzésével néhol igazán megdöbbsent s teljesen meggyőz, még közölhető is lenne e beszéd, annál is inkább, mivel kidolgozása is nagyobbára sikerült.

Végül, a legkiválóbb közönséges prédikációk közé tartoznak az 5, 13, 20, 17, 14, 15, 19. és 16. számú pályaművek.

Az 5. számú, melynek címe: «Saul és az endori varázsnő,» alapigéje pedig I. Sám. XXVII. 7, a babonának «1. régi és lassankénti kifejlődését s egyes körtüneteit, különösen a vallás mezején; megrögzöttségének főbb okait, s végül 3. legajánlatosabb gyógyszereit veszi szemügyre.» Nagy olvasottsággal, sokoldalú képességgel bíró prédikátor munkája ez, melynek számos részlete igazi szónoki erővel tesz bizonyosságot. Jelen alakjában azonban felette hosszú, aztán meg Torquemada, Hobbes Tamás, «a neveléstudomány kézikönyvének jeles írója» és mások felemlegetése folytán sokat veszít prédikációszerűségéből. De mindezen hibáin könnyen lehet segíteni, mert az első résznek olvasásra érdekes, de a katedrából hallva, a figyelmet kifárasztó hosszadalmas történeti fejtegetései helyett tökéletesen elegendő, egyszerűen annyit mondani, hogy babona minden népnél és minden időben volt. Ha szerző ezen, művére nézve nagyon előnyös változtatást megteszi, a mi által a felosztás helyessége is csak nyerni fog; ha a «vallás- és néptanítókhoz» intézett felhívással általában a felvilágosodottabb emberekhez fordul, úgy e beszéd ily módon megújított alakjában egyikévé leend a »Prédikatori Tár» értékesebb közleményeinek.

A 13. számú a Nehem. II. 3. alapján a «hazaszere-tetről» beszél, mely szerző szerint 1. az azzal való együttérzésben, az érte való munkásságban és 3. a jövőjében való reménykedésben áll. Helyes felosztás, de a mely éppen úgy nem a teksztuson alapul, mint maga az egész beszéd, melyhez alapige gyanánt valami egyéb, alkalmasabb bibliai helyet kellene választania szerzőnek. Az meg erőltetett dolog, hogy szerző a felosztásban jelzett három tulajdonság közt a mult, jelen és jövő kategóriái szerint akar különbséget tenni, mert az első nem kizárólag s még csak nem is «inkább» a multa vonatkozik. Egyébiránt, e munka, kivált ha tekintetbe vesszük azon körülményt is, hogy tárgya a lelkeszi szószerkebe nem a leghálásabbak közé tartozik, kiváló elismerést érdemel. Szép gondolatok megfelelő szép formába öntve, nyomon követik egymást az egész beszéd folyamán.

A 20. számú a III. Móz. XIX. 3. és 4. versét vevén alapul, «Korunk bálványai», vagyis szerző szerint 1. az is-

tentől eltért világi tudomány, a vagyon és 3. a divat ellen beszél. Időszerű tárgyával hatásosan, meggyőzően és alaposan foglalkozik. Nem valami nagyobb szabású prédikáció-írói tehetség munkája, de a homiletikai szabályoknak szigoruan szem előtt való tartása, tárgyszerű gondolatainak helyes rendszerbe foglalása, a célja felé való következetes és folytonos haladás, kellemes, cikornyátlan irálya együttesen méltóvá teszik a kinyomásra. E mű ellen legfeljebb azt kifogást tehetjük, hogy az egyházi beszédeknek izletes fűszere, a bibliai idézeteknek a szöveg egyes alkalmas helyeire való beleillesztése szinte teljesen hiányzik belőle.

A 17. számú «Az urhoz méltó élet» rajzát adja a Kol. I. 10—14. alapján, melyekből azonban a legelső mondat egymagában is elégséges lett volna teksztusul, a többit fel lehetett volna használni a beszéd folyamán, de helyettük természetesen sokat elhagyván abból a számtalan szentirási idézetből, melyek e beszédet jelen alakjában csaknem dögögössé teszik. Stílusa különben gyakorlott, jóllehet, nem könnyed kézre vall, tárgyalása ügyes és rendszeres. Nem terjeng, nem csapong jobbra-balra, nem vegyít közbe mellékes, vagy a tárggyal összefüggésben sem levő dolgokat, csupán az első rész kezdete tűnik fel valami új bevezetés-formának, a mire pedig itt már semmi szükség nincs, annyival inkább, mert ez a részletecske könnyen elhagyható.

A 14. számú a 128. zsoltár alapján az «Istenfélő ember áldása» cím alatt előadja, hogy az istenfélő megáldatik 1. keze munkájában, családjában, 3. hosszú élettel. E propozíció és felosztás a teksztus fölött való alapos és kimerítő meditáció eredménye levén, a beszédet egészen szöveg- és tervszerűnek mondhatjuk. Ez már magában véve is érdem, de tetézi ezt tárgyalása, mely egyszerű, de e mellett tömör és szép irályu, megnyugtató, meggyőző és rábeszélő hatása. Igaz, hogy itt-ott egy kis gyermetegség is meg-megakad; hogy a bevezetés utolsó kikezdése jelenlegi alakjában nem jó és hogy tul van tömve mindenféle idézettel; de mindezen hátránya eltörpül számos kiváló tulajdonsága mellett.

A 15. számú az Ezekiel XXXIV. 12—16. alatt leirt «jó pásztorhoz» hasonlítja az istent és amannak s így ennek is az alapigéből kivont sajátosságait öt részben adja elő. Egy rendszeres, következetes tárgyalású beszéd, mely olykor még naivságra is átcsapó természetességével szintén kellemes benyomást tesz úgy az olvasóra, mint bizonyosan a hallgatóra is. Sok idézgetése dacára minden cikornyát nélkülöző, egyszerűsége mellett is szép irálylval kidolgozott és bibliai hangulattól áthatott munka, mely telve van az életből vett igaz képekkel, találó hasonlatokkal és általában véve, megfelel mind azon kellékeknek, a melyeknek meglététől függni szokott a prédikáció jósága.

A 19. számú, melynek alapigéje a 73. zsoltár 25. és 26. verse, címe pedig: «Isten a mi örökségünk», költői nyelvezettel írott nagyon szép beszéd, mely emelkedett hangulattal, hitbuzgó lélekkel, bibliai szellemben fejt ki, hogy 1. a ki vagyonát veszti, semmit sem veszített, de 2. a ki istent veszti, mindent elveszített. Egyetlen egy hibája van. A felosztást csupán kényszerűségből tevő meg, nehogy az iskolai szabályok ellen vétni találjon, holott igen célszerű lett volna, most elhagynia, miután már a bevezetésben elkezdett arról beszélni, a minek előadását a felosztás alkalmával az első rész feladatául tűzte ki. Ha a felosztást nem szurja vala közbe, az egyöntetűség és következetesség nem zavartatik

meg egy parányit sem, sőt még a homiletika ellen sem követett volna el egy csepp vétséget sem, hiszen, oly átlátszó, világos és logikus az egész eszmemenet, hogy mindenki beláthatja az amugy is létező két rész közötti ellentétet abban az esetben is, ha szerző az önmagában kitervelt felosztást elhallgatja. És az ilyen eljárás talán egy kissé még a szónoki művészethez is közelebb áll, mint ha a tárgyalás egyöntetűségének rovására olyat is kijelent a szónok, a mit a hallgató magától is észrevehet. Ám, ez oly csekélység, a min könnyű segíteni is, de a mely számba sem jöhet e beszédnek sok irányu jelességei mellett, melyek pályázat legbecsesebb termékei közé emelik.

A 16. számúnak címe «Az első zsoltár boldogjai» s e zsoltár első verse alapján, teljes szövegszerűséggel, vallásos melegséggel, bibliai zamattal, ügyesen, szépen, élénken fejtegeti, hogy az boldog, a ki 1. a hitetlenek tanácsán nem jár, a bűnösök útján nem áll és 3. a csufolók székében nem ül. Jóllehet ezek, így kifejezve, mind csak negatívumok, de szerző oly művészileg tudja az egyes kellékek kifejtésénél a megfelelő pozitívumokat lelkünk elé tárni, hogy nem csak elriaszt ama gonoszságoktól, hanem egyszersmind rávesz az ellenkezők követésére. Részünkről, eme semmi tekintetben kifogás alá nem eshető, kitűnő beszédet tartjuk a közönséges prédikációk közt a legsikerültebbnek, minél fogva a pályadíjat ennek kellett itélnünk. (Felbontatván a jelígis levélke, Bitay Béla, brassói segéd-pap neve tűnt ki.)

(Folyt. köv.)

Invázió.

Tanulni, emberi dolog. A tények okozatából tanulságot vonni le, szükséges. Egy rövidke laptudósításban jelezve van a «Préd. Tár» közelebbi pályázati sikere. Gratulálunk. Hanem, e rövidke laptudósítás nagy szegénységi bizonyítvány erdélyrészi kálvinista theologusainkra. Hadd, mondjam el. A 16. számmal jegyzett közönséges beszéd írója: budapesti theologus; az 5-ik számú, nagypénteki beszéd szerzője: sárospataki; a 6-dik számú esketési agenda írója: budapesti és a 6-dik számú kereszteleési agendával debreceni theologus nyert.

Föltéve, hogy a pályázók felerésze, de bizonyosan több, erdélyrészi, azaz, enyedi theologus volt, világos, hogy e pályázaton az enyedi theologia bukott meg. Nem

tudom tisztán, honnan fú a szél, de nekem úgy tetszik, valami azt lengeti, hogy e körülmény egy okkal több, mely a publikumot egy leendő dislokációra előkészítse.

Vagy tanul az ember, vagy nem. Van tehetsége, vagy nincs. Ez közös Sárospatakkal és Debrecennel. Oklevelet kapnak Enyeden. Ebül-kutyául. Akár az egyetemen, vagy a szinitanodában. Az oklevélben benne van a homiletika, a tehetség, a szorgalom, a szerencse, a pártfogás. Ezek ugy vannak Pesten is, Debrecenben is. Megvan talán még az a homiletikai arany szabály is: «Minden prédikáció annyit ér, a mennyit épít.» Így mi keveset építhetünk, mert kevés jó prédikációt termelünk, ha kerek 100%-ban tűnik ki az idegen.

Csodálkozhatunk-e így ama jelenségen, hogy Kovászna, Vaja, Domokos, Kibéd, Folyfalva, Teke, Kajántó, Peér, stb. más kerületből kénytelen pásztort választani, nem kapván méltót Enyedről.

Ha ez nem invázió, akkor Enyeden a homiletikát kitűnőleg adják elé s az egyházi szónoklattanra igen sokat adnak. Ha pedig invázió, akkor sajnálom, hogy nem Debrecenben tanultam, mert úgy talán a «Préd. Tár» egyik koszorusa is lehettem volna.

Arról meg vagyok győződve, hogy a bíráló-bizottság hivatását komolyan végezte. Nem tekintett a földrajzi határra. Ez bizonyos a kiirt eredményből s hiszem, hogy a bizottság nagyot nézett egymásra, mikor a levélkéket felbontotta. «Nesze neked!» mondták egymásnak. «No, látod, mit tudnak Enyeden», hajtogatta Szász Béla. «Ki hitte volna,» mondogatta Szász Gerő.

De hát, a «közpapi» versenyen nem debreceni theologus nyerte-e el a pálmát? S Bitay Béla és Zoványi Jenő, a «Prot. Közlöny» legerősebb munkásai soha sem ettek enyedi konviktust.

Nem haragszom, Szerkesztő ur, s a «Préd. Tár» új példányára okvetetlenül előfizetek, hanem azt állítom, hogy e versenyen nem csak az egyes pályázók, hanem általán az erdélyrészi theologusok buktak meg.*)

Csekme Ferenc.

*) Derék munkatársunknak e tréfás ötletét közöltük, minden következtetés nélkül. A kinek tetszik, mosolyogjon; a kinek tetszik, gondolkozzék fellette. De ne veszekedjünk. Szerk.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

(Vége.)

XI.

Pesti Jánosnak alázatos supplicatioja kegyelmedhez, Urához!

Tekintetes Uram! Mint Uramat alázatosan kellett meg találnom ez írásom által kegydet; mivel akkor, a mikor ez ecclában az praedicator szokott marasztalni az Kegyelmetek szavával, az első esztendőben Kegyelmetektől nekem rendelt fizetésre senki nem marasztott; magam felől akartam én is becsületes emberek által provideáltatni, az minthogy provideáltak is, nekem bizonyos Ecclát rendelvén. De annak utána Tiszteletes Püspök uram által marasztalván Kegyelmed, magamat compromittáltam (jóllehet már más Ecclácz is magamat köteleztem volt), hogy ha elébbeni rendes fizetésem

kiszolgáltatik, megmaradok, melyre még semmi bizonyos válasszom Kgdttól uram nem jött. Kérem azért alázatosan Kgdet uram, ezen dologról engem assecurálni ne difficultáljon, hogy én is függő elmémet csendesítvén, mind Istennek s mind kegyelmeteknek csendesebb elmével szolgálhassak.

Kegyelmedtől Uramtól k. v. v. (= kedvező választ vár).

Kelet nélkül. Ugyanazon levéltári szám alatt.

XII.

Boldogítsa az Ur Kelmednek minden dolgait s életét, kedvelvén birja Kegyelmedet az igazságnak ösvényiben!

Nagy keserőségünkre s kárunkra elszólitá Isten bölcs itéletéből amaz nagy ajándéku atyánkfiát, Csengeri Istvánt (enyedi tanár), kinek mássa mikor s honnét támad nemzetünk közül, Isten titkában van. Nekem ugyan parancsolt

Urunk még ott létemben, hogy értekezvén másfelől, kit helyibe állitanánk s ő Nagyságának is adnám tudtára, kit javallanék. De Uram ha a régi fennforgó collegiumbeli háborgásnak s zenebonának ellene akar Ő Nagysága állani s épületesebben akarja, adjon költséget, hogy elköltsen a Collegium, sok discursus s nagyértelmű embereknek consensusát kívánhatná az a szükség, zugatva és szemesen kellene abban munkálkodni. Azért, Uram, ha tetszenék Klmednek, occurralna Klmed a hamarkodásnak azon materiában, a hol kelletik, én is megmondom arról való tetszésemet.

A jövő 25. junii a Wladika Fejérváratt celebrál generalis gyűlést, a hová parancsolja Ő Naga az én praesentiamat is specificálvan Ő Naga a reformatiojokról való kívánságot. De én nem tudom, mi jót várhassunk abból is, mert a mit az egy tagadással s fogadkozással feltesz (?), azt nem kiméli, valóság pedig semmi nincsen, hanem csak a vallásban való hátramaradás és megbecsülhetetlen kár. Az én lelkem ne vádoljon, mert az igaz hitért mindent elkövettem ezen materiában is, valami elkövetésre való volt. Tántorodásnak kell lenni kétségnélkül, hogy ily igen megátalkodott. Minek okáért azt is Kelmednek orvaslásért ex confidentia öntöm kebelibe. — Én az estve érkeztem, Uram, haza csak s a reám bizott itt való dolgairól Kelmednek mostan irni nem érkeztem. Szemben kellene lennem Kegdel, de nem érkezem, hétéfőn Fejérvárra kell alá mennem. Isten áldása maradjon, Uram, Kegyelmeddel! Kegyelmednek tiszta szivből szolgál

Anno 1671. die 17 junii (Kolosvár).

Kovácsnai Péter, m. p.

Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak, stb.

Eredetije: a Teleki-levéltárban, 718. sz.

XIII.

Elviselhetetlen terhes dolgaiban való boldog előmeneteliért adja Isten kegyelmét bőséggel, Uram, Kegyelmednek!

Továbbá a Pataki mesterek és deákok érkeztenek ide hozzánk (a S.-Patakról 1671. októberben kiűzött Kollegium két tanára, Buzinkai Mihály és Posaházi János s a deákok egy része) s még itt vannak, de minden órán indulnak. Deákok itt vannak nro. 46. de Erdélyben szerte eloszolva még felesen vannak. Kegyelmed Uram nagy áldozatot tesznek Istennek s kárt az Antichristusnak és Ördögnek, ha jó feltett célja szerint rolok provideál, lakó helyekre s ételekre tudom Kegyelmed prudenter prospicial. De hogy jó reménységünknek az a Collegium is megfelelné, jo constitutiokat kellene hová hamarébb elejekben rendelni. Az erdélyi állapot szerint pedig mind ecclesiasticusok s mind ahozértó politicus (= világi) becsületes curatorokat kelletnék talán Kegyelmeteknek állíttatni maga mellé, hogy se a mester uraimék között veszekedés, se a deákok között rendetlenség, melyek az épületet remoralnák, ne találtatnék. Mostan ha jól indíttatik dolgok, azután is úgy folyhat jobban. Meg sem kell szomorítani, de lehetőleg jó rendben kelletnék állítani. Itt az urral (Bánffi Dénez?) Uram, én még nem beszélhettem, de úgy látom ő Kegyelme is semmi jótól nem idegen. Ezek után az Ur Isten vigasztalja meg Kegyelmedet az Kegyelmed előtt levő dolgoknak jó és kívánatos kimenetelével, megtartván Kegyelmedet kegyelmében, mind a kegyelmedével! Amen! Kolozsvárott, 1672. die 13. februar.

Kegyelmednek igaz hűséggel szolgálni kész

Kovácsnai Péter, m. k.

P. S. Igen szükségesnek látnám, Uram, ha azon erővel, melylyel immár három Collegiumot tartunk, egy akademiát erigalnánk. Nem tudom amaz Udvarhelyi hely felől mi jót beszélhetett vala Kegyelmed: Azt nem kellene talám tágitanunk.

Kivül cim: Tekintetes Méltóságos Teleki Mihály uramnak, stb.

Eredetije: a Teleki-levéltárban, 872. sz. a.

1672. január 25-én azt írja Kovácsnai Péter Telekinek: Még Uram el nem érkezének a Pataki deákok.

Közi:

Konc József.

Fölkérés.

Szives kérelem újabb egyházirodalmunk külföldi ismertetése érdekében.

Az a szives fogadtatás és elismerés, a melylyel a dérek Prot. Irod. Társaság és annak kiadványairól a Köstlin-féle Theol. Studien und Kritiken 1891. 1-ső füzetében közölt hosszabb ismertetésem a külföldön, s részben ide benn a prot. sajtó részéről is találkozott, fölbátorit arra, hogy azzal a legközelebbi jövőben egy nagyobb tanulmányomban újabb egyházirodalmunkat is a maga összes phasisaiban megismertessem. A lehetőségig hű és teljes képet szeretnék nyújtani a legjobb akarattal e tanulmányomban a külföldnek a mi lassan mozduló, de mégis élő egyházirodalmunkról, a melyre nézve az eddigelé ismertető hiányában sok tekintetben tájékozatlan. Óhajtanék abban kiterjeszkedni összes egyházirodalmi mozgalmainkra a Prot. Egyházi és Iskolai Lap megindításától kezdve, a Közpapok, illetve, Reformátusok Lapjáiig, s a prot. Theol. Könyvtártól föl a Prot. Irod. Társaság megalakulásáig, illetve, szerencsés megindulásáig. Nevezetesen, kiterjeszkedem majd régebbi és újabb keletű vállalatainkra éppúgy, mint egyéb irodalmi erőlködéseinkre, úgy hogy a legkisebb prot. német, vagy magyar néplap, vagy egyéb prot. jellegű termék sem fogja kikerülni figyelmemet. E munkálatomhoz, természetesen, nagy szükségem van prot. lapjaink jelenlegi és volt buzgó szerkesztőinek és ev. ref. vagy ág. ev. lelkész, vagy tanártársaimnak szives tájékozó utbaigazítására, illetve, ügyemnek közös jól felfogott ügyünknek jóakaró támogatására, nevezetesen, a hazai régebbi, vagy újabb lapok, vállalatok, vagy egyéb irodalmi mozgalmak céljainak, életük időtartamának stb. pontos megjelölésére és velem való közlésére, úgy hogy a legkisebb adatnak rendelkezésemre való bocsátását is forró köszönettel fogom fogadni.

Az eszmét e tanulmányomhoz a Sárospataki Lapok érdemes szerkesztőjétől, Radácsi György barátomtól vettem, ki fönnírt közleményemnek bírálatos ismertetésében sok utbaigazító adattal már is szolgált, sőt egyházirodalmi viszonyaink képeinek a külföldön való föltüntetésére egyenesen föl is szólított. Ha netán lapjaink, vagy folyóirataink általam nem ismert régebbi évfolyamaiban már is megjelent volna egyházirodalmi viszonyainkat ismertető, s így megírandó tanulmányomat közzéről érdeklő és utbaigazító ily cikk, vagy értekezés, úgy annak szives megjelölését és tudomásomra hozatalát kérve-kérem, a mennyiben ily tárgyú előmunkálat nehéz munkámat felette megkönnyitené. Révész Imre Figyelmezőjét és apologetikai-polemikái iratait pedig kölcsönbe kérem, vagy esetleg pénzért is átveszem.

Érzem és tudom, hogy a művelt külföldnek, különösen a németországi prot. egyházi és theologiai körök már is észlelhető szives érdeklődésére nekünk magyar protestánsoknak szükségünk van; azt ápolni, fejleszteni és tőlünk telhetőleg erősíteni, valóságos miszsió, s ifju életünknek egyik legemelőbb és legéltetőbb vezérgondolatát képezi. E magyar prot. miszsiói ügyet prot. pap- és tanártársaimnak buzgó pártfogásába ajánlva, az erőtelennek erősítését s szives megelőbbi tudósításait kérve, maradtam mély tisztelettel és legforróbb köszönetem előleges jelzésével.

Eperjesen, 1891. jan. 24-én. Dr. Szlávik Mátyás
ev. theol. tanár.

Folytatás az 1/4. ív mellékletén.

Különfélék.

== **Az apostagi ev. ref. pap, Szabó Lajos**, faiskolát és magtermelési telepet állított be egyházának lelkesi földjein. Nem tudjuk, ugy értsük-e, hogy egyháza javára, vagy a kanonika porción, a maga előmenetelére. Elég, hogy megcsinálta és jól tette. Most árjegyzéket is küldött szét, a mely szerint igen olcsón lehet megrendelni alma, körtve, barack, diófákat; káposzta-féléket, tök, ugorka, dinnye, borsó, lencse, mák, sóska, paprika, hagyma, retek-fajokat stb. stb. És úgy elgondolkoztunk. Né, milyen szép dologra adta fejét ez a paptársunk és milyen áldásos, szép és közhasznu munkásságból szerez magának megérdemelt hasznot! És úgy elképzeltük, hogy milyen szépek lehetnek ott Apostagon a kertek, a mezők; milyen szép lehet a temető! Mert ha a pap ott, ültet, kertészkedik, bizony, hivei közül is előbb tán kevesen, de azután mind többen követni fogják példáját, és előbb tán saját kertjüket, azután a cintermet, majd a temetőt ültetik be hasznos bokrokkal, termő gyümölcsfákkal és alkotnak egy szép paradicsomot, melyben minden szép és az emberek jók, vallásosak, erkölcsösek. Atyámfiai, férfiak! Egy pár hét mulva engedni fog a hideg; enyhe szellők fognak röpködni; majd eljön a tavasz: vajjon, nem volna-e jó utanozni, követni a Szabó Lajos szép példáját? Hány rozszant parokhiát, hány elhagyatott temetőt lehetne ékessé tenni istennek ingyen áldásával! Nagy tanító-mester a természet; és a ki megérti a földet és közel megy hozzá, bizony, közeledik az istenhez!

== **Az alsó-rákosi papi állomás** elnyeréseért 27-en folyamodtak. A kijelölés folyó évi január 24-én történt. Próba-szónoklat tartására bocsáttattak: Benkő Ferenc, szent-erzsébeti, Benke Ferenc, farcádi, Adorján László, hejasfalvi lelkész, Németh Sándor, sz.-udvarhelyi segéd-lelkész, Kóbori János, Lajos János, papjelölt. Máti s falvára kijelöltettek: Menyi János, süköi, Borbély Sándor, alsó-siménfalvi lelkész, Fábián Márton, papjelölt. Isten segítse!

== **Bizony, szegények vagyunk!** Minden héten, vagy legalább is minden hónapban kapunk egy-egy «Felhívást», «Kérést» «hit- és vérrokonainkhoz», hogy felekezeti és nemzeti veszélyekkel szemben, hozzuk meg áldozatunkat a szent ügy oltárára. Legközelebbről a brailvai egyház, a romániai esperességből és a máramaroszigeti egyház a tiszántúli egyházkerületből küldtek ilyen felhívásokat. Mind a kettő megérdemli, hogy támogassuk abból a kevésből, a mit isten adott. Méleget ajánljuk lelkész-társaink, egyházaink figyelmébe. Alkalom-adtán emlékezzenek meg e két egyházzól is abban bizonyos reménységben, hogy a jótékonyság fillére oly mag, mely elvetttévén, terem hatvan és száz annyit!

== **Furka Ferenc**, csernakereszturi birtokos és piski-telepi körjegyző ur, egyetlen kedves és felejthetetlen leánya emlékére, ki 1887. évi okt. hó 28-án halt el, egyházközségem javára egy 100 ftos alapítványt tett azon kikötéssel, hogy ez összeg «Furka Róza-alapítvány» címen, mint elkölthetetlen tőke, örök időkre érintetlenül hagyassék, és csak kamatai használtassanak fel az előjáróság által meghatározandó egyházi célokra. «Miként a mi fejünket, a Krisztust, úgy minket is a szenvedések szentelnek fel a dicsőségnek országában,» ezt mondja és tanítja a szentírás. Én pedig azt mondom és azt kívánom, hogy a nemes lelkű Furka Ferencnek és kedves élettársának, kik legdrágább kincsük emlékének megörökítésére a jótékonyság oltárára ily áldozatot hoznak, «az isten, a ki cselekedte mind hogy akarják,

mind hogy véghez vigyék a jót» áldja és szentelje meg minden tettöket. Egyházunknak tett ezen nemes alapítványa pedig, mely, mint jó lelke velem sejtetni engedi, nem leendő az utolsó, legyen kedves áldozat az Ur előtt! Piski-Telep, 1891. január 31-én. Juhász Izidor, reform körlelkész.

== **Nyilvános köszönet.** A brassói magyar prot. nőegylet, fillérestéelyeinek jövedelméből ötszáz frotot adományozott a ref. templom és papilak-építés céljaira. Midőn a szép adományt e helyen nyilvánosságra hozzuk, édes kötelesség, részünkről is kifejezni köszönetünket a nemes testvéregyletnek s a fenkölt szellemű elnök: nagyságos, Bauer Jánosné urasszonynak. A prot. nőegylet, mint egyházközségünk nagy tevékenységű társadalmi organuma, és ennek kiváló érdemű elnöke, nemes hivatásukat oly áldásosan töltik be, s a támogató viszonyt egyházunkkal szemben oly tiszteletreméltón fogják fel, hogy együttérezhetnek velünk hálás köszönetünk nyilvánításánál mindazok, a kik egyházunk törekvéseit szívükben hordozzák. Isten tartsa gondjaiban a nemes egyletet. Brassó, 1891. január 25. Az egyházi építő bizottság nevében, Bitay Béla, b. jegyző.

== **Hálás köszönet.** A mult év késő őszen nyert befejezést az alsó-detrehemi papilak-iskola, melynek felépítése körül kiváló buzgalmat, áldozatkészséget fejtett ki gondnok, Bornemisza Gyula, a fia. Bornemisza Gyula nemes szívű ember. Ember a szó valódi értelmében, a ki áldoz, fáradozik s teszen mindent, a mi a köznek hasznára van. Csak pár évvel ezelőtt édes atyja, tkts. Bornemisza József úr, egyházunk akkori gondnoka, az egyháznak általa tőkésített 600 frtjából egy a célnak megfelelő csinos templomot épített, mely az egyik haranggal az irt összeget háromszorosan is meghaladja. És, ime, most a nemes lelkű atya hasonló fia, ki őt hivatalában felváltotta, hoz megbecsülhetlen áldozatot, magára vállalván az irt építkezéshez az összes anyagok igen távolról való szállítását. A felépült iskolában csaknem 60 magyar tanuló nyer oktatást. Ez iskola nálunk különösen védőbástyája a nemzetiségnek. Többé nem lesznek ref. hiveinkből Juonok, Pavelek. Midőn ezért a magam és egyházam nevében a nemeslelkű, áldozatkész gondnok afiának hálás köszönetet mondanék, egyuttal őszinte szívvel kívánom: tartsa meg az Isten sokáig. Baló Bálint, ev. ref. körlelkész.

== **Szives kérelem.** Ismételten felkérjük mindazon t. lelkész urakat, kiknek a mult év tavaszán fölhívási ivet küldöttünk sziveskedjenek, fölhívási iverüket bármely parányi adomány kíséretében visszaküldeni, vagy valamely feleletet adni, hogy mi is magunkat tájékozassuk. A mult év ápril 22-ikéig befolyt adományokról a «Prot. Közlöny» 18. számában hálás köszönettel beszámoltunk; azóta a következő adományok folytak be, illetőleg, az alábbi t. lelkész urak voltak szivesek a kért perselypénzt hozzánk juttatni, a mit hálás köszönettel nyugtázzunk. Kósa Mihály 64 kr. Barabás József 1 frt. Nt. Hegedüs Lajos 2 frt. Derzsi Lőrinc 50 kr. Péter Antal 40 kr. Lengyel István 50 kr. Kusztós Gyula 1 frt. Kemény István 1 frt. Magyarósi István 1 frt. Gyárfás Albert 2 frt 15 kr. Veres Márton 50 kr. Nagy Ábrahám 34 kr. Kiss Lajos 50 kr. Bodó Ferenc 2 frt. Székely Sándor 80 kr. Szabó Ferenc 50 kr. Nt. Kovács Elek 1 frt. Adorján László 80 kr. Kovács Sándor 60 kr. Pünkösti Ferenc 1 frt. Vén Mihály 1 frt 2 kr. Kovács Albert 1 frt. Dénes Antal 1 frt 20 kr. Ágoston György 1 frt 50 kr. Bitai Kálmán 30 kr. Kiss Pál 40 kr. Csekme Ferenc 25 kr. «Ne nyugtázzák» 40 kr. Gaál Sámuel 60 kr. Lenárt József 1 frt. Derzsi Dénes 1 frt, összesen 26 frt 90 kr. Alsó-Detrehem, 1891. jan. 15. Baló Bálint, ev. ref. körlelkész.

HIVATALOS RÉSZ

126—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebeleztet sz.-nagyfalusi egyházközség I-só osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becsles szerint, 850 frt, melyből

1) készpénz: az egyházközség pénztárából 732 frt, br. Bánffy György 1000 frt. alapítványa után 50 frt. 2) külfekvőség: a legjobb helyen két tagban 25 hld. 2) stóla keresztes 30 kr, esketés 2 frt, temetés 2 frt, a temetőben való külön szolgálatért 2 frt, anyakönyv-kivonatokért 1 frt, családi értesítőkért 2 frt, öt esetenél 3 frt, hat vagy több esetenél 4 frt.

Urunk még ott létemben, hogy értekezvén másfelől, kit helyibe állítanánk s ő Nagyságának is adnám tudtára, kit javallanék. De Uram ha a régi fennforgó collegiumbeli háborgásnak s zenebonának ellene akar Ő Nagysága állani s épületesebben akarja, adjon költséget, hogy elköltsen a Collegium, sok discursus s nagyértelmű embereknek consensusát kívánhatná az a szükség, zugatva és szemesen kellene abban munkálkodni. Azért, Uram, ha tetszenék Klmednek, occurralna Klmed a hamarkodásnak azon materiában, a hol kelletik, én is megmondom arról való tetszésemet.

A jövő 25. junii a Wladika Fejérváratt celebrál generalis gyűlést, a hová parancsolja Ő Naga az én praesentiamat is specificálvan Ő Naga a reformatiojokról való kívánságot. De én nem tudom, mi jót várassunk abból is, mert a mit az egy tagadással s fogadkozással feltesz (?), azt nem kiméli, valóság pedig semmi nincsen, hanem csak a vallásban való hátramaradás és megbecsülhetetlen kár. Az én lelkem ne vádoljon, mert az igaz hitért mindent elköttem ezen materiában is, valami elkövetésre való volt. Tántorodásnak kell lenni kétségnélkül, hogy ily igen megátalkodott. Minek okáért azt is Kelmednek orvaslásért ex confidentia öntöm kebelibe. — Én az estve érkeztem, Uram, haza csak s a reám bizott itt való dolgairól Kelmednek mostan irni nem érkeztem. Szemben kellene lennem Kegdel, de nem érkezem, hét-főn Fejérvárra kell alá mennem. Isten áldása maradjon, Uram, Kegyelmeddel! Kegyelmednek tiszta szivből szolgál

Anno 1671. die 17 junii (Kolozsvár).

Kovássnai Péter, m. p.

Tekintetes Nemzetes Teleki Mihály uramnak, stb.

Eredetije: a Teleki-levéltárban, 718. sz.

XIII.

Elviselhetetlen terhes dolgaiban való boldog előmeneteliért adja Isten kegyelmét bőséggel, Uram, Kegyelmednek!

Továbbá a Pataki mesterek és deákok érkeztenek ide hozzánk (a S.-Patakról 1671. októberben kiűzött Kollegium két tanára, Buzinkai Mihály és Posaházi János s a deákok egy része) s még itt vannak, de minden órán indulnak. Deákok itt vannak nro. 46. de Erdélyben szerte eloszolva még felesen vannak. Kegyelmed Uram nagy áldozatot tesznek Istennek s kárt az Antichristusnak és Ördögnek, ha jó feltett czélja szerint rolok provideál, lakó helyekre s ételekre tudom Kegyelmed prudenter prospicial. De hogy jó reménységünknek az a Collegium is megfelelné, jó constitutiokat kellene hová hamarébb elejekben rendelni. Az erdélyi állapot szerint pedig mind ecclesiasticusok s mind ahozértő politicus (= világi) becsületes curatorokat kelletnék talán Kegyelmeteknek állíttatni maga mellé, hogy se a mester uraimék között veszekedés, se a deákok között rendtelenség, melyek az épületet remoralnák, ne találtatnék. Mostan ha jól indíttatik dolgok, azután is úgy folyhat jobban. Meg sem kell szomorítani, de lehetőleg jó rendben kelletnék állítani. Itt az urral (Bánffy Dénez?) Uram, én még nem beszélhettem, de úgy látom ő Kegyelme is semmi jótól nem idegen. Ezek után az Ur Isten vigasztalja meg Kegyelmedet az Kegyelmed előtt levő dolgoknak jó és kívánatos kimenetelével, megtartván Kegyelmedet kegyelmében, mind a kegyelmedivel! Amen! Kolozsvárott, 1672. die 13. februar.

Kegyelmednek igaz hűséggel szolgálni kész

Kovássnai Péter, m. k.

P. S. Igen szükségesnek látnám, Uram, ha azon erővel, melylyel immár három Collegiumot tartunk, egy akademiát erigalnánk. Nem tudom amaz Udvarhelyi hely felől mi jót beszélhetett vala Kegyelmed: Azt nem kellene talám tágitanunk.

Kivül cim: Tekintetes Méltóságos Teleki Mihály uramnak, stb.

Eredetije: a Teleki-levéltárban, 872. sz. a.

1672. január 25-én azt írja Kovássnai Péter Telekinek: Még Uram el nem érkezének a Pataki deákok.

Közi:

Konc József.

Fölkérés.

Szives kérelem újabb egyházirodalmunk külföldi ismertetése érdekében.

Az a szives fogadtatás és elismerés, a melylyel a dérek Prot. Irod. Társaság és annak kiadványairól a Köstlin-féle Theol. Studien und Kritiken 1891. 1-ső füzetében közölt hosszabb ismertetésem a külföldön, s részben ide benn a prot. sajtó részéről is találkozott, fölbátorit arra, hogy azzal a legközelebbi jövőben egy nagyobb tanulmányomban újabb egyházirodalmunkat is a maga összes phasisaiban megismertessem. A lehetőségig hű és teljes képet szeretnék nyújtani a legjobb akarattal e tanulmányomban a külföldnek a mi lassan mozduló, de mégis élő egyházirodalmunkról, a melyre nézve az eddigelé ismertető hiányában sok tekintetben tájékozatlan. Óhajtanék abban kiterjeszkedni összes egyházirodalmi mozgalmainkra a Prot. Egyházi és Iskolai Lap megindításától kezdve, a Közpapok, illetve, Reformátusok Lapjáig, s a prot. Theol. Könyvtártól föl a Prot. Irod. Társaság megalakulásáig, illetve, szerencsés megindulásáig. Nevezetesen, kiterjeszkedem majd régebbi és újabb keletű vállalatainkra éppúgy, mint egyéb irodalmi erőlködéseinkre, úgy hogy a legkisebb prot. német, vagy magyar néplap, vagy egyéb prot. jellegű termék sem fogja kikerülni figyelmemet. E munkálatomhoz, természetesen, nagy szükségem van prot. lapjaink jelenlegi és volt buzgó szerkesztőinek és ev. ref. vagy ág. ev. lelkész, vagy tanártársaimnak szives tájékozó utbaigazítására, illetve, ügyemnek közös jól felfogott ügyünknek jóakaró támogatására, nevezetesen, a hazai régebbi, vagy újabb lapok, vállalatok, vagy egyéb irodalmi mozgalmak céljainak, életük időtartamának stb. pontos megjelölésére és velem való közlésére, úgy hogy a legkisebb adatnak rendelkezésemre való bocsátását is forró köszönettel fogom fogadni.

Az eszmét e tanulmányomhoz a Sárospataki Lapok érdemes szerkesztőjétől, Radácsi György barátomtól vettem, ki fönnírt közleményemnek híralatos ismertetésében sok utbaigazító adattal már is szolgált, sőt egyházirodalmi viszonyaink képenek a külföldön való föltüntetésére egyenesen föl is szólított. Ha netán lapjaink, vagy folyóirataink általam nem ismert régebbi évfolyamaiban már is megjelent volna egyházirodalmi viszonyainkat ismertető, s így megírandó tanulmányomat közzelről érdeklő és utbaigazító ily cikk, vagy értekezés, úgy annak szives megjelölését és tudomásomra hozatalát kérve-kérem, a mennyiben ily tárgyú előmunkálat nehéz munkámat felette megkönnyítené. Révész Imre Figyelmezőjét és apologetikai-polemikai iratait pedig kölcsönbe kérem, vagy esetleg pénzért is átveszem.

Érzem és tudom, hogy a művelt külföldnek, különösen a németországi prot. egyházi és theologiai körök már is észlelhető szives érdeklődésére nekünk magyar protestánsoknak szükségünk van; azt ápolni, fejleszteni és tőlünk telhetőleg erősíteni, valóságos miszsió, s ifju életemnek egyik legemelőbb és legéltetőbb vezérgondolatát képezi. E magyar prot. miszsiói ügyet prot. pap- és tanártársaimnak buzgó pártfogásába ajánlva, az erőtelennek erősítését s szives mielőbbi tudósításait kérve, maradtam mély tisztelettel és legforróbb köszönetem előleges jelzésével.

Eperjesen, 1891. jan. 24-én. Dr. Szlávik Mátyás ev. theol. tanár.

Folytatás az 1/4. ív mellékletén.

Különfélék.

— **Az apostagi ev. ref. pap, Szabó Lajos,** faiskolát és magtermelési telepet állított be egyházának lelkesi földjein. Nem tudjuk, úgy értsük-e, hogy egyháza javára, vagy a kanonika porción, a maga előmenetelére. Elég, hogy megcsinálta és jól tette. Most árjegyzéket is küldött szét, a mely szerint igen olcsón lehet megrendelni alma, körtve, barack, diófákat; káposzta-féléket, tök, ugorka, dinnye, borsó, lencse, mák, sóska, paprika, hagyma, retek-fajokat stb. stb. És úgy elgondolkoztunk. Né, milyen szép dologra adta fejét ez a paptársunk és milyen áldásos, szép és közhasznú munkásságából szerez magának megérdemelt hasznot! És úgy elképzeltük, hogy milyen szépek lehetnek ott Apostagon a kertek, a mezők; milyen szép lehet a temető! Mert ha a pap olt, ültet, kertészkedik, bizony, hivei közül is előbb tán kevesen, de azután mind többen követni fogják példáját, és előbb tán saját kertjüket, azután a cintermet, majd a temetőt ültetik be hasznos bokrokkal, termő gyümölcsfákkal és alkotnak egy szép paradicsomot, melyben minden szép és az emberek jók, vallásosak, erkölcsösek. Atyámfiai, férfiak! Egy pár hét mulva engedni fog a hideg; enyhe szellők fognak röpködni; majd eljön a tavasz: vajjon, nem volna-e jó utánozni, követni a Szabó Lajos szép példáját? Hány rozzant parókhiát, hány elhagyatott temetőt lehetne ékessé tenni istennek ingyen áldásával! Nagy tanító-mester a természet; és a ki megérti a földet és közel megy hozzá, bizony, közeledik az istenhez!

— **Az alsó-rákosi papi állomás** elnyeréseért 27-en folyamodtak. A kijelölés folyó évi január 24-én történt. Próba-szónoklat tartására bocsáttattak: Benkő Ferenc, szent-erzsébeti, Benke Ferenc, farcádi, Adorján László, héjasfalvi lelkész, Németh Sándor, sz.-udvarhelyi segéd-lelkész, Kóbori János, Lajos János, papjelölt. Mátisfalvára kijelöltettek: Menyi János, süköi, Borbély Sándor, alsó-siménfalvi lelkész, Fábrián Márton, papjelölt. Isten segítse!

— **Bizony, szegények vagyunk!** Minden héten, vagy legalább is minden hónapban kapunk egy-egy «Felhívást», «Kérést» «hit- és verrokonainkhoz», hogy felekezeti és nemzeti veszélyekkel szemben, hozzuk meg áldozatunkat a szent ügy oltárára. Legközelebből a braillai egyház, a romániai esperességből és a máramaros-szigeti egyház a tisztántúli egyházkerületből küldtek ilyen felhívásokat. Mind a kettő megérdemli, hogy támogassuk abból a kevésből, a mit isten adott. Melegen ajánljuk lelkész-társaink, egyházaink figyelmébe. Alkalom-adtán emlékezzenek meg e két egyházzal is abban a bizonyos reménységben, hogy a jótékonyosság fillére oly mag. mely elvettettvén, terem hatvan és száz annyit!

— **Furka Ferenc,** csernakereszturi birtokos és piskitelepi körjegyző ur, egyetlen kedves és felejtethetlen leánya emlékére, ki 1887. évi okt. hó 28-án halt el, egyházközségem javára egy 100 frtos alapítványt tett azon kikötéssel, hogy ez összeg «Furka Róza-alapítvány» címen, mint elkölthetetlen tőke, örök időkre érintetlenül hagyassék, és csak kamatai használtassanak fel az előljárásság által meghatározandó egyházi célokra. «Miként a mi fejünket, a Krisztust, úgy minket is a szenvedések szentelnek fel a dicsőségnek országában,» ezt mondja és tanítja a szentírás. Én pedig azt mondom és azt kívánom, hogy a nemes lelkű Furka Ferencnek és kedves élettársának, kik legdrágább kincsük emlékének megörökítésére a jótékonyosság oltárára ily áldozatot hoznak, «az isten, a ki cselekedte mind hogy akarják,

mind hogy véghez vigyék a jót» áldja és szentelje meg minden tettüket. Egyházunknak tett ezen nemes alapítványa pedig, mely, mint jó lelke velem sejtetni engedi, nem leend az utolsó, legyen kedves áldozat az Ur előtt! Piski-Telep, 1891. január 31-én. Juhász Izidor, reform körlelkész.

— **Nyilvános köszönet.** A brassói magyar prot. nőegylet, fillérestéyleinek jövedelméből ötszáz frtot adományozott a ref. templom és paplak-építés céljaira. Midőn a szép adományt e helyen nyilvánosságra hozzuk, édes kötelesség, részünkről is kifejezni köszönetünket a nemes testvéregyletnek s a fenkölt szellemű elnök: nagyságos, Bauer Jánosné urasszonynak. A prot. nőegylet, mint egyházközségünk nagy tevékenységű társadalmi organuma, és ennek kiváló érdemű elnöke, nemes hivatásukat oly áldásosan töltik be, s a támogató viszonyt egyházunkkal szemben oly tiszteletreméltón fogják fel, hogy együttérezhetnek velünk hálás köszönetünk nyilvánításánál mindazok, a kik egyházunk törekvéseit szívükben hordozzák. Isten tartsa gondjaiban a nemes egyletet. Brassó, 1891. január 25. Az egyházi építő bizottság nevében, Bitay Béla, b. jegyző.

— **Hálás köszönet.** A múlt év késő őszen nyert befejezést az alsó-detrehemi paplak-iskola, melynek felépítése körül kiváló buzgalmat, áldozatkészséget fejtett ki gondnok, Bornemisza Gyula, a fia. Bornemisza Gyula nemes szívű ember. Ember a szó valódi értelmében, a ki áldoz, fáradozik s teszen mindent, a mi a köznek hasznára van. Csak pár évvel ezelőtt édes atyja, tkts. Bornemisza József úr, egyházunk akkori gondnoka, az egyháznak általa tőkésített 600 frtjából egy a célnak megfelelő csinos templomot épített, mely az egyik haranggal az irt összeget háromszorosan is meghaladja. És, ime, most a nemes lelkű atya hasonló fia, ki őt hivatalában felváltotta, hoz megbecsülhetlen áldozatot, magára vállalván az irt építkezéshez az összes anyagok igen távolról való szállítását. A felépült iskolában csaknem 60 magyar tanuló nyer oktatást. Ez iskola nálunk különösen védbástyája a nemzetiségnek. Többé nem lesznek ref. hiveinkből Juonok, Pavelek. Midőn ezért a magam és egyházam nevében a nemeslelkű, áldozatkész gondnok afiának hálás köszönetet mondanék, egyuttal őszinte szívvel kívánom: tartsa meg az Isten sokáig. Baló Bálint, ev. ref. körlelkész.

— **Szives kérelem.** Ismételten felkérjük mindazon t. lelkész urakat, kiknek a múlt tavaszán fölhívási ivet küldöttünk sziveskedjenek, fölhívási ivünket bármely parányi adomány kíséretében visszaküldeni, vagy valamelyes feleletet adni, hogy mi is magunkat tájékozhatassuk. A múlt év ápril 22-ikéig befolyt adományokról a «Prot. Közlöny» 18. számában hálás köszönettel beszámoltunk; azóta a következő adományok folytak be, illetőleg, az alábbi t. lelkész urak voltak szivesek a kért perselypénzt hozzánk juttatni, a mit hálás köszönettel nyugtázunk. Kósa Mihály 64 kr. Barabás József 1 frt. Nt. Hegedüs Lajos frt. Derzsi Lőrinc 50 kr. Péter Antal 40 kr. Lengyel István 50 kr. Kusztós Gyula 1 frt. Kemény István 1 frt. Magyarósi István 1 frt. Gyárfás Albert 2 frt 15 kr. Veres Márton 50 kr. Nagy Ábrahám 34 kr. Kiss Lajos 50 kr. Bodó Ferenc 2 frt. Székely Sándor 80 kr. Szabó Ferenc 50 kr. Nt. Kovács Elek 1 frt. Adorján László 80 kr. Kovács Sándor 60 kr. Pünkösti Ferenc 1 frt. Vén Mihály 1 frt 2 kr. Kovács Albert 1 frt. Dénes Antal 1 frt 20 kr. Ágoston György 1 frt 50 kr. Bitai Kálmán 30 kr. Kiss Pál 40 kr. Csekme Ferenc 25 kr. «Ne nyugtázzák» 40 kr. Gaál Sámuel 60 kr. Lenárt József 1 frt. Derzsi Dénes 1 frt, összesen 26 frt 90 kr. Alsó-Detrehem, 1891. jan. 15. Baló Bálint, ev. ref. körlelkész.

HIVATALOS RÉSZ

126—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett sz.-nagyfalusi egyházközség I-ső osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becsles szerint, 850 frt, melyből

1) készpénz: az egyházközség pénztárából 732 frt, br. Bánffy György 1000 frt. alapítványa után 50 frt. 2) külfekvéség: a legjobb helyen két tagban 25 hld. 2) stóla keresztelés 30 kr, esketés 2 frt, temetés 2 frt, a temetőben való külön szolgálatért 2 frt, anyakönyv-kivonatokért 1 frt, családi értesítőkért 2 frt, öt esetnél 3 frt, hat vagy több esetnél 4 frt.

A megválasztandó köteles első évi fizetésének felét a sz.-szolnoki ref. egyházmegye gyámpénztárába befizetni.

Pályázati határnap március 15. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László ref. esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra. Kolozsvártt, 1891. febr. *Szász Domokos,* erd. ref. püspök.

127—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett erkedi lévita-tanítói állásra, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és melléképületekkel ellátott díszes, új lakás és egyházhatósági becslés szerint, 252 frt. 8 kr.

Pályázati határnap, március 1. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához intézendők, Sz.-Somlyóra. Kolozsvártt, 1891. febr. 3-án. *Szász Domokos,* erd. ref. püspök.

128—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett hadad nádasi kántortanítói állásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel, melléképületekkel ellátott kényelmes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 241 frt. 36 kr.

Pályázati határnap március 1. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához intézendők.

Kolozsvártt, 1891. febr. 3. *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

123—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kolozskoltoi egyházmegyébe kebelezett damosi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: veteményes kerttel ellátott tisztességes lakás és 141 frt. 79 kr.

A megválasztandó köteles a vasárnapi és ünnepi istentiszteletet azon alkalommal, mikor a helybeli pap a filiában szolgál s körülményekhez képest a reggeli és estélieket is egyedül végezni, valamint minden héten csütörtökön reggel az anyaegyházban könyörögni.

Pályázati határnap febr. 28. Folyamodványok nagytiszt. Deési Gyula esperes aához intézendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1891. febr. *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

122—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a nagy-szebeni egyházmegyébe kebelezett búzás-bocsárdi egyházközség kántor-tanító állomása, nyugalomba lépés folytán, üresedésbe jövén, arra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom gazdasági épületekkel és terjedelmes kerttel ellátott tisztességes lakás és 246 frt. 74 kr. egyházhatósági becslés szerint.

A megválasztandó azonnal az egész javadalom élvezetébe lép.

Pályázati határnap febr. 28. Folyamodványok nagytiszt. Kelecsényi Károly esperes aához intézendők, Almorra, u. p. Ladámos.

Kolozsvártt, 1891. febr. *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

220—1891.

FELHÍVÁS

az erdélyi ev. ref. egyházkerületi és egyházmegyei közgyűlések m. tt. tagjaihoz.

Mult évi november 1—6 napjain tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyve elkészülvén, az egyházkerületi és egyházmegyei közgyűlések tagjai által Ig.-Tanácsunknál megrendelhető s példányonként 90 krnak postautalvány mellett leendő előleges felküldése után azonnal megküldetik.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt 1891. január 27-én.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

153—1891.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A széki egyházmegye területén ujonnan szervezett pulyoni paptanítói-körlelkészi állomásra pályázat nyitattik.

A körlelkészséghez tartoznak még Szt.-Egyed, Szava, és Szt.-Gothárd községek.

Pulyon községben a tankötelesek iskolai tanítása is a körlelkész kötelessége.

A javadalom 446 frt 34 kr., mely összegből 100 frt a központi segély, 139 frt 68 kr. pedig a kanonika porció kataszt. tiszta jövedelme. E javadalomból azonban a 157 frt 87 kr eddigi pulyoni papi fizetés a f. 1891 Szent-György napjáig egészen az özvegy papnét illeti, 1891 Szent-György napjától pedig 1892 Szent-György napjáig felerészben; s csak ez utóbbi időponton tul élvezi a körlelkész az egész javadalmat.

A pályázati kérvények a főt. püspök urhoz adandók be február 28-ig.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsának, Kolozsvártt, 1891. február 1-én tartott üléséből.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

Dr. Vályi Gábor,
missiói előadó.

220—1891.

FELHÍVÁS.

Mindenik ref. egyházmegye nt. Espereséhez. Mindenik ref. kollegium m. tt. Elöljáróságához. Mindenik püspöki viszálat alatt álló ref. egyházközség tt. Tanácsához.

Egyházkerületünk, mult évi november 1—6 napjain tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyvét, a szükséges számu példányokban, Ig.-Tanácsunk ezennel megküldi s felhívja Cimet, hogy azok árába, darabját 90 krban számítva, az alább kitüntetett összegeket t. Deák József egyh. ker. pénztárnok aához f. évi május hó 1-ig beküldeni sziveskedjék.

Az egyházmegyei levéltár részére küldött egy-egy példány az alábbi kimutatás drb. számai között befoglaltatik, de az ára nem számított föl.

Egyidejűleg figyelmeztetjük Cimet, hogy a mennyiben az egyes határozatokban külön intézkedés nem foglaltatik, azok a jegyzőkönyv szétküldésével azonnal hatályba lépnek, s azok végrehajtására az illetékes közegeket ezennel felhívjuk.

1. V.-hunyadi egyházmegye számára küldetett 26 drb. 22 frt 50 kr. 2. Gy.-fehérvári egyházm. 13 drb. 10 frt 80 kr. 3. N.-enyedi egyházm. 37 drb. 32 frt. 40 kr. 4. Kolozsvári egyházm. 3 drb. 1 frt. 80 kr. 5. K.-Kalotai egyházm. 38 drb. 33 frt. 30 kr. 6. Sz.-szolnoki egyházm. 64 drb. 56 frt. 70 kr. 7. Deési egyházm. 25 drb. 21 frt. 60 kr. 8. Széki egyházm. 45 drb. 39 frt. 60 kr. 9. N.-sajói egyházm. 9 drb. 7 frt. 20 kr. 10. Görgényi egyházm. 34 drb. 29 frt. 70 kr. 11. Marosi egyházm. 66 drb. 58 frt. 50 kr. 12. Küküllői egyházm. 38 drb. 33 frt. 30 kr. 13. N.-szebeni egyházm. 16 drb. 13 frt. 50 kr. 14. Udvarhelyi egyházm. 52 drb. 45 frt. 90 kr. 15. Erdővidéki egyházm. 14 drb. 11 frt. 70 kr. 16. Sepsii egyházm. 38 drb. 33 frt. 30 kr. 17. Orbai egyházm. 12 drb. 9 frt. 90 kr. 18. Kézdi egyházm. 15 drb. 12 frt. 60 kr. 19. Moldva-oláhországi egyházm. 2 drb. 90 kr. 20. A hét kollegiumnak küldetett 7 drb. 6 frt. 30 kr. 21. N.-enyedi egyházközségnek 3 drb. 2 frt. 70 kr. 22. Deési egyházközségnek 3 drb. frt. 70 kr. 23. Fogarasi egyházközségnek 1 drb. 90 kr. 24. Ilyefalvi egyházközségnek 2 drb. 1 frt. 80 kr. 25. Sepsii-szt.-györgyi egyházközségnek 2 drb. 1 frt. 80 kr. 26. Sz.-udvarhelyi egyházközségnek 2 drb. 1 frt. 80 kr. 27. M.-vásárhelyi egyházközségnek 3 drb. 2 frt. 70 kr. 28. K.-vásárhelyi egyházközségnek 2 drb. 1 frt. 80 kr. 29. Szászvárosi egyházközségnek küldetett 2 drb. 1 frt. 80 kr. Összesen: 574 drb. 499 frt. 50 kr.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt 1891. január 27-én.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz 1/4 iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Február 12.

7. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarútea 9. sz.*

A lelkészválasztás módjáról.

(Folytatás.)

Magától értetik, azonban, hogy akkor az egyházak osztályozásának is egyenlő alapon kell történni mind az öt kerületben, nem pedig a mostani ötféle módon. Mig ugyanis Dunamellékén 1600 frt jövedelmen felüli egyházak első osztályúak: addig Erdélyben már 800 frton alul a második osztályúak kezdődnek. Aztán meg Erdélyben a papi földek a kataszteri tiszta jövedelem összegével szerepelnek a fizetés-kimutatásban, a többi négy kerületben pedig a lelkész tetszése szerint megállapított haszonbérrel. Jó volna, az erdélyi kerület ebbeli gyakorlatát amazoknak is követni, mert az állami hivatalos felvétel, ha nem is abszolút becsü (ki várna ilyet?), mégis csak nagyobb hitelt érdemlő, mint a lelkész uraknak akár bérlőkkel való magán egyezkedése, akár pedig hozzávetőleges számítása.

Most immár áttérhetek a lelkészválasztásnál fölmerülő további teendőkre, melyekre vonatkozólag először is azon nézetemet kell kinyilvánítanom, hogy azokban szintén tökéletes egyöntetűséget leendő szükséges létrehozni. Az egyes kerületek speciálisait ilyen közérdekű dolgokban is fentartani, bizony, tulságos konzervativizmusra mutatna. Mert értem, sőt méltánylom, ha az alkotmányra vonatkozó kérdésekben zsinat adta jogával él az erdélyi kerület, de azt, hogy olyan kicsinyes különbségekben is ragaszkodják előbbi szokásához, mint például az, hogy míg a többi kerületekben a megüresült lelkészi állomásokat a zsinati törvények szabta határidőn belül rendesen betöltik, itt még előbb a kegyévek elteltét is megvárják; meg az, hogy a jelölhető maximumát nem ötben, hanem hatban, illetőleg nyolcban állapította meg, már egyáltalában nem találom sem helyesnek, sem indokoltnak. Ez a nézetem az utóbbi példát illetőleg ugyan már csak a multban követett eljárás helytelenítése, de nem egy-

úttal a jövőre vonatkozó ohajtás is, a mennyiben én az egész jelölési rendszer megszüntetését kívánom.

Annyi visszaélés, annyi igazságtalanság történt a jelölési eljárások alkalmával; annyi panasz, annyi zúgolódás hangzott el a méltatlanul elejtettek ajkáról; annyi gyűlölség, annyi ellenségeskedés támadt az egy oltár körül forgolódók között, hogy az a kicsiny érdem. mit néhol és olykor szereztek egyes jelölő-bizottságok, valóban a legkevésbé sem ellensúlyozhatja mindazt, mit részint ez intézmény, részint a személyek rovására hátrányul irhatunk fel.

Jelöltessenek mindazok, kik képesítve vannak valamely lelkészi állomásra. De aztán, természetesen, szüntessék meg Erdélyben is a próba prédikálást. Hiszen, láthatjuk, hogy semmi különösebb haszna nincs. A magyarországi négy kerületben nem szokás, sőt a zsinati törvény egyenesen tiltja. Az erdélyi kerület fentartotta, noha alkotmányának egyáltalában nem képezi szerves alkotó részét. És ugyan mennyivel tetek jobb választásokat az erdélyi egyházak, mint a Tisza és Duna vidékiek? Semmivel sem. Ha Erdélyben estek olyan választások, melyeknél az érdem jutalmaztatott, amott szintén fordultak elő ilyenek; és viszont, ha ott, hol nem próbáltak a jelöltek, sokszor elbukott a különbség; bizony be kell vallanunk, hogy a próba-prédikálással is gyakran járt együtt ily igazságtalanság.

Ez tehát csak olyan szentelt-víz fajtájú szokás, mely absolute véve, se nem árt, se nem használ. Abban az esetben pedig, ha a zsinati tagok többségének véleménye a jelölési eljárás végleges eltörlésére konkludálna, teljesen lehetetlenné válik a próba-prédikálás fentartása. Husz-harminc, sőt esetleg még több pályázót is hogyan farsangoltassunk egyre-másra, mikor csak egyetlen egy választható közülök s a többi hiába dobja ki a sokszor tetemes utiköltséget.

És ezek után, áttérhetek már annak előadására, hogy micsoda szerepet szántam az egyházközségeknek lelkészeik megválasztásában. Jó előre el vagyok rá készülve, hogy e nézetem éppen azoknál fog visszatetszést kelteni, kiknek eddigi, meglehetősen szabadelvű fejtegetéseim inyére voltak. Szemem közé fogják vágni, hogy álláspontom, melyet mindjárt meg fogok világítani, nem protestáns. Hát, legyen. De, jusson eszökbe azoknak, kik az eszmék megaslatán állva, eltévesztik szem elől a való életet, hogy protestáns elődeink és első sorban éppen a reformátorok mindig alkalmazkodtak a viszonyokhoz és azokat ismerve, sohasem tudtak volna beleegyezni abba, hogy elveik a magok egészében egyszerre életbe lépjenek. Én is többre becsülöm hát, hogy elveim a jövőben bizton érvényesíthetők legyenek, mint azt, hogy kellő előkészület nélkül keresztülvitván, a gyakorlatban kompromittálják önmagukat is, pártolóikat is, sőt e mellett veszélyeztessék még az egyház jövőjét is. Így aztán, noha úgy keresztyén, mint protestáns szempontból minden téren a teljes jogegyenlőségnek vagyok híve s ez elvvel nem birva összeegyeztetni például még az alkotmányos monarchiát sem, a köztársaságot tartom a legtökéletesebb kormányformának: mégis eszevesztettnek mondanám, ki ma komolyan szóba merné hozni, hogy azt, vagy akár csak az általános szavazatjogot Magyarországon is léptessük életbe. Eljön talán annak is, ennek is egykor az ideje, de adja isten, hogy egyrésztől nemzetünk egysége akkor már bevégzett legyen, másrésztől viszont addig annyira haladjon népünk a folytonos fejlődés útján, hogy emberi jogainak tökéletes élvezése ne átok legyen reá nézve, hanem jövő létének biztos alapja és erős oszlopa. Az általános vallásszabadság magasra eszméjét is nagyra becsülöm, de a jelen körülmények közt, még nem látom elérkezettnek azt az időt, melyben minden veszély nélkül megvalósítható volna hazánkban. Így gondolkozom arról a választási rendszerről is, mely most egész magyar református egyházunkban divik s a mely szerint mindaz, a ki az egyházi adózásban bármily csekély részt vesz is, a lelkészi állomások betöltésére jogositva van szavazatával befolyjni. És ezt elvileg a legteljesebb mértékben pártolom is, mint cikkem bevezető részéből nyilván kitűnik. Azonban, látván és tudván számtalan esetet, hol a nép félrevezettetett, vagy felizgattatott, sőt egyenesen osztályharcba ragadtatott, mindaddig, míg ezek megtörténhetnek, vagyis népünk oda nem fejlődik,

hogy sem lázító beszéd, sem anyagi érdek nem lesz képes józan belátását elhomályosítani s erkölcsi érzékét megszeplősíteni: meggyőződésemül vallom, hogy az értelmi fejlettségnek magasabb fokán álló egyháztagnak némi túlsúlyt kell biztosítani a lelkészválasztásoknál. Ezt kívánja lelkészeink érdeke, ezt egyházunk közjava; ezt követeli a józan ész és ezt az igazság: ezt ajánlják tehát együttesen mindazok a körülmények, mik e kérdés eldöntésénél tekintetbe jöhetnek.

Erre az erdélyi egyházkerület már jelölt is ki kétféle alapot, melyek egyikének, azonban, habár a rosszabbakhoz mérve, elég kielégítőnek tartom is, még sem óhajtom további fentartását. Itt, tudniillik, kivált a Rikán belül vannak fél, negyed stb. szavazattal bírók is, azon az alapon, hogy ki-ki amennyi egyházi terhet hordoz, annyi jogot is élvezzen, legalább az egyházi hivatalnokok választásánál. És ez eddig bizonyos megszorításokkal, kellő határok közt, helyes is volna, de szintén megvannak a maga árnyoldalai. Az egyházi adók és a papbér mennyiségének az egyházak szerint előforduló rengeteg különbségei miatt nem is lehet az összesre egységes alapot kijelölni, de meg, ha ennél fogva az egyes alsóbb testületekre bizatnék, hogy a viszonyokhoz képest bizonyos területekre megállapítsa az egységet, ismét csak oda juthatnánk, a honnan menekülni akartunk, tudniillik, a népfenség korlátlan uralmához. Egyébiránt, a székelyföldi egyházak szolgáltattak már arra is példákat, hogy e rendszert ne tekinthessük hatásos orvosszernek a visszaélések ellen.

Ezek következtében, noha még azt is elismerem, hogy az anyagi előhaladással többnyire együtt jár a szellemi is, részemről mindamelllett azt javasolnám, hogy ne annyira a vagyonosabb, mint inkább a különféle érdemeiknél fogva nagyobb tekintéllyel bíró és közbizalomban részeselemeknek adjunk tetemes befolyást a választások alkalmára. És így, egyetemesen elfogadandónak tartanám az erdélyi kerületnek sok időn át gyakorolt és csak legközelebb megszüntetett azon másik eljárását, hogy a képviseleti közgyűlés válassza a lelkészeket, már tudniillik ott, a hol van képviselet. A kisebb egyházközségekre nézve pedig kimondandónak vélném, hogy a presbiterium tagjai mellé még két, vagy három annyi adófizető egyháztagnak küldessék ki a választás alkalmára, kiket a lelkészválasztást megelőző napon az egész egyházközség választana meg. Ez tehát közvetett választás lenne, melyben minden egy-

háztagnak megvolna a megillető része. Fölöslegesnek tartom, indítványomat bővebben indokolni s előnyeit kimerítően fejtegetni. A mindennapi tapasztalat és az előadottak önmagukban is elegendő alapot képeznek erre, s miért kívánjak én még további bizonyítgatásokkal unalmat is okozni olvasóimnak? Különbem sem remélhetek nagy eredményeket cikkem után, a mennyiben már napvilágot látott a konventi előkészítő albizottság megbízásából anyaszentegyházunk két nagy férfia, Szász Károly és Szilády Áron által e tárgyban készített törvényjavaslat, mely előre láthatólag törvénynyé fog válni, legalább főbb intézkedései kétségen kívül változatlanul maradnak.

Ám, lényegtelenebb dolgokban még remélhetünk módosítást s ennél fogva e hosszúra nyult cikksorozatamat azzal fogom befejezni, hogy a javaslat pár pontjára vonatkozólag néhány megjegyzést bátorokodom közzétenni.

(Vége köv.)

Zoványi Jenő.

Jelentése

Dr. Kolozsvári Sándor egyházmegyei főgondnoknak, a kolozsvári evang. ref. egyház életében fölmerült nevezetesebb mozzanatokról az 1890-ik évben.

(Vége.)

De tán, igen messi is mentem. Mondhatják, hogy az elmondottak általánosságuknál fogva, kívül esnek egy egyszerű évi jelentés keretén, a melyben konkrét tények kell hogy felsoroltassanak. Én mindezt elismerem. De eszem sugalta, hogy jelezzem okaimat, a melyeknek alapján jogosítva, de állásomnál fogva, kötelezve is érzem magamat arra, hogy egyházközségünknek összes tanító személyzetét kérjem és szívökre kössem, hogy a nemes hivatással járó munkálkodásukat szőjjék át a vallásos érzés ébresztésével, ébren tartásával; csepegtessék mindkét nemem levő növendékeink szívébe, lelkébe az egyházunk iránti meleg ragaszkodást, a felebaráti szeretetet és áldozatkészséget, a prot. hitelvekhez való tántorithatlan hűséget, hogy ne legyünk, helyesebben, utódaink ne legyenek kénytelenek, fájó szívvel velük együtt észlelni a jövő nemzedékeknel a vallásos életnek olyan fattyu-hajtasait, mint a minővel a mult évben egy tudatlan rajongó egyik külváros-részünkben követőkre találva, fenyegeti vala egyházi életünknek törvényes rendjét.

Kérnem kell egyuttal a presbiter és képv. közgyűlési tagtársaimat is, a kiket mint a nép véneit és vezérférfiait a közbizalom megtisztelő állásra hívott el, hogy az értelmetlenebb nép között élve és munkálva, munkálják a jelzett irányban is egyházunk javát és fenmaradását, hogy emlékü, emlékü, a köteleesség teljesítésének emlékekint állhasson meg a jövő ítélőszéke előtt.

És a miről első helyen kell vala szólanom: a családi tűzhelyet, az iskolákat, a társadalmi egyesületek központját, az egyházi szervezetet mind — mind megelőzi, vele van és betetőzi a templom, az istennek háza. Lelki-

pásztorainkat nem kell kérnem, buzditanom, hiszen, ők buzditanak engemet is. De kérnem kell a t. képviseleti közgyűlést, hogy tétessen lépést velünk arra nézve, hogy egyelőre bár egyik templomunk fűtőkészülékkel elláttassék és a legzordabb téli három hónap vasár- és ünnepnapjain rendszeren befűtessék, bár 5—6 foknyi melegre, hogy még azok is, a kiket nyáron a mezei munka, a szünidei távollét, a hivatalos szakadságidő, a falura vonulás sat. távol tartanak a templomtúl, télen ugy maguk, mint családtagjaik élet és egészség veszélyeztetése nélkül látogathassák az isten házat.

Hiveink anyagi áldozatkészségét évenként átlag 3000 frtig vesszük igénybe. Az alulról történhető légfűtés első berendezésén kívül, hiszem, hogy ez összegnek 10⁰/₁₀-át sem emésztené fel, a három hó alatt szükséges 14—16 izben való befűtése templomunknak.

Kerem végül a szives elnézést, hogy egyházunk vallásos élete körül gondolataimat messzire menni engedém, mert annál rövidebb leszek jelentésem egyéb tárgyainál.

Előre jelzett fájó visszaemlékezésemnek tárgya két, a maga elhivatásában külön külön egész férfi, a szó való értelmében két igaz ember, a kiknek korai sirjuk itt domborul a kolozsvári temetőben.

Az egyikben Baló Sándor, egyházunknak már 1867 óta egyik tisztelve szeretett rendes lelkipásztora, 1878 óta a kolozsvári egyházmegyének jegyzője, és házassági törvényszékének bírāja, az egyhk. közgyűlésének tagja pihenő örök álmát.

A másikba Dr. Szabó Károlyt, egyházmegyénknek egyik algonokát, sokáig házassági törvényszéki bíráját s legutóbb főtörvényszéki bírót, az országkirú tudós egyetemi tanárt, az elsőrangú történetirót, bibliographust, tudom. akadémiai tagot, 1848—49-iki nemzetőr-főhadnagyot stb. stb. kísértük ki bánatos szívvel s fájdalomunk könny-áradatával.

Baló Sándor a mult év április 11-én és Szabó Károly augusztus 31-én halt el.

Eletrajzukat, bár rövidre szoritottan, de egyéniségüket és ei nem muló érdemeiket mégis kidomborítva, az enyémnél sokkal ékesebben és szellemesebben írta meg az egyházkerületi közgyűlés 1890-iki közgyűlési jegyzőkönyvébe. E körülmény fölment engem életadataik felsorolásától, de annyit nekem kell fölemlitenem, hogy néhai Baló Sándor hamvai fölött a külső templomunkban nt. Szász Gerő esp. és egyhk. közjegyző; Szabó Károly hamvai fölött pedig a halottas háznál főt. Szász Domokos püspök aai mondottak megható imát és hogy egyházunk mindkét nagy halottjának temetésén egész képviseletében megjelent, néhai lelkipásztora temetési költségeinek fedezését a maga számára kérte ki és algonoka emlékére, a kolozsvári kollégiumnál, 100 frtos örök alapítványt tett, hogy annak évi 5 frtnyi kamata, a történeti tanulmányokban jeleskedő szegényebb tanulónak adassék ki.

Nevük és emlékezetük legyen áldott!

A kegyeletos visszaemlékezésen kívül, azonban, háttaramaradt özvegyével szemben, a törvényes kegyévi javadalom megszünése után, lesz még teljesítendő kötelessége egyházunknak, a melyet, hiszem is, hogy a lehetőség és

méltányosság határai között teljesíteni is fog. Lesz még teendője önmagával szemben, hogy a megürlt lelkipásztori állást, olyan a tudományokban, vallásosságban, szelidségben és a kötelességek teljesítésében ékeskedő férfival töltsse be, a ki legyen büszkesége az anyaszentegyháznak, méltó utóda az elköltözött jeles elődöknek s érdemes szolgatársa a tisztelve szeretett többi lelkipásztorainknak.

A megürlt egyik algonodnoki állomást, a mult évi egyhkerületi közgyűlésünk már betöltötte. Sárkány Ferenc ny. tanár aa személyében egy olyan férfit hított el e megtisztelő állásra, a kinek nemes alakjával, értelmével, egyháza iránti rajongó szeretetével, önzetlen munkásságával már több évtized óta látunk és becsülünk a munka terén. A mindenható tartsa még soká életét és munkaerejét, a melyet egyházunknak készséggel oda adott! Itt a közgyűlés színén is örömmel köszöntöm egykori kollégámat és szeretett gondnok-társamat.

Az anyagi áldozatokat tekintve, a melyeket az egyház szeretete hozott egyházunk oltárára, a mult év sem mondható eredménytelennek. Az úrasztalára a szt. szakramentum kiszolgáltatása céljából kenyeret ajánlottak föl és adtak: Incédi Sámuel, Tárkányi György, főt. Szász Domokos, Sárkány Ferenc, Biró Mihály és dr. Kolosvári Sándor aai; bort pedig: id. Varga Dániel, Szász Domokos, Sárosi Pál, Biró Mihály, Szász Gerő és Varga Dániel aai. A mai első közgyűlésünk egyik szokás szerinti tárgyat fogja képezni a jelen évre följánlásokra való fölhívás. Elismerés mellett hozom köztudásra, hogy buzgó presbiterünk, t. Szathmári Elek ur egy arany áldozatát az orgona-alapra a mult évben is meghozta.

Néhai br. Bánffy Katalin, a kegyes főuri nő végrendetileg a szegény-alapunknak 300 frtot és leányiskolánknak 200 frt, együtt 500 frtot hagyományozott, a mely összeg a mlt. Igazg.-Tanács utján, a mult évben, pénztárunkba tényleg be is folyt.

A helybeli pénztárak közül a takaré- és a kiegészítő-pénztár az alsó-szénutcai kisedővő-iskolánk javára 50—50 frtot szintén pénztárunkba juttatott, a mely nemes célu adományokat megköszönni, presbiteriumunk el nem mulasztotta.

Megelégedéssel, lelki megnyugvással és a szebb jövőbe vetett reménnyel konstátalom, hogy az egyházi, iskolai és orsz. domest. együttes címén, a mult évre kiróva volt 3640 frt egyházi illetékből: 2980 frt 61 kr a városi adóhivatal útján fölszedve, befolyt és a kezdet nehézségei mellett is, 659 frt 39 kr nál a mult év több hátralékot nem hagyott. Költség-előirányzatunknak tehát e tétele reálításánál fogva a némelyek részéről táplált aggodalmakat megszüntette. Köszönet érte hiveink felvilágosodásának és a városi törvényhatóság jóakaratu, tapintatos eljárásának.

Egyházi közigazgatásunk érdekében tartottunk a mult évben 2 közgyűlést és 4 presbiteri ülést. Időközben a presbiteri állásról, a városunkból végleges eltávozás okán, lemondott, ngs. Nagy Béla, volt pénzügyigazgató úr, a kinek helyét, Egyh. törv. tárunk 24. §-a értelmében, presbiteriumunk $\frac{1}{3}$ részben megújítása kapcsán szintén be kell töltenünk. Elnökileg a mult év folyamán a pénztárra és pénztárból, a divó szelvényrend-

szer szerint, összesen 209 be, illetőleg, kiutalást végeztem a melyek a presbiteri gyűléseknek utólagosan szabály szerint bejelentetvén, jóváhagyó tudomásul vétettek.

Segélyeztünk az arra tett alapítványokból a helyb. kollégiumunkban tanuló tiz árvafrut együtt 500 frttal és a szegény-ápoló intézetünkben négy szegény öreg aszszonyt, a kik közül egyet el is temettettünk, összesen 448 frt 72 krral.

Az első magyar biblia fordítója, Károlyi Gáspár emléksobrára pedig, a mely a mult év szeptemberében állítottat föl a Tiszán inneni egyházkerületben, Göncön, egyházunk 50 frtot szavazott meg és küldött el rendeltetési helyére.

A jelen évre szóló költség-előirányzatunkat a mult év november havában szabály szerint elkészítettük, a mely a mlgs. Igazgató-Tanáctól vissza is érkezett és tárgyalás alá kerülend.

Vagyon-mérlegünk, a mult évre a bevételek és kiadások összehasonlítása folytán, a közalpnál csak 9 frt 22 kr, az árvai alpnál 107 frt 91 kr pénztármaradékot tüntet föl. Oka ennek az, hogy az építésekre az egyházkerülettől, a kebli templom-árvai és orgona-alaptól vett kölcsönök után kamat és tőke-törlesztés fejében együtt 3622 frt 60 krt kellett fizetnünk, a mely összeg, bár a tőke apadással évenként mind kisebbedő összegben, de még hosszú éveken át fogja pénztárunkat terhelni.

Egyházközségi háztartásunk adatai különben az évi költség-előirányzatunkból ismeretesek lévén, azokkal nem fárastom a figyelmet, legfönnebb tájékozásul az iskolákra nézve emelek ki annyit, hogy a mig az iskolákból tanpénz cimén együtt 1291 frt folyt be, addig a kiadás, a tanerők járandóságát is bele értve, együtt 6974 frtot képvisel háztartásunkban. Pedig, ez évre még előttünk áll a k-magyar-utcai iskolánk kiépítésének elodázhatlan szükségessége, a mi fölött k-gyűlésünknek szintén határoznia kell. De mindezeket nem azért emlitem föl, mintha én iskoláinktól anyagi hasznot várnék, hanem főként azért, hogy a hiveink adózásával szemben az egyház többszörös viszontáldozatát is kitüntessem.

Egyházi bérlet-, és haszonbérlet-viszonyaink rendben vannak. Lényegesebb változás csak a fejerdi birtok haszonbérének, a kurialistákkal fölmerült per és egyéb méltányos okokból történt leszállítása.

Ezek után, tisztársaimnak a segédkezésért, a t. közgyűlésnek pedig gyöngeségem kegyes elnézéseért hálás köszönetemet nyilvánítva, s egyházközségünkre és anyaszentegyházunkra a mindenható áldását kérve, igénytelen jelentésemet bezárom.

Kolozsvár, 1891. január 25.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 8.

Elnök br. Bánffy Dezső, főgonodnok; jelen vannak: gróf Bethlen Géza, dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Nagy László, Bihari Sándor, Domokos Antal, dr. Vályi Gábor, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, Szász Béla.

Az időközben elnöki úton elintézett s bejelentett ügyek jóváhagyatnak.

A múlt évi egyházkerületi közgyűlés elhatározta, hogy az 1888. évben létesített építkezési alapot, az utóbb fölmerült építkezési szükségeknek megfelelően, fölemeli, mely közgyűlési határozathoz képest, az Ig.-Tanács utasította számvevő és pénztárnok aait, hogy a jelzett alap fölemelése érdekében végrehajtandó pénztári mivelet iránt javaslatot tegyenek. Az Ig.-Tan. most az előterjesztett javaslatot magáévá tevén, elrendelte annak értelmében az egyes konkrét esetekre vonatkozó intézkedések végrehajtását.

A Kún-kollegium idei költségvetésének megállapítása alkalmával a tanárok ötödéves szolgálati díj-pótlékát illető tétel függőben hagyatott s az Ig.-Tanács fölhitva az előjáróságot, hogy a most működő tanárok szolgálati idejének számbavételével, mutassa ki, minő teher fog a kollégiumi pénztárra e díjpótlékok után hárulni? Ugyanis, a kormánynyal az államsegély ügyében kötött szerződés értelmében, a tanárok számára három ötödéves díjpótlék élvezete biztosítva van, míg a negyedik és ötödik csak kilátásba helyezve, arra az esetre, ha a kollegium megbirja e további terhet is. Az előjáróság beérkezett fölterjesztésében kimutatja ugyan, hogy e díjpótlékok a költségvetés e célra szánt 1500 frtos tételéből ez idő szerint fedezhetők, de ugyane kimutatásból az is kitűnik, hogy ha a szerződésben csak kilátásba helyezett negyedik és ötödik pótlék is számíttatik, az 1500 frtos tétel három év múltán már nem szolgáltatna elégséges fedezetet. Tekintetbe veendő továbbá, hogy e kollegium immár nem halaszthatja soká meglevő épületének kibővítését, miután tantermei nem felelnek meg a törvény követelményeinek, a befektetésekre szolgáló államsegély még rendelkezésre álló összege pedig távolról sem elég az építkezési szükséglet fedezésére. Azon felül, a közoktatásügyi miniszter által a nem állami középiskolák tanárai számára tervezett nyugdíjintézet létesülése esetén, a belépő tanárok annál több befizetésre lesznek kötelezve, minél régebb idő óta szolgáltak s így célszerűbbnek mutatkozik, hogy a díjpótlékok fedezetére szolgáló költségvetési tétel egészen ki ne meríttessék, hanem fölöslege e befizetések számára tőkésíttessék. Minde tekintetek együttvéve arra indíták az Ig.-Tanácsot, hogy ez idő szerint csak a három ötödéves díjpótlék folyósítását engedélyezze a jogosult tanárok részére.

A sepsi-szent-györgyi egyházközség Bedeházi János volt adminisztráns káplánjának háromszáz frt jutalomdíjat szavazott meg az interkalaris papi javadalomból, hivatkozva a hosszas és terhes szolgálatra, melyet majdnem két évi helyettes papsága idején végzett. Az Ig.-Tanács, tekintettel a fölhozott okokra, jóváhagyja az egyházközség határozatát.

Ugyancsak ez egyházközség jelenti, hogy új papja, t. Révay Pál aa. egyházközsége netalán szolgálatra alkalmatlanná váló papjai s a papi özvegyek és árvák számára szerzendő házastelek alapjára egy székely-szövő részvény-társulati részvényt és huszonöt frtot adományozott, kötelezve magát, hogy ez alapot papi szolgálata ideje alatt évenként tíz frttal gyarapítja. Az alapítvány elismeréssel vétetik tudomásul.

A közép-ajtai egyházközség kepeváltó alapja, mely korábban csak kezesek által biztosított köllevelekre volt elhelyezve, az Ig.-Tanács rendelete értelmében, teljesen

fölhajtatván, immár lehetővé vált a hivek gabona-kepejének megváltása. Az alap jelenleg 30,500 frtból áll, mely 150 frt híjján, az erdővidéki és a baróthi takarékpénztárakban van, ez időszertint 6% kamat mellett, elhelyezve, s az egyházmegyei ajánlattal fölterjesztett alapszabályok ugy intézkednek, hogy a tőke 5 /₁₀-ából a papi és ktanítói gabona-kepe, 1000 és 500 frtnyi javadalommal, váltassék meg, míg a hatodik százalék a tartaléktőke létesítésére fordítandó, s ugyanennek gyarapítására szolgálnak, továbbá, az új házások és teljeskoru háztűztartók által öt éven át fizetendő járulékok, osztályok szerint 2 frtonkint, 1 frtonkint és 50 kronkint, az új betelepülőktől, szintén osztályonkint, e járulékok kétszerese s áttérőktől egyszer s mindenkorra 1 frt, illetőleg, 50 kr. Az egyháztagek továbbá kötelesek, jövőre is beszolgáltatni a fakepét, művelni a kanonika porció földjeit, az egyházi építkezéseknél végezni az igás és kézi munkát, minek ellenében állandóan vezetendő névjegyzékük alapján és szolgálmanyaik arányában, egész, fél, avagy negyedrés szavazati jogot gyakorolnak a választásoknál és az egyházközségi ügyek intézésében. Az Ig.-Tanács, tekintetbe véve, hogy a tőke 6%-os kamatozására állandóan számítani nem lehet, az 1000 és 500 frtos váltásösszegeket csak azzal a föntartással hagyta jóvá, hogy szükség esetén, kamatláb alábbszálltával, e javadalmi összegek is alább lesznek arányosan szállítandók, annyival inkább, miután jelenleg a papi javadalom csak 809 frtra, a kántortanítói 413 frtra rug, a továbbra is használandó kan.-porcióval és a föntartott fakepével együtt s így a váltáság keresztűlvitelével a javadalmak jelentékenyen emelkednek.

A zilahi kollégium előjárósága jelenti, hogy t. Dull László algondnok aa., korán elhunyt neje, magyar-baksai Dull Lászlóné, Gaffton Zsófia, nevére és emlékére, 1000 frtnyi alapítványt tett a kollégium legjobb szegény növendékének jutalmazására, tekintet nélkül az illető felekezetre s olyképpen, hogy a javadalmas, ha erre méltónak bizonyítja magát, egész gimnaziumi tanfolyama idején megartja ösztöndíját. Ugyancsak nevezett algondnok aa. ezen felül egy gőzfürdői részvényt ajándékozott a kollégiumnak a szegény tanulók könyvtárának megalapítására. Az Ig.-Tanács meleg köszönetet nyilvánít a nemes alapítónak.

Olvasóink emlékezni fognak, hogy a harasztosi papválasztás ellen panasz érkezett be s miután a berendelt választási iratokból sok rendetlenség tűnt ki, de a kérdés határozottan elbíráható nem vala, az Ig.-Tanács vizsgálat elrendelését látta szükségesnek, a nyomozat keresztűlvitelére Gyarmathy Zsigmond, főgondnok és Bartha Lajos esperes aait. kérve föl. A bizottság eljárása eredményéről beadván jelentését, ebből egész sora tűnt ki a törvénysértéseknek és szabálytalanságoknak, melyeknek alapján az Ig.-Tanács megsemmisítette a választást, Bartalus János jelöltet kirekesztette a választhatók sorából, fönhagyva az egyhközségnek a jogot, hogy helyére új jelölt kandidálását kérheti; továbbá, az esperest elmarasztalta a költségek hordozásában, az új választás vezetésével az egyházmegyei főjegyzőt bizta meg s egyszersmind további felelet-tételre hívta föl az esperest, az iratokból az is kitűnvn, hogy a harasztosi egyházközséget a papi-állomás üressége idején káplán adminisztrálta. É—n.

szinonalt foglalnak ugyan el, de már van bennök valami olyan tulajdonság, mely méltóvá teszi őket arra, hogy elősoroltassanak úgy jó, mint rossz oldalaik.

A 15. számú mű szerzője IV. Móz. VI. 22—27. alapján, újévi beszédet írt, melynek egyetlen érdeme, hogy irányla minden feltűnő hibától ment, annyira, hogy ez egy kifejezésén kívül: «Kéjtől sóvárgó vidorság,» teljesen élvezhető, korrekt mondatai vannak s az egésznek külső kidolgozása általában gyakorlott író kezére vall. Ám, ez még nem foglalja magában azt, hogy e beszédben bármily csekély emelkedettség, vagy hangulatosság is volna. Nincs, de aztán, a mi legnagyobb hibája, tökéletes tervtelenség és szövegszerűtlenség uralkodik az egész tárgyaláson. Felosztása például az, hogy isten meg kíván áldani minket 1. ez új esztendőben,

életünk minden napjában. Ugyan, hát kizárja e kettő egymást? Hiszen, az előbbi a másodiknak részét képezi. Önként érthető, hogy a helytelen felosztás a maga rossz gyümölcsét megtermette. Szerzőnek a második részben sincs semmi új eszméje, csak azt váriálja, a mit már az elsőben elkoptatott. Hogy gondolatait egyáltalában nem rendezte, bizonyítja a befejezés is, melyben még mindig a tárgyalást folytatja, holott ennek itt éppen semmi helye nincs. Kiválóan érdekes e mű szerzőjének amaz álláspontja, hogy a rég túlélt és nevetségessé vált typica theologiának még most is buzgó hive. Azt mondja például, hogy «a főpap Izrael előtt állva, Krisztust jelképezi. Oh, mily szellemes felfogás!

A 16. számú beszéd pünkösti alkalomra való s Ján. XIV 26-on alapulva, arról elmélkedik, hogy «mire tanít Szentlélek minket, a mi által Krisztus békeségére eljuthatunk.» Ennek írója már rendszerbe szedte gondolatait, a minek aztán azt köszönheti, hogy tárgyalása egészen világos. E tulajdonságánál s még e mellett egyszerű. noha inkább csak felszínen levő észjárásánál oktató modoránál fogva, falusi közönségre jó hatást tehet, sőt építhet is. Igaz ugyan, hogy propozíciója némileg zavaros s nem igen érthető, de ezen könnyű segíteni; igaz az is, hogy semmi lendület, semmi pünkösti tűz nincs az egész beszédben sehol, sőt stílusa is hogy fenn kívánni valót. Figyelmeztetnünk kell szerzőt még arra is, hogy a bibliai mondások idézésénél nem engedhető meg az az eljárás, melyet ő tanusított Máté XXVIII. 19. versével szemben. Ugyanegy idézetet sohasem szabad egy beszédben kétféle alakban beleszöni, mert ha a hallgatók eltéréseket, vagy következetlenségeket vesznek észre, kételkedni fognak lelkipásztoruk bibliaismeretében s bizony, nem is ok nélkül.

A 14. számú, husvétii beszéd, melynek alapigéje Jel. 1. 18., tul van tömve a legsajátosabb bibliai kifejezésekkel, mik eredeti összefüggésükből kivetkőztetve, igen különös hatást tesznek az olvasóra s még inkább a hallgatóra. Ettől eltekintve, kidolgozása irány tekintetében nem rosszul sikerült, de annál kevesebb jót lehet mondani a beszéd tartalmáról. Nem azért, mintha néhol nem tűnnék elő vagy egy jobb részlet, hanem nincs az egészben semmi rendszeres eszmemenet, a gondolatok összevissza következnek egymás után, a hogy éppen eszébe ötlöttek szerzőnek. Részek vannak ugyan benne, legalább úgy mutatják a bizonyos időközönként előforduló ezen számok: I. II. és III. s ha jól vettük ki, e szerint a felosztás ez volna: 1. Krisztus meghalt, 2. Krisztus él és 3. mi is élünk. Ám, ez is rossz, mert józan tervelés szerint, vagy az első résznek nincs helye, vagy a harmadiknak. Csak-

hogy nehéz a választás, mert ha az első marad el, akkor éppen annyira szövegszerűtlen lesz a felosztás, mint jelen alakjában. Pedig, éppen erre a részre nincs semmi szükség, hiszen husvétkor felesleges már részletesen fejtegetni a Krisztus halálának történetét és jelentőségét, mert ezt két nappal előbb kellett megvilágítani. A rendszertelenséget igazolja még az is, hogy az első részből egy jókora darab nem egyéb, mint egy új bevezetés, noha egy beszédnek több bevezetése nem lehet. Meg kell még jegyeznünk, hogy szerző dogmatikai nézeteinek birálatába nem bocsátkozhatunk, mert ez feladatunkon kívül esik; csak jelezzük, hogy beszédében nem is az orthodox, hanem a legmeregvebb konfeszszionális felfogás nyilatkozik.

Az 1. számú egy karácsoni prédikáció, mely azt hirdeti, hogy «Eljött a béke és igazság fejedelme.» Magvasabb eszmék, új gondolatok nincsenek benne. Régi ösvényt tapos, midőn előadja, hogy Jézus előtt sem béke, sem igazság nem létezett s ezek megvalósításának bajnoka volt Jézus. Azonban, ő utána s kivált korunkban ismét alig találjuk fel isten országának eme javait az emberek között. De ne csüggedjünk, mert azok mégsem veszték ki s még jobb idők is fognak jöni. És ezzel be is végzi, pedig azoknak a jobb időknek az eljövetele feltételekhez van kötve. Ha mi tudniillik Krisztushoz méltóan élünk, akkor el fognak érkezni, különben nem számíthatunk rájuk. Ezeket nem szabad mellőzni a szónoknak. csak így lehet beszéde építő hatású s munkára serkentő. Egyébiránt, általában véve, sokkal hatásosabb lett volna az egész beszéd, ha szerző a Jézus korát s a mai időt párhuzamba állítva, mutatja vala ki, hogy a mint akkor szükség volt a Jézus működésére, éppen úgy mai nap is mindnyájunknak keresztyéni kötelessége, arra törekedni, hogy az ő elvei testet öltsenek, miután ez csakis tőlünk magunktól függ. Kifogást kell tennünk az ellen is, hogy szerző a többi összes ünnepeket, már mint átélteket emlegeti karácsonkor. A Jézus élete legelső mozzanatának ünneplése alkalmával azokról legfeljebb mint eljövendőkről lehet említés. Irályára azt jegyezhetjük meg, hogy néhány keresett és erőltetett kifejezését leszámítva, általában egyszerű, világos és magyaros.

A 10. beszédet a Csel. XXIV. 15. alapján husvétii alkalomra írta szerzője, ki, úgy látszik, már akkor megkészítette a bevezetést és megtette a felosztást, midőn még nem is tervelt, vagy még nem rendezte gondolatait. Propozíciója és felosztása ugyanis ez: a feltámadás iránti reménységünket biztosítja 1. hitünk és 2. értelmünk. E szép és a homiletika szempontjából nem kifogásolható felosztás szerint az első részben a hiten alapuló biztosítékokat kellene elősorolnia, de a helyett mit tesz? El kezdi cáfolgatni a Jézus feltámadása ellen felhozott, vagy felhozható érveket s az egész rész folyamán egyébbel sem foglalkozik. Hát, van-e ehhez valami köze a hitnek? Hiszen, ez kizárólag az értelem munkája. A második részben, viszont, hol már az értelemről merithető bizonyosságokat, kívánná kifejteni, olyan érveket hoz fel, melyek nagyon könnyen megcáfolhatók s így tulajdonképpen csupán a hitre támaszkodhatnak, mint alapra. Hogyan lehetne hát e beszéd tervszerű és következetes, midőn így össze van cserélve benne minden? Egyébiránt, el kell ismernünk, hogy egyes részletek, ha a rendszer hiánya miatt nem is meggyőzők, de főként a második részben kiváló szépségűek s olyan közönségre, mely a szerzővel teljesen együtt érez s talán tekintélyére esküszik, erős hatást tehetnek. De azok, kik szerzőnek

Válasz a szászvárosi papválasztás tanujának.

(A szászvárosi ref. egyházközség keblai tanácsának f. évi febr. 1-én hozott határozatából.)

A «Prot. Közlöny» f. évi 4. és 5. számában, «Papválasztási törvényünk 325. §. és még valami» cím alatt megjelent irodalmi kísérletről megbotránkozással vettünk tudomást. Úgy látszik, minden papválasztásunknak ilyen utójátékkal kell végződnie. Nem lehet szándékunk, a névtelen cikkíróval vitába bocsátkozni, a papválasztási törvények, az alapítványok természete, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek szervezete, vagy kis-papi állomásunk betöltése fölött. Mind-ezen kérdéseket föltehetőleg az ő bölcs tanácsának kikérése nélkül fogják megoldani. Legfőbb azt kívánjuk megjegezni, hogy a kis-papi állomás betöltésének szükségét, egyéb okokat mellőzve, eléggé bizonyítja ama körülmény is, hogy a két pap összesen húsz (20) vallás-óra tartására van díjlevele által kötelezve. S ha jól esik az író lelkének, ám, tegye meg a legközelebbi egyházmegyei közgyűlésen indítványát, melylyel cikkének végén fenyeget. Mi meg nem gátolhatjuk. Különben is, talán nem fogja az ő szemüvegét használni mindenki.

De, erkölcsi kötelességünknek teszünk eleget, midőn egyházunkat illető felfogása ellen tiltakozunk, s vádjait a leghatározottabban visszautasítjuk. Nem is tudjuk, miért adta cikkének a fennidézett címet. Hiszen, mi egyebet mondott papválasztási törvényeinkről, mint azt, hogy azok nagyon fogyatékosak, hiányosak, nó meg azt, mi ebből nem éppen egyenesen következik, hogy nem tudja, «nálunk a törvény miért iratott legyen, ha azt meg nem tartjuk.» Ama címnek inkább így kell vala hangzania: «Valami.» És mi tudtuk volna akkor is, hogy az egész cikk nekünk szól, megértettük volna ezen egyetlen szónak is értelmét. Megértettük volna, hogy az ránk nézve nem aliquid-et jelent, de clyast, mire a leghelyesebb feleletet e kérdés adja meg: Quousque tandem? Nem is csodálkozunk tehát a rostélyos sisakon, melylyel arcát fődí.

Valóban, nyiltan ki merné elmondani, hogy egyházunkban a választásokat mindig a nyers, értelmetlen tömeg uralja, mely egy-két a tömeghez hasonló demagog által vezetettik? Nem nyers néptömeg szokott olyan papokat választani, mint Pap István, Dáné István, Ince János és Fülöp Géza, kik diszei voltak egyházkerületünknek s kiket büszkén vallhattunk mindnyájan magunkéinak. Ki merné, józan észszel állítani, hogy itt a kitünően dotált két papnak a népre ugyszólván semmi befolyása, az előtt semmi tekintélye sem volt? És ki az, ki példákra hivatkozva, ismételné e vakmerő állítást, hogy Szászvároson a kispapok eddig nem tettek egyebet, mint keresték az «őh nép» kegyét, s legyezgették gyengéit, nehogy a nagypapságtól elessenek? Hát ugyan, ha méltán ítéljük el azt, ki a jelöltet, ha félre nem áll, durva tréfából levelező lapon hallal fenyegeti, (megjegyezvén, hogy senki sem állott félre, és mégis senki sem halt meg) lehet-e védő szavunk annak számára, ki derék férfiaknak emlékét akarja sárral bemocskolni, kik magukat többé védeni nem fogják. Akkor kellett volna a vérnek az író arcába szöknie, midőn az idézett sorokat papirra vetette, nem pedig akkor, midőn egy egyháztagot, mert inkább vélte koldusnak, mint iparosnak, fenhéjázó göggel «satnya lény»-nek nevezett. Hol itt a keresztyéni szeretet, a papi türelem? Bizonytal, a harag rossz tanácsadó.

A nagy anonim most földrajzi tudományát veszi elő, s kijelenti, hogy nincs «e világon» ref. ekklezsia, melyben oly feltűnő legyen a vezetés hiánya és a rendetlenség, mint éppen a szászvárosiban. S erre már példát is hoz fel. Azt mondja a második közleményben, hogy a számadás rendén mutatkozó öt-hatszáz frt. plus a valóságban egyáltalában nem látható. Nem akarjuk az ilyen vádaskodást megérdemlett néven nevezni. A mi megvan a számadásban, megvan nálunk a valóságban is. A tény az, hogy a pénztár-vizsgáló bizottság utasította a pénztárost, hogy a szükségesnél nagyobb összeget készletben, gyümölcsötetés nélkül ne tartson. És ez a vezetés hiányát mutatná? Hogy számadásaink nem rendetlenek, bizonyítja az is, hogy a főhatóság azokat vissza sohasem utasította.

«Ezen előzmények után», utalván arra, hogy törvényeinkben hiányzik a rendelkezés az iránt, hogy az olyan egyházközségben, hol papi bért nem fizet senki, ki lehet választó-jogosult, írónk így beszél: «Annyit határozottan konstatálnom kell, hogy a szászvárosi papválasztás alkalmával, nézetem szerint, a papválasztási szabályok 16-ik fejezetének 325. §. meg nem tartatott.» Nos, mi egyszerűen nem értjük, hogyan lehet hiányzó rendelkezést megtartani. Mi pedig a választók jegyzékét illeti, az szabályosan lön megállapítva, senki ellene kifogást nem emelt, s így nekünk is konstatálnom kell, hogy senkinek ez okon utólagosan a papválasztás szabálytalanságáról beszélni, joga nincs. Mellékesen megjegyezhetjük, hogy protestáns autonomiánknak nem a 10—20 kr. és 10—20 frt. különbségében van rendithetetlen alapja megvetve.

Végül, meg egyet. Midőn a középkor posthumus lovagja «uri, intelligens osztály»-ról beszél a nyers, értelmetlen tömeggel szemben, (a milyen különben, szerinte, egész egyházközségünk, 10—20 tagot kivéve), ne higgye, hogy ezzel valakinek port hint a szemébe. Ignótos fallit.

Ez utolsó szavunk.

Boc Samu,
gondnok.

Jánosi Gábor,
jegyző.

Jelentés a „Prédikátori Tár“ pályázatáról.

(Folytatás.)

Lássuk most az ünnepi beszédeket, melyeket hasonlóan három osztályba sorozhatunk, és pedig az elsőbe a 11, 4, 2, 12, 19, 13, 6. és 7. számúak tartoznak, természetesen, itt is a legrosszabbtól kezdve, folyton javuló sorrendet állapítván meg. Valósággal megbotránkozató, de egyszersmind elszomorító is az a vastag tudatlanság, és korlátolt észjárás, miket különösen a négy első helyen említett beszédek íróinál sajnálatos alkalmunk volt tapasztalni. Csupa megemésztetetlen zagyalék; összefüggés és értelem nélkül összetakolt üres szavak és semmi egyéb, a mit e négy szerző kibocsátott kontár kezeiből. A többi négy is igen-igen gyenge dolgozat, de még sem bírnak leereszkedni az előbbiekhöz. Ezekben néha már megcsillan egy-egy gondolat, olykor oázsként tűnik fel egy-egy szép kifejezés, de általában véve, ezek is csak a kísérletezés kezdő pontjain állanak, úgy, hogy kimerítőbb kritikát korántsem igényelhetnek.

A második csoport tagjai a 15, 16, 14, 1. és számokkal jelzett ünnepi prédikációk, melyek szintén alantas

ama dogmatikus felfogásával, mely egyenesen a test feltámasztását hirdeti, nem igen értenek egyet, fejtegetéseiben teljséggel nem fognak gyönyörűséget találni.

(Folytatása köv.)

Az egyházmegyékből.

Erdővidék.

Erdővidéki ev. ref. egyházmegyénk folyó év január 19-én tartott rendkívüli közgyűlésére a szokottnál nagyobb számban és kiváló érdeklődéssel jöttünk össze ugy világiak, mint papok. Összejöttünk pedig, hogy egymást a szokott melegséggel üdvözöljük s a tárgysorozatban előirt ügyeket elintézzük. Örömmel láttuk most is, a mint szerencsénk van láthatni csaknem minden gyűlésen, kicsiny egyházmegyénk igen buzgó, minden jó ügy iránt melegen érdeklődő s minket bölcs tanácsaival eltető tek. Bartha Sándor, algondnok urat, tek Lányi Sándor urral, úgy tek. Zathurecky József, igen buzgó egyházmegyei képviselő urral együtt; láttuk a világi képviselőket csaknem mind, a papokat pedig teljes számban, szeretve tisztelt esperesünkkel élükön.

Elnökö esperes aa. szivélyes, meleg hangu üdvözlete után, isten kegyelmét kérve tanácskozásunkra, a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja s ezt követőleg esperesi jelentését adja elő, melynek azon része, hol Révay Pál, volt nagybaconi lelkész, egyhm. főjegyző és tanügyi előadó aának egyházmegyénkből való eltávozását említi, gyűlésünk minden tagját mélyen meghatotta, mélyen sajnálva, egy olyan férfiúnak körünkől való kilépését, ki nem csak egyházmegyénknek, hanem vidékünknek is javára, oly kiváló odaadással, buzgósággal szentelte istenről nyert gazdag talentumait. Épp ezért indítványoztatott és egyhangulag el is fogadtatott, hogy Révay lemondása jegyzőkönyvbe irassék és érdemei jegyzőkönyvileg is elismertessenek, méltányoltassanak.

Ezután következett több fontos és kevésbé fontos ügy tárgyalása, a szokott módon a legnagyobb egyetértéssel, minnek megtörténte után, a szavazatszedő bizottság kinevezése és a választások lettek elrendelve. Gyűlésünk minden tagja nagy érdeklődéssel várta a választásokat s bár minden állást és azoknak betöltését fontosnak tartott és szivén hordott, a figyelem kiválóan még is csak a jegyzői hivatal betöltése felé irányult, mivel ezen állásra három jelöltje vala egyházmegyénknek Kövér András, Lőrinc Gyula és Brassai Károly aai személyökben. Ezért a szavazás feszült figyelemmel folyt s bármennyire ohajtottuk volna, megtudni minél előbb, hogy ki a győztes, még is egy újabb szavazást kellett megejtenünk

a két több szavazatot nyert egyén között, mivel általános többséget egy sem nyert a három egyén közül. A másodszori szavazásnál győztes lett Kövér András, k.-ajtai lelkész aa. ki, esperes aa. melegen buzdító s csak jót remelő szavai után, ki lévén jelentve törvényesen megválasztott jegyzőnek, meghatottnan köszönte meg az iránta oly váratlanul és oly kitüntetően nyilvánított megtisztelő bizalmat s igerve parányi tehetségének erős akarattal való fölhasználását, bizva az isteni kegyelemben és a gyűlés minden egyes tagjának jóakaratu támogatásában, jegyzői hivatalát, közgyűlésünk általános éljenzései közt, el is foglalta. Ezen választás megtörténte után, közfelkiáltással választattak meg: Lőrinc Gyula, k.-baconi lelkész tanügyi előadónak, Benkő Gergely, sz.-ajtai lelkész ideiglenes levéltárnoknak, Kovács Sándor, olasztelki lelkész nyomtatvány-kezelőnek, Járay Márton, ideiglenesen megválasztott baróthi lévitatanító könyvtárnoknak; továbbá, iskola-vizsgáló biztosoknak: Kövér András es Cirmay Lajos, tanácsbíró, az Oltmentire, Barta Imre és Zöld Sándor, tanácsbíró, a Kormosvize mellé, Borsay László és Zaigmond Benjamin, egyhm. képviselő, a Felsőkörbe, a kik mindnyájan megköszönve bizalmat, tisztüket elvállalták.

Ezen választások után, ki lévén merítve a tárgysorozat s e mellett az idő is jó előre lévén haladva, közebédre, azon egymás iránt érzett szeretettel és egyetértéssel mentünk, a minővel a tanácskozások és választások alatt viseltettünk egymás iránt. A jól végzett munka megnyugtató öntudata mintegy füszeretzte ebédünket s így nem hiányozhattak a pohárköszöntők sem. Ezeknek sorát esperes aa. nyitotta meg, üritvén poharát a bámulatos munka- és akaraterejü s igen nagyszabásu, fontos ügyeket véghez vitt, főtiszteletü Szász Domokos püspök urra, melynek elhangzása után lelkes éljenzésbe tört ki gyűlésünk minden tagja.

Az ebéd mindvégig egyetértéssel folyt s így mindenkit lelkesített, buzdított. Hallottunk is többek ajkáról közjóra irányuló nyilatkozatot s különösen kisbaconi Benedek Gábor körjegyző és egyhm. képviselő, valamint nagybaconi Zsigmond Benjamin, viszont körjegyző és egyhm. képviselő, kedves székely aai részéről hallottuk azon erős és határozott ígéretet, hogy egyházközségeikben minél előbb keresztül fogják vinni a kepeváltságot, többi székelybirtokos társaikkal együtt lévén mindkét községben igen szép közvagyonu a nemes székely közbirtokosságnak.

Adja isten áldását jó munkánkra s megsegítő szentlelkét a tett ígéretek megvalósíthatására.

Erdővidéki.

TÁRCA.

Dogma nélküli keresztyénség.

(Írta: Dr. Dreyer Ottó. Braunschweig.)

A fenti mű szerzője gyakorlati lelkész. Góthai szuperintendens. Munkája a mult év utolsó hónapjaiban harmadik kiadásban jelent meg. Első kiadása 1888. első felében s a II-ik ugyanazon év második felében látott napvilágot. Elég kapós volt tehát, a mi nem is feltűnő, ha közelebből megismerjük. Ezt célozzák alábbi soraim.

A dogmák kora lejárt! Ez a mai kor hangzatos jel-szava, s lépten-nyomon tapasztalhatjuk, hogy bizony a dog-

mák napjainkban vajmi keveset nyomnak a latban. A dogmatizmus, a konfeszszionalizmus, mint valami gyűlölt rém, áll a mai kor gyermeke előtt, ki csak azt hiszi, a mi kézze! fogható. A természettudomány óriási fejlődése s előrehaladása az egyes hitfelekezetek s theologiai pártok eltérő nézetei alaposan közreműködnek az eredményben. S egyáltalán, nem volna csoda, ha egy napon szépen arra virradna a keresztyénség, hogy nincs többé dogmája. S milyen lenne akkor: kérdjük önkéntelenül is valamennyien. Talán, ész-vallássá, vagy tisztán érzelemmé változnék? Aligha. Az elsőre már volt példa, mely az ész rettentő bornirtságát bizonyítja be.

Folytatás az 1/4. év mellékletén.

Ez utóbbi pedig a pietizmusban szintén nyilvánvalóvá vált már. De még új se lenne, hiszen, az érzelem a dogmatikus keresztyénségben is igen jól megfér s megférhet. Annál érdekesebb aztán, hogy akad egy író, ki gyakorlati élettapasztalatai alapján előadja, hogy milyen is lenne s lehetne a dogma nélküli keresztyénség. Csak az a kár, hogy határozott nézetrel nem találkozunk benne, csak következtetni kell egy-egy elejtett szavából, egy-egy oda vetett gondolatából. Hanem, azért így is érdekes és méltó a megismerésre.

A munka tulajdonképpen vita-irat. Főleg az orthodoxia és a liberális theologia ellen irányul, melyek közül az elsőben megvolna ugyan a helyes alap arra, hogy mindeneket magába fogadjon s meglegyen az «egy akol és egy pásztor», de még sem tökéletes, mert vannak hiányai, melyek miatt a népet nem elégitheti ki; a második pedig a világi tudományokkal való kacérkodása által csak arra való, hogy hiveit megfossa éltető elemétől, a hittől. Míg az orthodoxia a maga bibliai alapjával elérhetné igen könnyen azt, hogy hiveit megnyugtassa, addig a liberális theologusok csak folytonos kétségek árjába sodorják követőiket az emberi érzék tulajdonított nagy jog által. Az orthodoxia a formalitás miatt gyenge, mely által a lényegét sarokba szoritja; a szabadelvű irány rideg, eltaszító azért, mert a hit dolgában a miszteriumnak, a hitbeli dolgok eme lényeges elemének nem enged semmit, széttepi annak fátyolát mindenütt, a hol csak teheti, még pedig rendesen meglehetősen durva kézzel, s mikor már azt hiszi, hogy övé a diadal, akkor, szerző szerint: «az orthodoxia mentő angyala mosolyogva néz a hiu erőlködésre.»

Sem az orthodoxia tehát, sem a szabadelvű theologia nem alkalmas arra, hogy a népeknek s nemzeteknek hitet, megnyugvást adjon. A vallást, a hitet, az emberiségnek eme nélkülözhetetlen elemét, egyik sem adja meg úgy, a mint kellene. Az első formákhoz ragaszkodik, s talán éppen ezért járták le magukat a dogmák; a második az ész követi ott, a hol az érzelemnek van jogosultsága. A vallást nem lehet megfosztani létezési jogától. vallás nélküli liberalizmus, mely radikális uton keres megoldásokat, a hit dolgában, csak vivisekciót végez, melylyel kutatni akar, de egyuttal ölni is fog minden esetben.

Csak hogy a vallásnál ez nem megy oly könnyen. A vallás mindenkiben megvan. Egyikben tökéletesebben, a másikban tökéletlenebbül; de senki sincs nélküle. Levegővel való hadakozás tehát az, a mit a liberalizmus az ész jogának örve alatt, a vallás érdekében ugyan, de egyenesen annak határozott kárára mivel. A vallás dolgában tekintélyre van szükség; hiszen, a vallásos ember, ki szerző szerint csak akkor elégedett, ha kétségbevonhatlan igazságok birtokában van, egyenesen istentől való függésében érzi a maga vallásosságát. S éppen ebből következik aztán az, a mi, szerző szerint, a dogma nélküli keresztyénséget jellemezheti. «Teljes szabadság a vizsgálódásban, korlátlan kritikai jog az egyház tanával szemben is, függetlenség, saját és nem idegen ösztön szerint cselekedni s e mellett, elválaszthatlanul föntartani s megvédeni az igazi vallásos tekintélyt.» Ez kell a vallás terén. Az ész ám hadd gyakorolja jogát: de maradjon meg a szív a lélek is szabadon. Kutasson az ész, az értelem: a szív, a lélek a hit szárnyain tulszáll az ész kutatásain s töprengésein és megnyugszik majd, mint a hit szelid angyalának védenca az istenség boldogító tudatában. S itt nincs szükség

dogmákra. A dogmák nem egyebek, mint egyéni vélemények, az ész szülöttei. A vallásos tudat, a hittudat nem szorul dogma formába öntésre. Maga a vallás, mint ilyen, nem hittétel, nem dogma, hanem a hívő léleknek az a megbecsülhetetlen tulajdona, mely mellett minden háttérbe szorul. Az érzék is joga van, a maga hivatását betölteni; de miért ne engednők ezt meg a léleknek is? S ez a lélek mindenkor tekintély után sovárog. S ez meg is van; hiszen, «a keresztyén ember nem csak függ istentől, hanem gyermeknek tekinti magát vele szemben, s tanácstalan, tudatlan.»

«Istennel szemken a legérettebb keresztyén is mindig gyermek, kinek nincs magában ereje, ki mit sem tud, ki előtt az atya szava s akarata az Úr?»

Ez a dogma nélküli keresztyénség jelleme, s alapja: szabadság az ész, tekintély a lélek számára. Vizsgálódnai az értelemmel, hinni lélekben. Hit és tudás szabadon legyenek meg, ne feszélyezzék egymást soha sem. Míg az érzék az a hivatása, hogy világosítson: a lélek a hit országában, a miszteriumok honában jár, hol «ámul, hallgat s könyörögve, merül az istenség mélységeibe, melynek alapját emberi ész soha ki nem kutathatja.»

Kétségen kívül, igaza van szerzőnek, mikor az ész jogát elismeri az egyház tanaival szemben is; de, vajjon a mai korban megállhat-e ama nézete, mely igazán ideális, hogy az ember eszével kétségbe vonván mindent, hitével megfog s megtapasztal? Alig hihetjük el. Nagy műveltség, a legmagasabb fokú vallásosság kellene hozzá s vajjon, a népeket hogy tudná erre fölemelni? S nem is igen hihető, hogy valamikor, idők multával is bekövetkezzék ez. A mennyire áll szerzőnek az a nézete, hogy az igazság soha sincs sem alól, sem felül, hanem mindig középen; vagy, hogy az emberek fölül és alól egyenlők s csak középen vannak az eltérések: oly bizonyos az is, hogy az emberek rendesen egyoldalúak. Ki az érzék ad jogot, rendesen nem érzélgős; s ki az érzék hive, az ész ritkán becsüli sokra. De meg, ha áll a fenti tétele, akkor nincs mit panaszkodni az állapotok fölött. A szerint, az alsó és felső elemek egyenlők levén, a vallást nem veszélyeztetni semmi sehol, csak azon a kis téren, mely a kettő között van. Csak hogy az a baj éppen, hogy a felső és alsó elem nem egyenlő! A tudományos képzettségüeknél az ész, a tudatlanoknál a hit van. S ha már most következetesek akarunk lenni, a középen van az igazság, hol nem különbségek, hanem a felső és alsó elem keveréke kell hogy legyen. S talán éppen ez volna a szerző dogma nélküli keresztyénségének a legalkalmasabb talaja!.

A dogmák a keresztyénségnek szükséges elemeit képezik. Azokban a hívő léleknek nyilatkozatai foglaltatnak. Azok nélkül az nem állhat föl. Az abszurditásig vitt gondolatok ellen a reformáció megtette a kellő lépéseket, de noy az is szükségeseknek tartá a dogmákat s tartja ma is, mutatja az, hogy nemcsak megtartotta mindjárt kezdetben, hanem megtartják a prot. gyházak ma is. S ez jól van így.

Csak az nem jól van aztán, hogy éppen a protestantizmus kebelében találkozunk olyan jelenségekkel, a minőket szerző is elítél, t. i. hogy lelkészek s tanárok vannak nagy számmal, kik a protestantizmus hitelveit nem tartják igazaknak s mégis hirdetik; az a baj, hogy «kétszínű orthodoxok» nagy számmal vannak közöttünk, s az is nagy bajunk, hogy a kikerült ifju lelkipásztorok nem hitbeli meggyőződéssel mennek magasztos pályájuk betöltésére a nép közé,

hanem rendesen azon eszmékkel eltelve, melyeket tanáraiktól hallottak. Nem csak Németországban, itt Magyarországon is megvan ez, a hol mindig meg lehet ismerni, hogy ez a pap Debrecenből, ez meg Patakról, vagy N.-Enyedről került ki. Nekünk magyaroknak is szól szerző emez intelme: «Csak a ki át van hatva a vallás igazságaitól, lépjen a papi pályára! Mert hogyan hirdetheted azt, a mit magad nem hiszel? Hogyan lehetsz annak az egyháznak szolgálója, melynek tanaival ellenkezőt akarnál tanítani? Nálunk is megvan az, a mit szerző mond, hogy a papi pályára az ifjak részint a szülők akaratából lépnek; részint abból a hibás nézetből, hogy majd ők rettenetes nagy befolyással fognak lenni a népre! S nem akad senki, ki figyelmeztetné őket, hogy benső hivatottság, vallásos érzet kell ahhoz mindenek fölött.

A munka egy idealisztikus gondolkozású egyén, egy hívő lélek terméke, ki, úgy látszik, az érzelmi radikalizmus híve. Az ész és hit jogosultságát hirdeti s magas műveltségénél fogva az ész kutatásai után csendesen megnyúgzik a hit ölében a maga boldogító érzelm-világában. Kétségen kívül, irigylendő dolog. De, hogy a keresztyénség eme dogmanélküli hitéhez csatlakoznék majd valamikor, kételkedem. Műve élvezetes olvasmány, s a ki szereti a könnyed előadásu s mégis komoly tartalmu termékeket olvasni, nem sajnálhatja a vele való foglalkozást.

Jéna, jan. 11. 1891.

Tüdös István,
ev. ref. s.-lelkész,

Különfélék.

— **Írásbeli feladatok** az 1891. szeptemberében tartandó papi szigorlatokra: 1. Prédikációra. I. Korint. 9. 24—27. 2. Egyháztörténelemből: Adassék elő a három nagy apostol: Pál, Péter, és János szerepe, működése, és törekvése a keresztyén egyházi életben s a pártok állása az apostoli század folyama alatt. 3. Biblia-theológiából: Adassék elő a jeruzsálemi egyházközség hite és theológiája, valamint viszonya a törvényhez és a pogány keresztyénséghez. 4. Kánon-historiából: Az evangéliumok keletkezése és a synoptikusok kölcsönös viszonya. 5. Vallás-bölcsészettől: (a mult évi feladat, miután erre egy dolgozat sem érkezett be) A vallásbölcset viszonya a bölcsethez és theológiához. 6. A ker. hittanból: Mit foglal magában az isteni világ-kormányzás hite; hogyan egyeztethető ezzel a természeti rossz és a természeti világrend elismerése? Nagy-Enyeden, 1891. február 1-sején. Hegedűs János, dékán.

— **Semmi sem okoz lelkünknek** nagyobb örömet, mint ha egyházaink előmeneteléről, élőhitéről adhatunk hírt, és Kovászna azokhoz az egyházakhoz tartozik, a mely ma-

holnap, mint minta-község fog előttünk állani követendő példaul. Január 18-án ismét szép ünnepélyt tartott: felavatta új orgonáját, melyet a hívek áldozatkészsége kilenc és fél hónap alatt épített fel. Adassék meg nekik minden tisztelet. Az isteni tiszteleten közreműködött Földes György, zabolai lelkészársunk, Makkai Dániel, K.-Vásárhely híres kántora, és a helybeli pap, Szócs Gerő barátunk, kinek buzgósága, és a hívekre való hatása eredményeiben valóban példányszerű. Sokáig éljen, ott, azon a helyen, a melyen méltónak bizonyult. Az ünnepély után, estére, ugyancsak Szócs Gerő táncestélyt rendezett, mely 62 frt és 57 krt jövedelmezett. Igaz, hogy Kovászna népes egyház; hogy sok feltétel kínálkozik a haladás előmozdítására: de az is igaz, hogy ha nem volna, ki a felbuzdulásra lelkesítsen, elveszne a sok kincs felhasználatlanul. Kovászna egy szép példa, hogy buzgó pap, és az őt szerető hívek új életet teremthetnek, ha vannak egy szívvvel, egy értelemmel egy akarattal.

— **A bukaresti ev. ref. egyház és iskola 1890. évi pénzügyeit kimutató számadás** szerint az összes bevétel 14,000 franknál többre rugott, a kiadások összege pedig alig haladta meg a 10,000 frankot s így az egyháznak tekintélyes pénztári készlete maradt a jelen évre, a mi kedvező anyagi viszonyokról tesz hiteles tanúságot. Érdekes az ugynevezett «templombérek» kimutatása, melyben legnagyobb tételként 20 frank s a nagy többség részéről 5 frank szerepel, miből nyilván látható, hogy az egyháziasság és áldozatkészség tüze élénken lobog e missziói egyházunkban.

— **«Az igaznak házában vagyon nagy kincs;»** egy ilyen, az egyházhoz ragaszkodó igaz, a lelkes dr. Královánszky Lászlóné, született Gróza Mária ő nagysága, ki most budapesti lakos, de egyházközségünk szülötte, ajándékozott pávai ref. egyházközségünk részére 100 frtot. Ő adott az ő házának kincseiből; mi beirtuk az ő nevét, emléket szívünkbe és mindig halálával, jó indulattal gondolunk áldozatkészségére. Mi nem dicsérjük őt, dicsérje az ő cselekedete; mi csak kívánjuk, hogy isten, kinek oltárán áldozott, sokáig éltesse és adjon más egyházközségeinknek is ilyen lelkes, áldozatkész támogatót. Fogadja a szives ajándékozó egyházközségem és a magam legőszintébb köszönetét! Pávan, 1891. február 3-án. Szász Márton, pávai ref. pap.

— **Kevés ember van, a ki ne olvasta volna** gr. Csáky Albinnak a képviselőházban, nov. 27-én tartott beszédét, melyet az elkeresztelési vitakor mondott. Ezt a beszédét most «egy anyanyelvét szerető és becsülő hazafi» «irodalmi stylusból magyarra fordította» és kinyomatta «Utopiában», 1891-ben. Mondatról-mondatra kíséri és megfelelő, illetőleg, kiigazító jegyzetekkel látja el. Ezekben a jegyzetekben sok felesleges is van, de van sokkal több éleselműség, melyet mindenki haszonnal olvashat. Tán, nem is kell mondanunk, hogy öreg tudósunk, Brassai bácsi írta az ő sajtóságos modorában és ritka tudásával. Ara a kis füzetnek 50 kr.

HIVATALOS RÉSZ

143—1891.

PÁLYÁZAT.

A mélt. Ig.-Tanács idei 255. számú határozatával, tekintettel az 1889-ik évi egyházkerületi közgyűlés 66. I. A. és II. pontjaira, az orbai egyházmegyéhez tartozó barátsági egyházközségben segéd-lelkészi állomás szervezését engedélyezvén, arra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Lakás és teljes ellátás, tiszt. Vékás Lajos afiánál; 2. 120 frt készpénz és stóla.

Pályázati határnap febr. 28. Folyamodványok hozzám nyujtandók be. Kolozsvárt, 1891. febr. 9. Szász Domokos, erdélyi ref. püspök.

136—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett beresztelki egyházközség I-só osz-

tályu papi állomására, a nyugalmazott pap életében félfizetéssel és lakással, ezennel másodszor nyitattik pályázat.

Javadalom: melléképületekkel, nagy kerttel ellátott díszes lakás és 820 frt 50 kr, melyből 18 hold 628 \square öl kano-nika porció, 62 frt 90 kr; dézma-kárpótlási kamat 253 frt 38 kr; munkatétel értéke 47 frt 98 kr és kepe 456 frt 24 $\frac{2}{3}$ kr. Ezenkívül, mélt. br. Bánffy Zoltán ur a nyugalmazott pap élete tartamáig, évenként 100 frtot ajánlott föl.

Pályázati határnap márc. 5. Folyamodványok nagytszt. Lénárt József esperes aához intézendők, Magyaróra, u. p. Disznajó. Az erdélyi ref. püspöki hivataltól.

Kolozsvárt, 1891. febr. 10. Szász Domokos, erd. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Mai számunkhoz $\frac{1}{4}$ iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában Kolozsvárt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Február 19.

8. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A lelkészválasztás módjáról.

(Vége.)

A lelkészválasztási törvényjavaslat a maga egészében tökéletesen méltó kitünő készítőihez. Valósággal, oly óriási haladást képez a debreceni zsinat ebbeli határozataihoz képest, hogy mindnyáján a legbensőbb örömmel üdvözölhetjük a zsinat előkészítésére kiküldött bizottságot, hogy éppen Szász Károlyra és Szilády Áronra bizta törvényrevízióink ez irányban végzendő előmunkálatainak megtételét. Az ők igazi szabadelvüségű vezérelt alkotmányos felfogásuknak, méltányosságtól és igazságosságtól áthatott lelkületöknek fényes tanubizonysága az a derék javaslat, melyet sok tekintetben egy jobb jövő zálogának tartathatunk.

Mint hogy azonban az emberek sokféleképpen gondolkoznak s így nézeteik sokban eltérnek egymástól, tőlem sem vehető rossz néven, ha az említett javaslat némely pontja ellen pár kifogást teszek. Megjegyzem, hogy csupán amaz észrevételeimet adom elő, melyek a javaslat alapelvei keretében is helyteleníthető tervezetekre vonatkoznak, nem pedig azokat is, melyek abból a körülményből erednek, hogy én a tárgy némely ágában talán gyökerestül másképpen gondolkodom, mint egyházunk nevezett nagy emberei, így például a képesítésnek általam fölemlített számításmódját, vagy a lelkészválasztási aktusban való részvételnek a nagy többségre nézve közvetetté tételét illetőleg.

Mindjárt az 1. pontnak egyáltalában nem tudom helyeselni azon intézkedését, hogy a lelkési állomások osztályozása a fizetések különféle fokozatai szerint eltérő alapon hajtassék végre nem is csak az öt egyházkerületben, hanem az egyes kerületek különböző vidékein is. Ha a mostani, már is tarthatatlan szokás e javaslat még tarthatatlanabb indítványával együtt törvénynyé válik, még az eddigieknél is nagyobb anomaliák-

nak lesz bő kutforrásává. Megtörténhetik, például, hogy a ki valahol egy 1500 frtos egyházba képesítve lesz pályázni, a szomszédságban levő 800 frtos állomásra ellenben nem leend megválasztható. Ha már a kvalifikációt igen helyesen egyöntetűvé tesszük, azzal feltétlenül együtt kell járnia annak is, hogy az egyházak osztályozásában tapasztalható nagy eltérések is megszüntetessenek, nem hogy még szaporittassanak. Inkább több osztályt kell felállítani, és ugyan micsoda szégyen lesz abban némelyik egyházkerületre, ha a legelső osztályokba csak egy pár lelkési állomása jut?

A «lelkészek minősítését» illető pontokra térve, először is nem vagyok képes megérteni, hogy mi okból javasoltatik az a kivételes intézkedés, mely szerint csupán a jó osztályzatokra nézve legyen előny a külföldi időtöltés s rájuk nézve is egyedül a negyedik osztályu egyházakba való pályázás alkalmával? Mivel érdemelnék meg éppen ők ezt a kivételes kedvezményt? Hiszen, ha egyáltalában háznára van valakinek a külföld, ez inkább feltehető a jeles osztályzatokról, mint a másodfoku bizonyítványokról. De ettől eltekintve, vagy mindenkinek és bármely egyháznál javára kell számítani, vagy senkinek és sehol sem. Én legokszerűbben úgy gondolnám megállapíthatónak, hogy annak, a ki legalább két félévig hallgatott külföldi theologiai fakultáson, mindössze egy évi kápláni működés gyanánt számítassék be külföldi tanulmányozása.

Nem tudnék továbbá annak a következtetésnek sem reámutatni az indokára, melyel az terveztetik, hogy a rendes lelkészek pályázati képességénél a jeles és jó osztályzat között semmi különbség ne tétessék s egyedül a kielégítőkre állapíttassék meg különleges szabály. Ha már a jeleseket nem méltatjuk fensőbb minősítésre a jókénál, a jóknak se adjuk meg ezen, semmivel sem megérdemlettebb fölényt a kielégítőkkal szemben. Azt hasonlóképpen nem

tartom egészen helyesnek, hogy a középiskolákban működő összes lelkési jellegű tanároknak egyenlő kvalifikációjuk legyen a rendes lelkészekkel. Én részemről csakis a rendes vallás-tanárok részére vélném e jogot megadhatónak.

Annak azonban már határozottan ellenzője vagyok, hogy a püspöki titkároknak oly nagy előnyük legyen a segédlelkészek felett, a melyet a javaslat tartalmazni látszik. Két évi titkároskodást hogyan tehetnénk egyenlő értékűvé a hazai, vagy külföldi egyetemen nyert tudori ranggal, hogy ez alapon magában véve az a körülmény, hogy valaki két évig titkár volt, a szolgálati évek számát egygyel szaporítsa? Vagy talán úgy értik a javaslat készítői, hogy miután a titkárok csak mellékesen, legfeljebb kisegítői minőségben működnek segédlelkészek gyanánt, titkári foglalkozásuk ideje a segédlelkészek képesítésénél semmibe sem vétetnék s ezért a legalább két éven át titkároskodók némi kárpótlásul nyernék egyik évök illetén beszámítását? Eként én is méltányosnak találom az indítványt, de máskülönben teljességgel nem. Mert elhiszem én, hogy kitünő másológépekké válnak a titkárok, de már azt korántsem tudná velem senki elhithetni, hogy két évi irnokoskodásuk alatt annyi tudományos képzettséget szerezzenek, mint a mennyinek külső biztosítékát a tudori rang képezi. Hanem bizonyára a titkároknak a gyakorlati téren szereshető nagyfokú jártasságát akarnák jutalmazni a tervezetkészítők. Erre nézve meg bátor vagyok azt a nézetet nyilvánítani, hogy a lelkipásztorsághoz szükséges gyakorlatot nem annyira a püspöki irodában, mint sokkal inkább a kápláni működéssel lehet megszerezni.

Az én, talán nem is egyéni, hanem épen-séggel önző véleményem szerint, a theologiai magántanári képesítettség, mi a javaslat szerint cseppet sem emeli a kvalifikációt, mégis csak inkább megérdemelné a tervbe vett egyébiránt nem nagy előnyt. Ám, erről éppen nekem nem illik többet beszélni, mert könnyen reám foghatnak, hogy pro domo cikkezem. Annyit, azonban, ha egyesek szerénytelenségnek tekintenek is, mindazáltal ki merek nyilvánítani, hogy, legalább is egyházunk szempontjából, akár hazai, akár külföldi egyetemen szerzett bölcsészeti tudori rangnál többre becülöm a theol. magántanári oklevelet.

A 7. pont azon rendelkezést foglalja magában, miszerint valamennyi pap és káplán stb. minősítési osztályzata annyira nyilvántartandó, hogy

az egyházkerületi s onnan a konventi jegyzőkönyvek évről-évre szélére-hosszára közöljék. Ez a lelkészválasztások szempontjából a lehető legfőlösebb dolog volna, mert legfeljebb csak mint kuriozum birna érdekel, de a nyomtatási költségeket még így sem érdemelné meg. Ott vannak mindenkinek az okmányai, meglátszik azokból a folyamodók képesitettsége.

A 8. pont, kijelentvén, hogy egyszer megnyert minősítési fokozatát senki sem veszitheti el, ennek ellenére koncedálja, hogy az fegyelmi büntetésből mégis alább szállitható. Csakhogy a törvénykezési albizottság munkálata mit sem említ efféle új büntetési fokozatról, pedig tett változtatást a régieken. Nincs is erre semmi szükség. Meg lehet a hibát másképpen is torolni, nem szükséges ehhez a módhoz folyamodni, következésképp az végképp ki is hagyandó e törvényből.

A szóban forgó javaslat intézkedést tartalmaz olyan esetekre is, a mikor az egyházközségek a megürült lelkési állomást a pályázat kikerülésével, meghívás útján, töltenék be. Erre indokul szolgált az a föltevés, hogy vannak, a kiknek derogál folyamodni, s ennélfogva alkalmat kell adni az egyházaknak, hogy az ilyeneket megválaszthassák. Ámbár nem látom be, hogy a midőn a magyar protestáns papságnak legkiemelkedőbb alakja, Szász Károly nem tartotta méltóságán alulinak a pesti papságra pályázni, miként affektálhassák a kisebbek azt a rettenetes nagy önérzetet, melyet a javaslat indokolása egynémelyiknek tulajdonit: mindazáltal, nem teszek kifogást e terv ellen, mert remélem, hogy a szegény egyházak hasznukra fordítják, a mennyiben pénztáruk számára legalább a pályázat kihirdetésének költségeit megtakarítják.

A 26. pont a próbaszónoklás intézményének fentartását, illetőleg, a Tisza és Duna vidékére bevitelét mondja ki, de csak annyiban, hogy a presbiterium a pályázók közül «egyét vagy kettőt, legfőnnebb hármat» a választók legalább egyharmad részének aláírásával meghivhat az egyházközségbe, a magok személyes bemutatására és egyszeri templomi szolgálat teljesítésére. Jól van, legyen; én is valószínűnek tartom, hogy az esetek többségében az így meghívottak egyike választatik meg, de hejh! nagy szégyen lesz arra az egy, vagy két, legfőnnebb három próbálóra, ha mellettük egy nem próbálót fog érni a győzelem szerencséje! Ezt jó volna alaposan megfontolni, mielőtt e pont törvénybe iktattatnék

A 27. cikk második kikezdésének vége, a mennyire a szövegből kivehető, a «capellanus non succedit» régen túlélt és kiküszöbölt elvének újra feltámasztása akar lenni. Biz', ez egy kissé reakciónárius intézkedés volna, melyre nincs is semmi szükség. Nem tudom, egyáltalában lehet-e valamit felhozni újból való életbeléptetése mellett? Hiszen, igen jól kipróbáltatott annak idejében és nagy idő tapasztalatainak tulajdonítható, hogy hosszas harcok után nyoma sem maradt egyetlen kerületben sem. Ne is ébreszszük hát fel, bizony meglehetünk győződve, hogy ezután is csak olyan káros és igazságtalan volna, mint volt valaha.

És ezzel be is fejezem megjegyzéseim sorozatát. Nem követelhetek magam részére csalatkozhatlanságot s így a legkevésbé sem bánom, ha nem is lesz sikere felszólalásomnak; egyedül azt kívánom, hogy akármit határoz a zsinat, azon anyaszentegyházunk java, felvirágzása és dicsősége épüljön fel.

Zoványi Jenő.

Tanügy.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kollegiumainak Értesítői az 1889—90. tanévről.

Miután a nagy szünidőt magam is «otio, non negotio» szántam, s miután egyik kollegium értesítője csak a jelen tanév elején látott napvilágot, a mostani időt találtam legalkalmasabbnak, hogy 7 főgimnáziumunkról általános képet nyújtsak, s azokat egyenként ismertessem, annál is inkább, mert a zord időjárás miatt a szobába szorult uraknál soraim biztosabban számíthatnak az elolvasásra, melyeknek célja nem más, mint a figyelmet ébren tartani e fontos kulturális intézeteink iránt.

Az elismerés felemelő érzete töltötte el lelkemet, midőn a hét értesítőt áttekintettem. A modern haladás kétségtelen jelei tünnek elő belőlük s lelkiismeretes munka felett keletkezett ama meggyőződés, hogy az egyházkerület nem hiába fordít annyi gondot intézeteire; áldozatkészsége s az államsegély szépen termik gyümölcseiket, s midőn tanárait oly szép anyagi javadalmaszásban részesíti, minővel alig két magyarországi prot. iskola dicsekedhetik, ugyanakkor megadta a módot, hogy e kollegiumok az állami gimnáziumokkal ne csak fölvegyék a versenyt, de ki is állják! Ezt most már meg is kívánhatja az egyházkerület, s az értesítők nyomán elmondhatjuk, hogy itt-ott van ugyan némi hiány, de erős a hitem, hogy nincs messze az idő, midőn azok is pótolva lesznek s iskoláink olyanok, melyekre büszkén tekinthet minden erdélyi protestáns ember. Egyelőre elég bizonyított az elismerés is, melylyel a miniszteri megbízottak nyilatkoztak felőlük.

A tanári kar sok új, s mondhatni, tehetséges, munkás és ambiciózus taggal szaporodott, a kik nem csak az iskola kathedráján töltik be sikeresen helyöket, de az irodalom terén is ügyes tollal működnek. Az a hat szék-

foglaló értekezés, mely az ez évi Értesítőben jelent meg, azt mutatja, hogy alapos szakismerettel ültek tanszékükre, s oda őket az ifjuság művelésének magasztos vágya vezette. Alább részletesebben ismertetem őket. Ezen felül még egy szakszerű értekezés van a kolozsvári kollégiumában, a hol pedig nincs értekezés, ott az igazgatók közlik megnyitó, vagy záró beszédeiket, mik pedagógiai tekintetben érdekesek. De lássuk az egyes intézetek kiadványait azon sorrendben, a mint a névkönyvben fordulnak elő.

I. A nagy-enyedi ev. ref. Bethlen-főiskola 1889/90 tanévi Értesítője. Kiadta az igazgatóság.

Az értesítő elején Makkai Domokos rektor-professzor közli az iskolai évet bezáró beszédet, melyben foglalkozik a theologia-akadémia azon kérdésével, melyet az 1889-ik évi közgyűlés vitatott, majd szól a miniszternek ismert görögnyelvi intézkedéséről, végül, az ifjuságról számol be.

A II. cikk «Pályázatok, jutalmak, és ösztöndíjak az év végén» címen igen érdekes képet nyújt az ifjuság irodalmi működéséről, s egyaránt dicséri a tanári kart a témáknak ügyes, tapintatos kiválasztása, mint a theologiai, gimnáziumi és tanítóképzési ifjuságot buzgó munkássága, nemes versenykedve.

Szép összeget tüntet ki az ifjuság anyagi segélyezése, mert a jó «Alma mater» nem kevesebb, mint 23,163 frt 15 kr és 20 drb aranyban részesíti őket.

Az előjáróság és tanári kar után a theologiai akadémia tananyaga van közölve, majd a hittanhallgatók névsora. A 4 évi tanfolyamban 53 ifju készült a magasztos pályára, hogy a protestántizmus zászlójának lelkes bajnokai lehessenek az életben.

Most a főgimn. következik, a hol szivesebben láttam volna a «II. Tárgyak, tankönyvek, tanítók» c. fejezet tartalmát a «III. A tanítás anyaga osztályonként» cíművel összevonva és mégis részletesebben, pontosabban, mint azt a többi hat kollegium Értesítőjében láthatni. Az is felüti, hogy pl. a latin és görög auktorokból egy egész sereg német kiadást használtak, melyekre nagyon is tisztességes, sőt határozottan többet érő magyar kiadványaink vannak, pl. Csengerinek Homérosz-kiadványai, Szamosinak Platonja stb., Liviusra Bartal-Malmosinak és Dávid Istvánnak, etc. Hisz, már a miniszter is felhívta erre a figyelmet, s ha mi magyar protestánsok a németet gyámolítjuk, mit várjunk a többitől?

Kiváló elismeréssel kell szólnunk a felső osztályok magyar írásbeli feladatairól, melyekhez fogható akár az ifjuság lelkületét, akár azok választékosságát és hazafias szellemét illetőleg alig találunk az ország összes gimnáziumaiban. Az érettségi vizsgálatokról kimerítő és teljesen kielégítő tudósítást olvashatunk. 22 ifju jelentkezett, s ezek közül 1 jelesen érett, 6 jól; mindössze bukkott el.

A «Vegyes adatok» az iskolaév eseményeiről számolnak be, melyekből szomoruan tudjuk meg, hogy e népes kollegiumban a legkedvezőtlenebb az egészségi állapot, mit ez évben az influenza is elősegített.

Az osztályok névsoraiban csupán a tanuló neve, kora, születése helye és élvezményei vannak közzétéve, de ez utóbbi, valamint az ismétlők oly sajtószerű jelekkel és rövidítésekkel megjelölve, melyek nagyon is ósdi

alakot mutatnak és a szemre sem tesznek kellemes benyomást. S úgy vélem, hogy az nem játszik fontos szerepet az osztályok névsorában, hogy ki kapott naponként egy, vagy két cipót, ki másodnaponként, vagy naponként ingyen kosztot. Ennek szivesebben lehetne hátrább egy külön rovatot nyitni, s tán elég volna, szám szerint megnevezni őket.

Egyáltalában, elmondhatjuk, hogy míg a Bethlen-főiskola dicsekszik igazi modern és legszebb épülettel, Értesítője a legprimitívebb kiállítású az erdélyi kollegiumoké között. Wokál János gyorssajtója egy cseppet sem válik a főiskola diszére, s a derék igazgató ur talán figyelmeltethetné, hogy tartson lépést a kollegium haladásával külsőleg is. A statisztikai adatokból megtudjuk, hogy 338 tanuló iratkozott be, mely szám év végén 309-re apadt, kik közül kielégítő eredménnyel végzett 238, egy tárgyból elégtelen volt 37, kettőből 16, többből 18. Nyelvviszonyaik szerint magyar 144, magyar román 116, magyar német 22, magyar ném. rom. 25.

A tanítóképző intézet tanári kara és tantárgyai után a 4 éves tanfolyam hallgatói névsora következik, összesen 36-an voltak az év végén, mind magyarok, kikre oly nemes hivatás várakozik.

A gyakorló-iskola is ismertette van, tanulóinak száma év végén 275.

Igazi «Alma Mater» tehát az enyedi főiskola, mely a keblére fogadott növendékeket az *abc*-től az élet iskolájáig kiképezi. A 4 intézetben összesen 734 ifju nyert oktatást, oly szám, minővel nem sok tanéület dicsekedhetik. Álljon is fenn és virágozzék az idők mérhetetlen körén át, hogy minél több derék, kitartó és hódító szellemi napszámost szolgáltatson nemzetünknek, az édes magyar hazának!

Érdekes vegyes közlemények zárják be a tartalmas kötetet, melyből megemlítjük, hogy a theol. akad.-nak, gimn.-nak és tanítóképzőnek van külön önképzőköre, theol. önszegélyző egylete, dalkaruk, s a mivel ritka intézet dicsekedhetik: virágzó és szépen szereplő ifjúsági zenekara. A könyvtárak és gyűjtemények szépen gyarapodtak; a nagy könyvtárban van 14,378 munka 24,072 darabban, s jár 26 hazai, 15 külföldi lap és folyóirat.

II. A kolozsvári evang. reform. kollegium Értesítője 1889—90 ik évről. Az előjáróság megbízásából kiadja: Az igazgatóság.

A tömör, csinos nyomású füzetet Graf Jakab tanárnak «Javaslat a gimnáziumi rajzitanítás módosítására nézve» című értekezése nyitja meg, mely a fővárosi sajtónak is általános elismerését vivta ki, s nagyon megszívlelendő eszméket fejteget, mikor rajzitanításunk még mindig nincs azon a színvonalon, melyen már praktikuságánál fogva is lennie kellene, s mikor képzett rajztanárokban is annyi a hiány. Azzal a tanítási móddal, melylyel most kezelik gimnáziumainkban a rajzolás, nem tartja megoldhatónak a rajznak szép, magasztos, de nehéz feladatát. Értekezése oda konkludál, hogy a szabadkézi rajznak teljes egyenjogúságát kívánja a mértani rajzzal. «Sőt, az a nézetem, mondja, hogy a tanulót előbb látásra kellene tanítani, mielőtt mérésre tanítjuk.» Továbbá, hogy a rajzitanítás kötelező, módszerűen haladó legyen a gimnázium 8 osztályában.

Az érdekes értekezést az intézetet vezető tanférfiak névsora követi, mely után ügyesen csoportosítva, a tananyagok osztályonként és tárgyanként való elősorolása következik; itt meg az tünt fel, hogy minden tárgynál ki van téve a használt tankönyv, a mi tanügy-irodalmi szempontból is nemcsak érdekes, de fontos dolog is, ez csupán a klasszika-filológiánál hiányzik. Az elemi iskolák 4 osztályának tananyaga közvetlenül a gimnáziumé után olvasható. A tanulók névsorában csupán a vallás, születési hely és év szerepel; számuk az év végén 309, mi mindenesetre az intézet látogatottságára mutat. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 21, az írásbeli alapján visszautasítottak egyet; szóbelit tett 20, ebből 2 jelesen, 7 jól, 10 egyszerűen, javító vizsgára utasítottak egyet. Szép eredmény.

Az «Adakozás, jótékonyág» c. jelentésből láthatjuk, hogy kevés intézetünk részeseül annyi figyelemben, mint a kolozsvári, a mi természetesen mutatja azt az intelligens és jómodu lakósságot, mely ott a központban környezi.

Az ifjúsági önképzőkör helyes vezetés alatt szép sikerrel működött.

(Folytatása köv.)

Impavidus.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 11. és 15.

Elnök: Br. Bánffy Dezső, főgondnok. Jelen vannak: Dr. Kolozsvári Sándor, Deák József, Domokos Antal, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, Balogh György ügyvéd és Bodor Antal.

Az elnöki uton időközben elintéztett ügyek ellátása jóváhagyó tudomásul vétetik. Ezek közül felemlítendő, hogy a Kolozsvártt felállítandó theol. fakultás alapjára Domokos Antal igazgató-tanácsos aha 100 frt és dr. Vályi Gyula 100 frt alapítványt tettek.

Zágoni egyházközségünk kérésére az egyh.-kerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, ez idő szerint és feltételekhez kötve, időhaladék engedtetett kepe-váltó alapja egy részének, központi kezelés alá leendő felküldésére, de mert a felküldés kötelezettségét az egyházkerületi közgyűlés kimondotta, ezen időhaladék engedélyezése bejelentetik. Utasítatik az egyházközség az alap állásának minden év végével részletes kimutatására azon figyelmeltetéssel, hogy ha a tartalék-alap a megállapított tőke gyűjtését tényleg nem valósítja, a tőkének 1000 frtonként való befizetésére azonnal reá fog szorítottatni.

A pitești egyházközség kérését adva be annak megengedése végett, hogy a parochiális belső telekre egy sütőházat építtessen, melynek évi bérébe egy vállalkozó öt éven át évi 500 frankot ajánlott fel, az építési költségek fedezése végett 2200 frt törlesztő kölcsön kiutalásáért folyamodik. A kérés mellett nem lévén tervrajz és költségszámítás mellékelve s más tekintetben is felszeretlen lévén, érdemleges tárgyalás alá nem vétetett, azonban figyelmeltetett az egyházközség, hogy központi alapjaink sokkal inkább igénybe vannak véve, semhogy ily különben is kockáztatott vállalatra juttathasson, ezen indokból kérését csak azon esetben adja bé felszerelten, ha az elő-

egységes vezetés semmi kívánni valót nem hagyott fenn s a vezetése alatti egyházakban uralkodó példányszerű rendért felettes egyházi hatóságai részéről is mindig elismeréssel tüntettetett ki. Hísz, váratlanul történt halála alkalmával, a leltárt felvevő bizottság is meg volt lepelve az egyház levéltárában tapasztalt pontosság és rend fölött. Ha netalán halála után történtek rendetlenségek az egyházban, hogy lehet oly kegyetlen a—b. ur, hogy a sírban nyugvót tegye felelőssé ezekért!

Midőn a szászvárosi 2-ik papi állomásra az intelligencia és a nyers tömeg nagy szótöbbséggel megválasztá, nem kellett a nép kegyét hajhászni, hiszen, már csaknem két évtizedes áldásos működésben eltöltött szép multtal dicsekedhetett s ha mindenkinek megadta a kellő tiszteletet, ha megbecsülte az «oh népet» is, ha a satnya koldushoz hasonlító iparost, ki cikkirónak arcába kergette a vért, meghallgatá, tanácscsal és anyagilag gyámolítá, csak mestere, Jézus tanítása szerint cselekedett, ki azt mondá: «Mindnyájan egy atyának gyermekei vagyunk; szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.» Vagy talán nem éppen a műveletlen, nyers tömegnek van leginkább szüksége a lelkész jó tanácsaira, utmutatásaira, melytől a hunyadmegyei művelt lelkü papok, a—b. ur szerint, annyira undorodnak?

Páratlan jelleme, feddhetetlen élete, kitünő szónoki tehetsége, emberszeretete, végtelen szívjósága, mint mindenütt, Szászvároson is köztisztelet és közszeretet tárgyává tették. Igaz, nem volt a külső fény és csillogás embere, nem tudott kevély, dölyfös lenni, mert mint valódi pap, a szentírás szavait követé: «Legyetek alázatosak, mert azoknak adja az Ur a maga kegyelmét, a kevélyeknek pedig ellenáll.» S szelid, alázatos modora, jeles tulajdonaival párosulva, oly tekintélyt vívott ki számára, mely mindenestre többet ér, mint a rozslékü, ártani szokott hatalmasok tekintélye. S hogy tekintélyét egyháza érdekében, midőn arra szükség volt, érvényesíteni is tudta, igazolja a hetvenes években a szászvárosi első-papi állomás eltörlése tárgyában megindított országos mozgalommal szemben foglalt álláspontja, midőn egyházának, általa helyesnek tartott jogai megvédésétől semmi sem tántoríthatta el.

Szilárd jellemét semmi sem ingatta meg s épp ez alkalommal tünt ki, hogy a—b. urnak azon igaztalan vádja, miszerint a kispapok a kilátásba helyezett nagy-papságért a népkegy-hajhászását hivatalos kötelességeik teljesítésének ro-

vására gyakorolják, atyámmal szemben minden alapot nélkülöz, mert meg volt ígérve, hogy életében nem fogják az említett állomást eltörölni, míg tervükbe nem egyezése esetén, első-pappá leendő megválasztása megakadályozásával fenyegették. Mindezekre azt felelte: «Inkább akarok második-pap maradni, mint igaz meggyőződéselem, lelkiismeretem és egyházam jogainak feladása árán első-pap lenni.»

És hogy mennyire demoralizálta az egyházközségeket, mutatja az, hogy lelkészkedése alatt készült az egyház diszes orgonája, ő vetette meg alapját a virágzó állami leányiskolának három évig egyedül vitt papi szolgálata által nyert interkalaréval; soha nem szünő, lankadatlan buzgalommal munkálkodott a vallásos erkölcsi élet emelésén, erején fölül áldozott jótékony célokra, közintézetekre, főleg egyházi és iskolai célokra, annyira, hogy a szászvárosi papok közt, Várad Mihályon kívül, bizonyára az egyház anyag tekintetben is, legtöbbet boldog emlékü atyámnak köszönhet. A torony befedése sem atyám buzgalmának hiányán mult, mert hiszen a befedésre szükséges pénz már évek óta megvan, hanem a presbiterium az egyház sürgősebb szükségleteinek elenyésztése miatt halasztotta mindeddig a torony restaurálását.

És most, midőn felejtethetlen jó atyám hamvai felett alig mohosult be a sirhalom, előáll egy a névtelenség lepélbe burkolt egyén s a nyilvánosság előtt kegyetlen cinizmussal bántani igyekszik az erdélyi ref. anyaszentegyház páratlan jellemű, kiváló szónoki tehetségű, egyik legkittünőbb papjának áldott emlékét. Egy igaz ember emlékét, kinek a közpályán eltöltött 39 évi közhasznú, fáradhatlan munkássága alatt agyának minden gondolata, szívének minden dobbanása a hazának, az emberiségnek volt szentelve s kinek az egyház terén szerzett elévülhetetlen érdemei a magas kormány által is dicsérő okmányokkal lettek kitüntetve.

Bizonyára, mindazok szemében, kik e bántalmazást olvasták, a—b. ur cikkének megírásával elítélésre méltó munkát végzett; én pedig a—b. urat, ki a végzet által sokszorosán sujtott özvegy anyának és gyermekeinek vérző sebet, a legjobb férj és atya emlékének bántása által, kegyetlenül feltépte, bárki legyen is, megvetéssel illetem.

Sopron, 1891. február 7-én.

Ince Béla,
gimnáziumi tanár.

TÁRCA.

Ince János emlékezete.

Még alig derengett a tavasz gyenge napsugára, még nem voltak virággal ékesek a mezők: midőn oly váratlanul örökre pihenni tért az a nemes szívű, szó teljes értelmében papi jellemű férfiú, kinek emlékezetére szentelvék e sorok, most, midőn az enyészet takarója hidegen borulva a természet ölére, már a tél havával fedi sírját a szászvárosi temetőben.

Élete története egy csendben munkálkodó, külső sikereket nem kereső, igaz ember tevékeny életének, ki lelke minden tehetségével, szive egész buzgalomával munkása volt az Ur szőlőjének, ki nem ismerve divatos hivalkodásait világnak, egyik kiváló tagja volt annak a régi gárdának, mely mint egyik paptársa olyan szépen és találóan írja róla, puritán egyszerűségében szívét megvesztegetni nem engedte a

modern realiztikus áramlat által; ragaszkodó a hagyományokhoz; és hamis, beteges ambícióknál többre becsülő kálvinista papok eszményi hajlamait, melyek inkább szeretnek egy arasznyi égboltozatot, mint a húsos fazakakat.

Ince János régi székely nemes családból született Vizaknán, Alsó-Fehér megyében, 1825-ben, március 8-án. Atyja Ince Elek azon időben vizaknai tanító volt.

Tanulását a nagy-enyedi Bethlen-főtanodában kezdette 1836-ban. Itt tett deáki szigorlatot 1845-ben, mint osztályos társai között az első. A bölcsészeti és jogi tanfolyamot szintén itt hallgatta. Tanárai voltak: Szász Károly, Z. Bodola Samuel, későbbi püspök, Péterfi László, ifj. Zeyk Miklós, Farnos Károly, Ince Dániel, Mihályi Károly Vajna Antal.

Egész tanulói pályája a lankadatlan szorgalom munkája volt. Tanulásának már negyedik évében pénzbeli jutalomban

részesített. Különösen kitűnt a klasszikus nyelvek ismeretében, melyeknek irodalmában kiváló jártassággal bírt, s melyek az ez időben legvirágzóbb magyar költészet remekei mellett, legkedvesebb tanulmányát képezték.

A nyári nap első sugára már ott találta a «Kápolnán», a mint könyv nélkül tanulta Vörösmarty «Cserhalmát» és «Zalán futását; és már régen aludt mindenki a lakószobákban, a mikor ő még a folyosó lámpájának világa mellett olvasgatta Horatiusból: «non ebur, neque aureum mea renidet in domo lacunar» vagy azt a másik biztató dalt: «integer vitae scelerisque purus non eget mauris jakulis, nec arcu» és gyönyörködött a görög és római hősök fényes világában, vagy Cicero ragyogó ékesszólásában.

Tehetségével párosult szerénysége és nemes, szelid lelkülete csakhamar megszerzik neki a minden jutalomnál becsesebbet: tanárai becsülését és tanuló társai osztatlan szeretetét.

Kegyes patronája volt a nemes szivü özvegy báró Kemény Simonné, ki az unokáival, br. Kemény Gáborral és Gézával együtt tanuló szorgalmas, derék ifjút annyira megkedvelte, hogy mindennapos volt házában s számos jótéteményben részesítette. Utóbb, még mint osztályos diákra, reá bízta egyik unokája, mtszs. Zeyk Károly kis leányának tanítását.

Többször említette a boldogult, hogy tüdőgyulladásban feküve a kollégiumi kórházban, midőn már egészsége javulni kezdett, egyszer csak arra ébred, hogy valaki ágya mellett áll és mértéket vesz róla. Első gondolata az volt, hogy állapota rosszabbra fordult s már halotti ruhát mérnek reá. Annál nagyobb volt öröme, midőn megtudta, hogy a derék matrona értesülvén javulásáról, elküldte szabóját, ruhát és téli kabátot készíteni, nehogy fellábadva ismét meghűtse magát.

1848-ban a magyar kormány ellen fellázadt oláhok táborának közeledése hírére, az akkor Nagy-Enyeden levő katonaság és a városi polgárság Kolozsvár felé vonulván, Zeyk Miklós tanár vezetése alatt több tanuló társával együtt odahagyja Enyedet és az erdélyi táborral Torda, Kolozsvár és Bánffy-Hunyadon át, Erdély véghatáráig megy. Itt betegségtől veretve le, N.-Váradra viteti magát azon szándékkal, hogy felgyógyulva, Pestre menjen a tűzértséghez. Egészsége helyreálltával, midőn az erdélyi hadsereg fővezére, Bem, 1848 végén Kolozsvárt az osztrákoktól vissza foglalja, a szabadság harcában újra részt veendő, ő is visszatér Kolozsvárra. Itt azonban akkori ref. püspök Antal János, közjegyző Bodola Sámuel, dr. Salamon József és több enyedi tanár tanácsára és unszolására, beadja lemondását s pályáját befejezendő, beiratkozik a kolozsvári theologusok közzé, hallgatva dr. Salamon hittudor előadásait, kihez őt később is mindig a legőszintébb tisztelet csatolta.

1849. ápril havában, mint nevelő, Kolozsvárról Maros-Vásárhelyre költözik át tanítványaival, dr. Antal László fiaival, miután dr. Salamon ajánlatára és közbejárására, a püspök és hittanárok megígérték, hogy a még nem hallgatott papi tudományokra, ha csak magánszorgalom útján is elkészül, a papi szigorlatot letennie, bármikor megengedik.

Maros-Vásárhelyen Török Jánosnak, a később vértanu halált szenvedett hittanárnak előadásait hallgatta, de csak rövid ideig, az oroszok betörése miatt a tanítás és tanulás

ugy Maros-Vásárhelyen, mint az összes erdélyi tanodákban megszűnván. A papi szigorlatot 1850. augusztus hó 20-án tette le kitűnő eredménnyel, Z. Bodola Sámuel, Török János és Szász István cenzorok előtt.

Maros-Vásárhelyre költözése után, püspöki titkárságot is viselt Antal János püspök mellett, mindaddig, míg papi állomásba nem lépett.

1851. ápril havában egyszerre választják és hívják meg papjuknak a kolozsi és felvinci egyházak, amaz nagy szótöbbséggel, utóbbi csaknem egyhangulag. E két állomás közül a rá nézve előnyösebbet, a kolozsit fogadta el, hová 1851. május 11-én be is köszöntött. Ugyanez év szeptember havának 20-án lépett házassági szövetségre Molnár Sámuel maros-vásárhelyi hittanár leányával, Máriával, ki édes atyja kora elhunyt után fiu testvéreivel együtt, nagyatyja Antal János püspök házában nőtt fel.

Mint kolozsi pap felszenteltetett a székely-udvarhelyi köz szt. zsinaton 1852-ben, mikor is mint első procedens a felszentelést követő vasárnapon püspöki kinevezés folytán próba-szónoklatot tartott az udvarhelyi egyház templomában, az egész zsinati gyülekezet jelenlétében.

1854. május havában, akkori bukaresti pap, Dimény József elfogatása és politikai elítéltetése után, a bukaresti egyház hívja meg papjának, de hazájától nem tudván megválni, a meghívást nem fogadta el.

1854. szeptember 17-én a székely-udvarhelyi egyház választja és hívja meg papjának, minthogy azonban ugyan ezen időken a luka-ilencfalvi egyház által is csaknem egyhangulag megválasztott, több oknál fogva ezt az állomást fogadta el.

Sok nehézséggel kelle itt eleinte megküzdenie, hol ez időben a papi lakás is használhatatlan állapotban volt. Ám, a nép itt is fényes bizonyosságát adta, hogy csak tudni kell megértetni vele a szépet, jót és hasznosat, ő nem késik áldozatával. 1856. tavaszán lebontatván a régi rozszant paplak, már ugyanazon év szeptember havában készen állott a diszes és kényelmes, cserép-fedélzettel és oszlopos tornáccal ellátott új lakás, melyet a hivek a nélkül, hogy az egyház pénztárából egy fillért is költöttek volna, saját költségükön emeltek.

Az önértzet jogos büszkeségével emlegették, hogy nincs olyan papi lakás az egész Nyárad-mentén, mint a melyet ők építettek szeretett papjuknak.

1856. szeptember 7-én megválasztott és november 16-án beiktatott nagy-enyedi második-papnak. Csekély volt a jövedelem ahhoz képest, melyről lemondott, de lelke viszálygyótt arra a helyre, hová annyi boldog emlék kötötte, azok közé az emberek közé, kiknek körében gyermek- és ifju kora legszebb napjait élte.

1857-ben az egyház egyhangu határozata következtében első-papnak választatik. Első-papi fizetése évenként javítottik, s 1870-ben már ezer forintra növekszik a kezdetben 700 forintból álló javadalmazás.

Csaknem tizenöt évre terjedő nagyenyedi papsága alatt hiveinek és az egész város közönségének osztatlan szeretete és tisztelete veszi körül s a különböző felekezetek közötti testvéries egyetértésnek igen szép, valóban lélekemelő példái vannak alkalmi nem egyszer tapasztalni.

(Vége köv.)

Különfélék.

== **Báró Vay Miklós őexcellenciája** a következő meghívót küldötte szét: Tiszteletteljesen tudatom, hogy konventünket a jövő április hó 6-ik napjára akként tűzöm ki, hogy 7-én megkezdődhessenek a tanácskozások. Szives üdvözléssel. Budapest, 1891. febr. 9. **Báró Vay Miklós.**

== **Bacó Gábor, zilahi kollégiumunk** nyugalmazott tanára, folyó hó 10-én, 71 éves korában meghalt. Élete hasznos munkálkodásban eltöltött pályafutás volt; halála rá nézve megnyugvás, övének a fájdalom forrása. A háborgó, viharos szenvedélyeket mindenha le tudta győzni bölcs mérsékletével; tudott akarni és az akarat parancsoló szavát a szív nemes érzelmeinek melegével enyhítette. Egy tetőtül-talpig becsületes, jellemes ember volt, ki jó példával járt tanítványai előtt, kik mindig áldani fogják emlékét. Halála gyászt okozott egyházmegyei algonokunk és nyugalmazott tanár, Sárkány Ferenc családjának is, melylyel közeli rokonságban állott. A közrészvét és a jóknak fájdalomukban való osztozása adjon vigasztaló enyhületet a fájó sebre!

== **Örömmel emlékszünk meg mi is** az országos népszámlálás eredményéről, mely ugy általánosságában, mint részleteiben valódi lelki gyönyörrel tölt el. Az ország összes lakossága az utóbbi tíz év alatt 10%-kal szaporodott és így ma már meghaladja a tizenhétmilliót. Legerősebb volt a szaporodás a Duna-Tisza közén, meg a Tisza balpartján, tehát a legmagyarabb vidékeken, ennek lehet tulajdonítani, hogy a tisztán magyar elem meghaladja a nyolcmilliót és így az anyaország összes lakosságának abszolút többségét képezi, a mint Keleti, az ország statisztikása számítja, az összes lakosság 54.22%-át, holott a többi nemzetiségek bármelyike külön-külön alig haladja meg a 15%-ot. Ha a békeség sokáig fennmarad; ha elemi csapások, betegségek nem zavarják meg a természetes fejlődést; ha a jó isten áldásait megbecsülve, azokat megtoldjuk munkával, szorgalommal; ha felhasználjuk a mivelődés, az iskolázás előnyeit: nem kell félnünk sem a szászoktól, sem a romaiaktól, ez a föld a mienk volt, ez a föld a mienk marad. A legujabb népszámlálás adott reményt, önbizalmat és hitet a jövő századokkal szemben.

== **Vettük a f.-szabolesi papi értekezlet** mult évi nov. 9. tartott gyűlésének jegyzőkönyvi kivonatát, melyben meleg hangon, sőt lelkesedéssel sürgetik egy protestáns irányú politikai napi lap megalkotásának eszméjét és a népies kiadványok feltétlen szükségét, és e határozatukat megküldötték minden ref. esperesi hivatalnak. Helyesen cselekedték, hogy a már sokszor sürgetett eszmét nem tudjuk hányadik századszor ismét fölmelegítették és nem engedték, hogy leszoruljon a napirendről. Ez a két dolog oly szükséges, mint a levegő, a mindennapi kenyér. Könnyen is menne a dolog kétségen kívül. Szerkesztő akadna bizonynyal, munkatárs bőven, azt hisszük, kiadó is: de hol vannak az előfizetők? Mert köztünk maradt szó legyen, tovább is terjedjen: az esperesi hivatalok megteszik mindazt, mi tőlük telik, de nem hisszük, hogy anyagilag biztosíthassanak két ily nagy vállalatot, melyek igen-igen sok ezer forintba kerülnének évenként. Jók ezek a határozatok; de a szó csak szó marad mindaddig, míg vagyonos emberek össze nem tesznek egy nagy rakás pénzt, mely fedezze a kauciót, fedezze az előleges és legalább egy évi folyó kiadásokat. Ha a lap és a népies iratok irodalmi színvonalon fognak állani és meg fognak felelni a protestáns eszmének és méltóságnak: akkor nagy elterjedésnek fognak örvedeni és bővséges jövedelmet is hajtva, szolgálatot fognak tenni a szabadságnak és a felvilágosodásnak. A papi értekezletek mellett, máshol kellene ezeket az eszméket pengetni, oly körökben, a hol még most mélyen hallgatnak. Tán csak megszólalnak. Mi azért csak buzgolkodjunk ez irányban.

== **Warga Lajos, sárospataki theol. tanártól** megjelent «A keresztyén egyház történelme» III. kötetének első füzeté. Kétségen kívül, olvasóink nem csak

ismerik, de sokan meg is rendelték e derék munkát, mely irodalmunkban páratlanul áll; és ha nem rendelték volna meg, ugy szivesen kérjük, tegyék meg azt utólagosan, mert pénzükért valószínű kincses bányát visznek házukba. Az első kötetre, nagy nyolcadrét kiadásban, 3 frt; a másodikra 4 frt s a most megindult harmadik kötetre 3 frtjával a mű befejeztéig, szerző még mindig fogad el előfizetéseket, vagy megrendeléseket. A kötetenkint való szétküldést bérmentesen teljesíti, a füzetenkénti szétküldésnél tíz kr. ajánlási díjt kell csatolni. Melegen ajánljuk a derék munkát a tehetősebbek figyelmébe.

== **Nyilvános számadás és köszönet.** A radnóthi fiatalság «viribus unitis», főszolgabíró t. Horváth Albert elnök, t. Izmael Mihály földbirtokos lelkesítő és minden akadályt legyőző biztató szavaik és t. Lukács Géza alelnök fáradhatatlan tevékenysége folytán, f. év február 8-án, Radnóthon, a Nagyvendéglőben, az ev. ref. templom kijavítási költségeinek fedezésére házias jellegű táncvigalmat rendezett. Ezt akarom megörökíteni lapunkban. Ezzel tartozom a nyilvánosság előtt, annyival is inkább, mivel a felülfizetések csaknem kivétel nélkül, más vallásuk által történtek. Felülfizettek: t. Ismael Mihály, Radnóth, 3 frt. Úradalmi intéző, t. Deák Ignác, Radnóth, 3 frt. Tisztelendő Veress Lajos, K.-Szt.-Pál, 2 frt. Márk Vilmos, Radnóth, 2 frt. Tiszt. Szabó Lajos, Koltó, 2 frt. Dr. Halasy Nándor, Radnóth, 2 frt. László Péter, Siménfalva, 2 frt. T. Egyed József, Csapó, 2 frt. Gyógyszerész, t. Jeney Jenő, egyházközségi képviselő, Radnóth, 2 frt. Mlgs. Felszegi Sándor, Csapó, 2 frt. T. Zoner Gyula és társa, Budapest, 2 frt. Szalatnai Károly, Radnóth, 1 frt. Verner János, M.-Vásárhely, 1 frt. Kereskedő, t. Pap István 1 frt, Radnóth. Biró Viktor 1 frt, Radnóth. Dr. Bodor Zsigmond, D.-Szt.-Márton, 1 frt. Mlgs. Kabos Ferenc, D.-Szt.-Márton, 1 frt. Miklós Gergely, B.-Besenyő, 1 frt. Muntyán Béla, M.-Vásárhely, 1 frt. Tiszt. Nagy Domokos, Kutyalva, 1 frt. T. Kiss Zsigmond, K.-Szt.-Pál, 1 frt. Onachten József, Radnóth, 1 frt. Adler Henrik, Budapest, 1 frt. Szendrey Sándor, Budapest, 1 frt. Hegyi Albert, Debrecen, 1 frt. Csontos Olivér, h. ügyvéd, M.-Vásárhely, 1 frt. Román lelkész, tisztelendő Nyárádi Péter, Radnóth, 1 frt. Peteley Márton, M.-Vásárhely, 1 frt. Molnár János, Radnóth, 1 frt. Ribicey Kata önsza, Radnóth, 25 kr. Ifj. Berkovics József, Radnóth, 20 kr. Összes felülfizetés 42 frt 45 kr. Személy- és családjegyből 108 frt. Összes bevétel 150 frt 45 kr. Kiadás 50 frt 45 kr. Tiszta jövedelem 100 frt. Elmulaszthatatlan és kedves kötelességemnek ismerem, egyházközségem nevében, forró köszönetet mondani a nyilvánosság terén is a fennirt kegyes felülfizetőknek, hogy felekezeti, nemzetiségi és vallási kérdéseken felülemelkedve, áldozatkész szível ily szép eredményt segítettek elérni a szent ügy érdekében. Fogadják hálás köszönetemet általam mindazok, kik személyes megjelenésükkel e nemes célú táncvigalomnak úgy anyagi, mint erkölcsi szép sikere elérésére befolytak. Köszönetet mondok a rendező-bizottság minden egyes tagjának önzetlen buzgóságáért és fáradhatatlan tevékenységéért. A szeretet, a béke, az egyetértés legyenek velünk továbbra is, s akkor istennek áldása van és leend rajtunk, s «viribus unitis» sok jót végezhetünk. Radnóth, 1891. február 13-án. M o o r é h D o m o k o s, radnóthi ev. ref. pap.

Szerkesztői nyiltposta.

== «**Szerény megjegyzés az Inváziora.**» Meg vagyunk győződve, hogy Csekme nem azzal a pretensióval írta cikkecskéjét, hogy viharral idézzen elő és mi nem azzal az intencióval adtuk ki, hogy valakit bántani akartunk volna. Minek kiáltani segítségért, ha veszély nincs. Azt a másikat szivesen megköszönjük, ha nekünk való.

== **Invázió!** Pláne, versben írva. Ha Csekme barátunk erre csak gondolhatott volna hogy ilyen szerencsétlenségnek válik kutfejévé, cikkét bizonyosan nem írta volna meg. Kegyelem. A vers iszonyuan rossz.

HIVATALOS RÉSZ

190—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebelezett sajó-udvarhelyi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 291 frt, melyből 200 frt készpénz és stóla.

Pályázati határnap március 15. Folyamodványok nagytiszt. Somkerei Miklós aához intézendők Székere.

Az erdélyi ref. püspöki hivataltól.

Kolozsvárt, 1891. febr. 17-én. *Szász Domokos,*
erd. ref. püspök.

182—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a küiküllői egyházmegyébe kebelezett sövényfalvi kántortanítói állomásra, ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: melléképületekkel és kerttel, ellátott tisztességes lakáson kívül, egyházhatósági becslés szerint, 212 frt 54 kr. A megválasztandó köteles a küiküllői általános tanterületnek rendes tagja lenni.

Pályázati határnap: március 20. Folyamodványok nagytiszt. Kovács Elek esp. aához intézendők, V.-Gálfalvára, u. p. Dicső-Szent-Márton.

Az erdélyi ref. püspöki hivataltól, Kolozsvárt, 1891 febr. 14.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

180—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett fiatfalvi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 148 frt 41 kr értékű kepe. A megválasztandó köteles egyszersmindenkorra 20 forintot, azután évi járulékokat az egyházmegyei gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap március 20. Folyamodványok nagytiszt. Menyhárt András esperes aához intézendők, Kecsetbe u. p. Székely-Udvarhely.

Az erdélyi ref. püspöki hivataltól, Kolozsvárt, 1891. február 14-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

170—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett tancsi kántortanítói állásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel, melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 243 frt 73 kr, mely a gróf Teleki-udvar búzakepéjének $7\frac{1}{2}$ kalangyára emelése által, ez éven kezdve, díjlevelen felül javult.

Pályázati határnap márc. 15. Folyamodványok nagytiszt. Lénárt József esperes aához intézendők, Magyaróra, u. p. Disznajó.

Kolozsvárt, 1891. február 12-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

261—1891.

ÉRTESÍTÉS

mindenik erdélyi ev. ref. kollegium m. t. Előljáráóságának.

A vallás- és közoktatási m. kir. Miniszter ur ő Nagyméltósága 1891. évi január 16-án 59,160—90. sz. alatt kelt leiratával értesíté hatóságunkat, hogy

1. a fejlesztés alatt álló egrí városi alreáliskolát az 1891. évi január 1-től kezdődőleg állami kezelésbe vette. E

reáliskolánál az 1891—92. tanévben a második, az 1892—93. tanévben a harmadik és az 1893—94. tanévben a negyedik osztályt fogja megnyitni;

a munkácsi állami algimnaziumot fokozatosan főgimnáziummá fejleszti, és a már felállított V. osztályhoz az 1891—92. tanévben a hatodik, az 1892—93. tanévben a hetedik és az 1893—94. tanévben pedig a nyolcadik osztályt is megnyitja.

Miről a m. t. Előljáráóságok tudomásvétel végett értesítettnek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsától, Kolozsvárt, 1891. január 28.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

418—1891.

HIRDETÉS.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsa eladóvá tevé n. Bányai Vitális-féle sz. kir. Kolozsvár város györgyfalvi utcájában fekvő 2 hold 1587 ööl területű gyümölcsösét, az azon levő csinos faházzal és gazdasági épülettel, továbbá azzal egybekötetésben a Hegedüs-utcában lévő három kis lakházat és 1 hold 489 ööl szántóját: a megvételéhez hozzászólani kívánókat felszólítja, hogy akár az összes ingatlanokra együtt, akár az egyes részletek megvételére külön-külön ajánlatokat, a megajánlandó összeg 10%-ának bányapénzül csatolása mellett, folyó évi március hó 1-ig Igazgató-Tanácsunkhoz adják be.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvárt, 1891. évi február 11-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

178—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Vécsi Karácson Márton nejét, ev. ref. vallásu sebesi Sütő Annát, ki őt 19 év előtt hűtlenül elhagyta, s azóta hollétéről semmit sem tud, ezennel hirdetményesen idézti, hogy mostantól számítva, hat hónap alatt jelenjék meg a görgényi ref. egyházmegye házassági törvényszékén, hol felperes idézett alperes ellen házassági válóperét megkezdeni, és le fogja jártni.

A görgényi egyházm. ref. esperesi hivataltól.

Magyarón, 1891. febr. 12-én.

Lénárt József,
esperes.

149—1891.

MEGHIVÓ.

A küiküllői ev. ref. egyházmegye f. évi március 5-én d. e. 9 órán kezdve, házassági törvényszéket fog tartani D.-Szent-Mártonban, az egyházmegye tanácskozó termében, hova és mikorra ezennel van szerencsém minden érdekeltet meghívni.

Lelkésztársaimat hivatalosan felkérem, hogy a fennirtakat szokott módon hozzák köztudomásra. Az ügyvéd urat utasítom, hogy pereiket szereljék fel minden szükséges okmánynyal; mert a felszereletlen perek nem fognak tárgyalatni.

Végre, felhívom mindazokat, kik az elmúlt 1890-ik évben, bármi címen pénzt kaptak, avagy kell vala, hogy kapjanak, esperesi átkezelés mellett, ha netalán valami kételyük van, jelentkezzenek alólírtnál f. hó végéig, mert szívesen szolgálak számadással és felvilágosítással, de a kifizőtt időntul, vagy pláne évek mulva, nem fogok számolni.

V.-Gálfalva, 1891. február 11-én.

Kovács Elek, s. k.
ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz $\frac{1}{4}$ iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában Kolozsvárt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Február 26.

9. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A léviták fiaihoz.

Legátus koromban, óh, akkor még nagyon tapasztalatlan emberke voltam. Egy a Materhez közel eső filia ekklezsiába kellett átrándulnom. Apostoli szokás szerint, gyalogszerrel ballagván, ismételtetem magamban az imádság szavait: Világosságnak világossága, világosíts fel, stb. Ehhez, jól emlékszem még, hosszú időken át dicséretes hűséggel ragaszkodtam. Végre, megközelítém a harangláb felett ágaskodó kakast; és ime, mintegy a szélnek zengésében, jöve füleimbe valami rettenetes szózat. Szólék pedig magamban Sámuellel, mondván: Micsoda nagy baromrivás tehát az, mely fülemben jó, és micsoda ökröknek bögése, a melyet hallok? És mikor egy a falu népei közül felelvén, monda: nem baromi kiáltás az, hanem éneklésnek szavát hallom én, akkor magamban felette igen megbotránkozáam. Óh, akkor még igen tapasztalatlan, igen gyermekded elmével megáldatott valék. Mert míg akkoron keserű gúnynyal ráemlékeztem, hogy régi időknek előtte, Nagy-Károly énekeseket hozatván Rómából birodalmába, az éneklések, melyeket tőnek a germánok fiai, azoktúl az ambroziusi dallamokhoz édesedett fülektől inkább vadállatok ugatásához hasonlóknak lenni íteltettek vala: bezzeg, mai állapotom szerint, a zsoltárnak hallására, a mely ott az Úr táborából még az istentiszteletre rendeltetett időnek előtte hallaték, felette igen megörvendezném. Nem azért, mivel ez igen kedves volna a fülnek, mert «bizony az szegény Albert soha nem szerzette volna az CL zsoltárokat, ha tudta volna, hogy ily rútul bännak velök»; nem, mintha igen kívánatos volna az isteni tisztelet ékességeért, mert biz ezek «néholott igen rettenetesek», hanem mert a protestáns isteni tisztelet lényegének s az üdvösség elnyerésének tekintetéből ez is sokkal több volna, mint semmi.

Mert ma a zsoltároskönyvnek nem csak a

családi körökben, de a templomon belül is nyaka szakasztatott.

Milyen drága mécs volt az egykoron, mikor a népek sötétségben ültek. Mennyi édes érzést támasztott, mennyi áhitatot szült, mennyi szomorú éjjet megvilágított. «Atyám, így ír Kazincy «Pályája emlékezetében», a legreligiosusabb ember vala, a kit képzelhetni, meleg tisztelettel vonatott minden felé, a mi szent, a mi jó, a mi nagy. Reggel velünk, este minden cselédjeivel, ha felekezetéhez tartoztak, együtt végzé el imádságát, este zsoltárt is énekelve hozzá, mint atyja s nagyatyja.» A krónikairó Cserei is feljegyezte, hogy a fogoly Béli Pál minden este búsan énekelte cellájában a zsoltárokat: Kegyelmezz meg Uram nékem, mert az ember üldöz engem És ezt a mécszet, az emberiség nagy vigasztalóját, kezdik kilobbantani. Ki még a templomokban is. A kántor ur ugyanis, meghuzogatván a regisztereket, így szól szent Dáviddal: én lantom zendülj! S míg a kecskebőrfuvó a muzsikát ugyancsak zúg-gatja, a jámbor gyülekezet, pár khorusbeli gyerek rikoltozásit letudva, (akárcsak a khinai imagép végezné munkáját: forogjatok kerekék, malmok kelepeljetek) áhitatos hallgatásba merül.

Hallgat, mert nem tud énekelni. A régi, nagy, szent imádságu zsoltáros öregek elnyugodtak, s velük nyugvóra szállt a templomi éneklés ügye. A fiatalabb nemzedék alig tanul három-négy éneket, miket úgy a hogy a vizsgákon fuvatnak el vele.

Én emlékszem templomokra és iskolákra, a melyekben a zsoltároskönyvből csoda szép mód-dal éneklentenek, s azt is tudom, hogy bizony a hiányosság az énekvezetónél van, ha a templomi éneklés dolga naponkint romlik és szállton-száll.

Mert, az énektanulás nem kényszermunka, nagy kedvvel s jó igyekezettel végzi azt az iskolás gyermek úgy, mint a felnőtt ember; s maguk az egyházi énekek szépségükben olyan egy-

szerüek, hogy «még a parasztságba sült embereknek tompa és botor elméjekben is beférnek.»

Bizony, bizony mondom, jöhetne onnan felülről, a honnan száll alá ránk, tiszteletreméltó prédikátorokra, minden jó törvény és tökéletes rendelet, az érdeemes kántori rendhez is jöhetne egy pecsétes levél, melyben megírva volna a zsol-tárokhoz egy kis jóakarát.

Lévítáknak fiai, kik a világiakban sokra igyekeztek, s mindenek felett való erővel arra, hogy kitörjétek Krisztus igájának járomszegét, mert ez az iga nektek nem gyönyörűsleges: nem érzitek minden istentiszteleten, hogy a ti lelketöken fekszik, ha az ajkak némák s nem énekelnek az Úrnak új éneket, ha az ő dicsérete nem zeng az ő szenteinek gyülekezetében?

Bitay Béla.

Tanügy.

*As erdélyi ev. ref. egyházkerület kollegiumainak Értesítői
az 1889—90. tanévről.*

(Folytatás.)

Volt az ifjuságnak ének- és zenekara (vonós hangszerekkel). A pályázatok, bár érdekes témákkal kínáltak, nem mutatnak nagy versenykedvet, a mennyiben egykettő-három volt mindössze, ki pályabért nyerni ohajtott. Nem eléggé dicsérhető szokás, hogy a pályakérdések a jövő tanévre már az értesítőben foglalnak helyet, így legalább a tanulóknak a nagy szünidő alatt ad egy kis utasítást, mit olvassanak, hol gyűjtsenek adatokat, s mire a tanév beköszönt, összeszedett anyaggal térhetnek be az iskolába, s a szorgalmi idő alatt nem hanyagolják el annyira kötelességeiket, a mit különben tennének, ha, mint a legtöbb intézetben, a tanév közben adják ki a pályatételeket. Az elstetett, összetákolt értekezések ellen is egy ügyes óvszer ez eljárás. A könyvtárak, szertárak gyarapodtak, a folyóiratok is szép számmal vannak képviselve, csak a humaniorák azok, a miknek szemléltetéséhez hogy valamivel járultak volna, nyomát sem látjuk. Pedig minden modern iskola iparkodik egy philologiai, történeti muzeumot berendezni, mely nélkül igazi, korkövetelte haladást alig tudunk képzelni azon téren, s a mire szép példát látunk két legifjabb kollegiumunknál.

E tekintetben is a kolozsvári kollegiumtól várnók az utmutatást, mint a mely a központban egyetem mellett van, még más két felekezet főgimnáziumát van hivatva (már a protestáns szellem szempontjából is) felülmulni s legintelligensebb elemeket az egyetemnek szolgáltatni ez intézetünk van hivatva. De abból a tekintetből is kívánatos, hogy a theologia-akadémia megnyíltával (melyet hiába elleneznek, mert a korszellem s a most kezdődő katolikus heccek fogják kívánni, hogy az Kolozsvárra, az egyetem mellé kerüljön, mint a budapesti mellé a katolikus seminarium, s minél képzetebb egyének vehessék fel a «szent tömeggel» szemben a keztyűt, s

diadalmasan lobogtathassák a protestáns szabad szellem szent zászlóját), igazi mintagimnáziummá válják; s e szempontbul kívánjuk, hogy a humaniorák iparkodjanak a reáliákat utánozni. Sapienti sat!

A jutalmazottak, ösztöndijasok, stb. nevei egy külön táblázatban vannak elősorolva; ezt az eljárást ajánlanók az enyedi Értesítő szerkesztőjének is, mi bővebb felvilágosítást nyújt, s a szemnek is kellemesebb, mint azok a hieroglif-szerű jelvények.

Az értesítőt az igazgatónak évet bezáró beszéde fejezi be. Ha tán rövidebben időztünk e jeles intézet beszámolójánál, éppen az az oka, hogy mint a szem előtt lévő központi intézetről sokkal gyakrabban hallunk hírt, sokkal többször látjuk, hogy sem per longum et latum kellene ismertetnem.

III. A maros-vásárhelyi ev. ref. kollegium Értesítője az 1889—90-ik iskolai évről. Kiadta: Bedőházi János, igazgató.

Mindenek előtt, az értesítő beosztása ellen szólunk, mert valljuk be, ebben is van bizonyos szabályszerűség, vagy ha úgy tetszik, szokás, melyet ha az ország középiskoláinak száza követnek, miért ne követhetné ez az egy is? A megnyitó beszéd, melyet az igazgató tartott az év elején, már címénél fogva is méltó helyet foglalhatott volna az értesítő első lapjain, s utána mindjárt az az érdekes és tanulságos kirándulás (értekezés helyett), mely csaknem eldugva lappang hátul a jelentések között. Míg így az értesítőt mindjárt a kollegium előjáróságának és tantestületének névsora nyitja meg. Utána következik az elvégzett tananyagának a kimutatása osztályok szerint, melyet a használt tankönyveknek táblás kimutatása követ. Ezt teljesen fölöslegesnek találom, mert az egyes tantárgyak után kényelmesen be lehetett volna szurni, de még így is hiányos, mert a latin irodalmi könyveknél pusztán az auktor neve és műve címe szerepel, hogy kinek a kommentárjával, avagy kiadásával, arra itt sem kapunk feleletet. Egyuttal itt már jeleznem kell, a melyre még alább, ha terünk engedi, rátérek, hogy t. i. kollegiumaink nagy részénél igen kevésnek találom azt az anyagot, melyet a latin irodalomból olvasnak. Pl. a 8-ik osztályban Tacitusból 50 fejezet, Horatiusból 9 levél, vagy néhány óda, valljuk be, hogy ez nyolc évi nyelvtanulással nagyon sovány tálalás. De ujnak és tanügyi szempontbul fontosnak találom azt a kis statisztikát, melyben ki van mutatva, hogy egyes tárgyakból hány kötetet tesznek ki a használt tankönyvek; összesen 62 kötet; elég szép szám, mert biz annak legnagyobb részét be kell a növendékeknek tanulniok. A tanulók névsorában itt sincs közölve az érdemsorozat.

A beirt tanulók száma 200, év végén volt 191. (Az elemi osztályban 111.) Ezek közül jeles 25, jó 47, elégséges 78; egy tárgyból elégtelent nyert 20, két, vagy többül 21. Az eredmény teljesen kielégítő. Érettségi vizsgálatra jelentkezett a 8-ik oszt.-nak mind a 13 tanulója, de írásbelire csak 11 bocsájtattott, kik közül 2 jelesen, 1 jól, 7 elégségesen tette le a szóbelit, 1 pedig visszautasított. Volt az intézetnek ének- és zenekara, (vonós hangszerekkel). A tanulók magaviselete teljesen kielégítő, csak a szülők közönye, ez országszerte általános haj ellen panaszkodik az igazgató.

Az ifjuság önmunkássága szomorú képet mutat. Pedig a tanári kar külön, s a Mentovich-önképzőkör jól díjazott és szép tárgyú pályakérdéseket adott fel, s a lírai költeményt kivéve (melyre két pályázó akadt) legfőlebb egy pályázó jelentkezett, sőt több egészen meddő maradt; a jutalmazottak is olyan magyar tud. akadémiai szégyen-paragrafus alá esők, mint a róluk irt bírálatokból kivethető.

De nem eléggé tudom ajánlani megszívlelésül kollégiumainknak a «Kirándulás» c. fejezetet. Az igazgató vezetése alatt több tanártársával 51. tanuló vett részt a IV—VIII. oszt.-ból azon tanulságos körutban, melynek főcélja volt Zalathna és Abrudbánya vidékén a nemes fémek bányászatával, kohászatával, stb. megismerkedni, de e mellett Erdély bájos vidékeit járták be vasuton, kocsin s nem egyszer gyalog. Igazi poézissal írja le az igazgató ez élvezetes utazásokat, mely egy hetet vett, május 16—23, igénybe, s összesen 525 frt 45 krba került, melyhez fejenként 8 frttal járultak, 175 frt mint adomány gyűlt be, s 10 tanuló féldíjjal, 10 pedig ingyen utazott ebből.

Nemcsak ismeretkörüik gyarapszik a tanulóknak, hanem hazaszeretetőik is erősödik ily tanulságos utazással, nem is említve a barátság szilárdulását s azt a kedves emléket, mely iskolai életükből egész életükön át mint egy virányos tavasz mosolyog feléjük.

Svájcban már rég divik ez. Mídon pár év előtt ott jártam, épp a fővárosában, Bernben tünt fel nekem, hogy mindenütt egy sereg falusi iskolás gyermekkel találkoztam, a kik tanítóik vezetése alatt párosan lépdögélve, ugyanazon helyeket látogatják, a hol magam is megfordultam. Eleinte juliálisozó csapatnak néztem, de végre erőt vett rajtam az erősebb kíváncsiság s egy uri embertől tudakozódtam a dolog mivolta után, a ki így világozott fel: A nagy szünidők alatt a falusi gyermekek tanítóik vezetése alatt beutazzák a fő- és a nevezetesebb városokat, hogy ezek is megismerjék hazánkat, annak szépségeit és tanulják azt megszeretni. E célból a vasutak (pedig Svájcban is nagyon olcsók) kiváló kedvezményben részesítik őket, sőt maguk a vendéglősek is. Ime, így ismeri meg a svájci hazáját és lelkesedik, rajong érte! Nálunk Berec Antal tett nem rég indítványt a tanulók utaztatása érdekében, földrajzi ismereteik gyarapítására; néhány intézet meg is kezdte. A zóna nagyon könnyüvé tette nálunk is az utazást. Kívánatos volna, hogy minden intézetünk felkarolná ez intézményt, s mielőbb életbe is léptetné, mint a marosvásárhelyi kollégium.

Érdekes kimutatás olvasható még a benlakásról; az egészségi állapot kedvező volt, szép számmal voltak az ösztöndíjasok is. A könyvtári és szertári gyarapodás nagyon csekély, mit bizonyára a rajzteremnek ujonnan berendezése okozott. A filologiai, történeti muzeumnak még nyomát sem találjuk e régi, híres intézetnél.

Az értesítőt az igazgatónak szép stylusu, magasröptü évet megnyitó és évszáró beszéde rekeszti be, melyből az ifjuságot forrón szerető tanférfiúnak képe tükröződik elénk. Ez utóbbiban meleg hangon emlékezik dr. Demeter Károly tanár korai elhunytáról, kiben nemcsak

az intézet, de maga a protestáns tanügy is egy tudományosan képzett főt vesztett.

(Folytatása köv.)

Impavidus.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, február 22.

Elnök: br. Bánffy Dezső, főgondnok. Jelen vannak: dr. Kolosvári Sándor, dr. Vályi Gábor, Parádi Kálmán, Domokos Antal, Deák József, dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal.

Az időközben elnökiellátott folyó ügyek bejelentése és tudásul vétele után:

Számvevő előadta Csiki Antal, kolozsvári háztulajdonos kérését, a melyben tehermentes házastelkének és ajtoni jószágának jelzálogtárgyul följajnlása mellett, 16 ezer frt kölcsönért folyamodott. A kölcsön alternatívén akár 6% és a jövedelmi adó, akár adó nélkül 7% kamat fizetése mellett kilátásba helyeztetett, az esetre, ha folyamodó hiteles telekkönyvi másolatokkal a tehermentességet és biztosíték elégséges voltát kimutatja.

A dévai egyházközség 100 frtos alapítványtételével a prot. irod. társaság alapító-tagjai közé kívánván lépni, miután a fölterjesztésből nem tünt ki, hogy az egyházközség közgyűlése, avagy bár presbiteriuma előtt az ügy tárgyalva lett volna, az oda való lelkésznek hasontárgyú kérésével együtt visszaküldetett szabályszerű tárgyalás és az illetékes helyen való közvetlen jelentkezés végett.

A körlelkészi működés ellenőrzésére készítettett és kiküldött ellenőrzési naplók ára fejében, a belmissiói alapból 40 frt kiutaltatott.

A harasztosi már ismeretes papválasztási ügyben, a választhatók sorából előzetes határozattal kizárt egyik lelkész, két rendű felterjesztése, illetőleg, felebbezése egész terjedelmében felolvastatván, a hozott előbbi határozat változatlanul hagyása mellett, a felterjesztés tiszteletlen hangja és sértő kifejezései miatt, törvényszerű elbánás céljából, a püspök aához áttétetni s a fölebbezés a ker. közgyűléshez terjesztetni határozatott, azon kijelentéssel, hogy a felebbezés a papválasztás szabályszerű végrehajtását föl nem függesztheti.

A szászvárosi Kun-kollégium előjáróságának indokolt fölterjesztésére a kollégium tulajdonát képező hercegányi erdőnek eladása már elvileg engedélyezve lévén, az igazgató tanár által személyesen bemutatott adásvevési szerződés jóváhagyatott.

Hasonlóképpen a marosi egyhm. tanácsa fölterjesztésére az ákosfalvi kicsiny iskola-telek önkéntes árverés útján való eladása engedélyezve lévén, a megtörtént eladás jóvá hagyatott.

A kis-eskülli tanítói díjlevél megerősítettett.

Futó István és társai, goroszlói lakosok, a néhai br. Wesselényi Róza-féle alapítványhoz tartozó adósságuk egy részét törlesztvén, az összeg szabályszerű kezelés és elhelyezés céljából pénztárra utaltatott.

A körösfői egyház papi lakának és iskola-épületének, a műszaki előadó véleménye alapján készített új terve és költségvetése helybehagyatott.

A mezőbodoni ujonnan épült torony a belerakott anyag rosszasága miatt megrepedezvén, a kiigazítás céljából a volt vállalkozóval kötött egyezség, a műszaki előadó véleménye meghallgatása után, megerősített.

A külföldi egyetemeken tanuló ifjaink segélyezésére álló alapítványból való részletetés végett szabályszerűen felszerelve csak két ifjunak kérése érkezett be és egy harmadiknak, minden kérelem, vagy kíséző irat nélkül, a bizonyítványai küldettek be. Miután az évenként adható segély alig haladja meg a 300 forintot, a kérelmezők közül a szinte semmi másnemű segélyben nem részesülő Mihály Ákosnak 200 frt. segély szavaztatott meg. Jancsó Sándornak, miután folyamodványából kiteszöveg háromféle segélyt is élvez, ez uttal mi sem volt juttatható. 50 frt rendelkezés alatt maradt, esetleg, Nagy Károly részére, ha a maga idejében beérkezett bizonyítványai mellé utólagosan beküldendő kérésében segélyre szorultságát kimutatja. Az összeg többi része tőkésítetténi rendeltetett.

Az érckőrösi körlelkészi állomásra, püspök aa. megokolt ajánlata következtében, Borbély Sándor s-lelkész neveztetett ki.

A n.enyedi Bethlen-kollégium 14 ezer frtnyi volt erd. pinceegyleti részvényének, az új átalakulás állapotában célzott lehető értékesítése tekintetében, az Igazg.-Tanács a felterjesztés értelmében hozta meg határozatát.

Jelentés a „Prédikátori Tár“ pályázatáról.

(Vége.)

A 12. számú mű ágendának nevezetik ugyan, de nem egyéb, mint szép nyelvezettel írott elmefuttatás a családi boldogságról. Csak a végén egy csinos, hangulatos kis ima mutatja azt, hogy az egész tulajdonképpen egyházi funkció alkalmára volt szánva. E művecskében terjedelméhez képest tulságosan sok az idézet, s ezért nem áll egyenlő fokon az ugyan eme szerzőtől eredt és alább ismerttetendő 10. számmal.

A 3. számú, általában véve, elég magas színvonalon áll s az ágendák kellékeinek is teljesen megfelel. És közlésre jelen alakjában még sem alkalmas. A zsoltáriró ama mondása ugyanis, a melylyel kezdődik e mű, nem igen idézhető, kivált a műveltebb társaságokban. Ez különben izlés dolga s mi nem is akarjuk emez egyéni véleményünket szerzőre reakényszeríteni, habár nem mellőzhettük kinyilvánítását. Ám, az már erős dogmatikai botlás, midőn az író a keresztvizről azt az állítást kockáztatja, hogy az a Jézus vérét jelképezi.

A legjobbak sorába a 2. 1. 10. és 6. számú keresztelési ágendák tartoznak, a melyeknek többsége ugyan hasonlóképpen nem minden tekintetben kifogástalan, de többi társukat mindnyájan sokban tulszárnyalják s általában irodalmi színvonalon állanak.

A számú nagyon hangulatos, hamisítatlan keresztyén felfogástól áthatott agenda, melyben, igaz, hogy vannak tulszott frázisok is, de ezeket hathatósan ellensúlyozza több kiváló szépségű részlete. A megkeresztelendő gyermekhez intézi szavait, a mi egy kissé szokatlan s alig is indokolható mert hiszen a kisdéd még csak figyelni sem képes, nem hogy még értsen és okuljon is. Lehet ugyan talán más oldalról

is nézni a dolgot s ekkor egyenesen művészi fogásnak volna tekinthető ez eljárás.

Az 1. számú sem bír az ágendának szorosán vett összes tulajdonságaival, mert specialiter a keresztség célját, jelentőségét, stb. még csak nem is érinti. De azért jól kiérzik belőle, hogy igazi protestáns és keresztyén gondolkozású s ezenkívül költői lelkületű író szellemének terméke. Némileg terjengős és olykor érzélgős ugyan, azonban, ezen kisebbszerű hátrányait leszámítva, olyan szép eszmékkel telt s olyan szépen kidolgozott mű, hogy határozottan méltó a kinyomatásra.

A 10. számú, a most ismerttetett ágendával ellenkezőleg, semmi tanuságot nem tesz arról, hogy keresztyén, avagy közelebbről protestáns lelkész vallásos szertartás alkalmára írta. Arról azonban lépten-nyomon meggyőző, hogy habár kötetlen alakban van is írva, annyiban mégis költemény, hogy a legszébb költői gondolatok, a legválasztékosabb küalakban egymást váltják föl. Igazán megható és gyönyörködtető kis művecske, melynek végén ugyanazzal a szép és hangulatos rövid imával találkozunk, mely a 12. számot is befejezi.

A 6. számú egy valósággal igen szép és igazi keresztelési agenda, mely egyfelől telve van bibliai zamattal, krisztusi lélekkel, családias hangulattal; másfelől mintaképpül szolgálhat arra nézve, hogy körül-belől micsoda eszméket kell fejtegetni s milyen tárgyakról kell beszélni a keresztelés alkalmával. És nem is egyedül az agenda, hanem a hozzá csatolt imádság és utófohász is feltétlen elismerést és dicséretet érdemel. Egyedül az előfohászban van némi erőltettség. Mint összes versenytársai közül legkiemelkedőbb s követelményeknek minden irányban megfelelő agendát, jutalomra méltónak ítéltük. (Szerzője, mint a felbontott jelígis levélkéből kitűnt, Kiss Ferenc, debreceni segédlelkész.)

Az esketési ágendák, általában véve, még annyira sem sikerültek, mint a keresztelésiek, ugy, hogy ha náluk is megmaradunk az eddig gyakorolt hármás beosztásnál, a második és harmadik csoportba alig jut két-két beszéd, míg a többi egytől-egyig az elsőben találja meg méltó helyét. Ezek: a 7, melynek botránys külső kiállítása még eléggé tűrhető a kétségbeejtőleg gyarló tartalomhoz képest; az 1, mely nem egyéb, mint egy csomó üres frázisnak és egy halmaz sántikáló hasonlatnak a lehető legrosszabb stilussal való összetákolása; a 4, melyben a «szűzies csillag» kifejezés még a kisebbszerű képtelenségek közé tartozik, s logikátlan következtetései csak bámulatot költhetnek; a 9., melynek szerzője különb botanikus lehet, mint a milyen ágendairó, mert valamennyi hasonlatát a növényvilág köréből veszi, de nincs is művében semmi más említést érdemlő; a 3, mely sok szószaporitása közben egyre-másra vét a helyes magyarság ellen; és a 8, melyben a legparányibb hangulatosság sincs s a színezésnek még árnyéka sem található benne.

A második osztályba sorozható két agenda az 5. és 2. szám alatti, melyeknek hibáik ugyan tulnyomók, de már lehet valami előnyös tulajdonságot is fölfedezni bennök, a mi arra a következtetésre jogosít, hogy szerzőikből némi tehetség nem hiányzik s a jövőben jobb dolgozatokat is várhatunk tőlük, mint azok, a melyek jelen alkalommal bírálatunk tárgyát képezik.

Az 5. számunak az az egyetlen jó oldala van, hogy alapeszméje jó s az egész mű általában rendszeres. Kidolgozása azonban éppen ellenkezőleg nagyon gyenge. Szerzőnek

még a civikus díjat, az 50 krt sem a nagy rész, ekkor aztán 5—6, sőt több évekről egyszerre teszi le, csakhogy szavazhasson. Volt olyan, ki azt mondta, inkább nem szavazok, minthogy egyszerre tíz évről fizessek. Rákényszerített-e ez a fizetésre, vagy nem? Igazak-e ezek, tisztelt presbiterium, vagy nem? Erre feleljenek. Ez-e a törvény által megkívánt rendszeres anyagi áldozat? Ha kívánják, szolgálók neveikkel s utolsó állításaim mellett a számadások is tanubizonyságot kell hogy tegyenek, ha ugyanis rendszeres Napló van vezetve.

Nós hát, nem joggal mondtam-e, hogy még a meglevő törvények sem tartattak meg. Méltóztassanak jól megérteni. Nem támadtam és támadom meg én a szászvárosi megtörtént papválasztás törvényességét, erre nekem sem okom, sem szükségem, mert nem érdekelt, sőt még a választás előtti és utáni tanulságos dolgokat sem emlegetem; én csak választási törvényeink hiányosságát s a meglevő törvényeknek sok helyeken, s így Szászvároson is, meg nem tartását illusztráltam, a szemem előtt lefolyt szászvárosi papválasztás által is, s ezen állításaim ellenkezőjét bebizonyítva egyáltalán nem látom a presbiterium által adott válaszban.

Mit mondtam tovább? Azt, hogy a szászvárosi papoknak nincsen oly nagy tekintélyük és befolyásuk a hívekre, mint ily jól dotált papoknál várni lehetne. Ennek okát azon helyzetben látom, hogy a kispapi állomás, elég helytelenül s nézetem szerint, elég hibásan, nincsen egyenlősítve. S erre a presbiterium megbízottjai nem átalják azon némelyeknél szokásos módot használni föl, mely szerint elkezdének azzal gyanusítani, hogy én Pap István, Dáné István, Ince János és Fülöp Géza emlékét sárral dobálom. Mindenekelőtt, ezen in-

szinuáció ellen határozottan tiltakozom, mert tényként merem állítani, hogy mindezen főlemlített férfiakat életükben is, holtuk után is, emléküket jobban becsültem s becsülöm ma is, mint sokan. Az igaz, azonban, hogy elfogult nem vagyok, bálványként nem istenitem embertársamat. De nem arról van ám szó. Lehet valaki igen szép egyéni tulajdonságokkal felruházva, sőt szép talentumokkal is rendelkezhetik, de lehetséges azért az, hogy szép egyéni tulajdonságait, talentumait az életben még sem tudja érvényesíteni, rajta kívül eső okok miatt. És itt ez a helyzet. S lehetséges ez alól egyes kivétel, de ez csak kivétel. Mert, bizony, a mindennapi történet az, hogy visszás helyzet, helytelen szervezet nehézségei alól igen ritka ember tudja magát emancipálni. S tessék csak megkérdezni az elfogulatlan vizsgálódókat és észlelőket magában az egyházközségben és ezek meg fogják mondani, hogy igazam van. Tessék csak visszagondolni az egyház kebelében történetekre, pl. a nem rég lefolyt kántorválasztásra, s ezek is azt fogják bizonyítani, hogy igazam van. Tessék csak párhuzamba tenni az ott élő és sokkal gyengébben dotált szász pap befolyását híveire a ref. papok befolyásával szemben s mindjárt be fogják látni, hogy igazam van. Tessék csak megtekinteni állandóan üres templomaikat; hiszen, nem olyan régen történt, hogy urvacsora osztás alkalmával a két lelkészen, kántortanítón és harangozón kívül egyetlen egy (1) asszony járult az ur asztalához. Fülöp Géza néhai lelkész-társam panaszolta: tessék mindezeket megfigyelni, fontolóra venni s akkor legalább, talán, elkezdének gondolkodni.

(Vége köv.)

a—b.

TÁRCA.

Ince János emlékezete.

(Vége.)

Nemcsak hívei látogatják a legnagyobb buzgósággal a reformátusok helyreállított nagy templomát, hogy hazafias szellemű és az ékesszólás megragadó erejével, zengzetesen csengő hangján előadott beszédeit hallgassák, de sokan a lutheránusok és katolikusok is. Gyakran kéri fel az idegen felekezetek, még a görög vallásuak részéről is, temetések alkalmával halotti beszédeket tartani. Papja az enyedi nőfogdának is, mely funkciójáról, midőn Enyedről távozva, lemondott, az igazságügyi miniszterium teljes elismerését, az igazgatóság háláját és köszönetét fejezte ki neki fáradhatatlan szorgalmáért, melyet a fegyencek javításának előremozdításában bölcs, lelki és erkölcsi tanítása által kifejtett.

Az ő papsága idejében és nagyrészt az ő közreműködésével jött létre Enyeden az első magasabb színvonalon álló leányiskola, melyben több tárgyat maga tanított az első években, minden javadalmazás elfogadása nélkül. Ő pendítette meg először Erdélyben a gyermekóvók eszméjét, melynek később annyi kiváló harcosa támadt a kálvinista papok között. Az ügy nagy kulturális hasznát belátva, ma már az állam vette azt kezébe, de az elhunythoz hasonló lelkes apostolok nélkül, aligha fellendülhetett volna.

Mindenütt buzgón munkálkodik, minden oldalról tisztelet környezi, mindenütt szeretettel találkozik. Ez az idő éle-

tének legderültebb korszaka, melyről mindig boldogan, kedves emlékek hatása alatt emlékszik meg.

Mint enyedi pap, hosszabb ideig viselt a nagyenyedi egyházmegyében aljegyzői, később közügyigazgatói hivatalt.

1871. június 4-én a szászvárosi második-papi állomásra választatott meg. 1875-ben meghalván az első-pap, Dáné István, 1876. június 18-án az egyházi közgyűlés, melyben 154 választó vett részt, az egyház addigi szokásos gyakorlata szerint, egyhangu kikiáltás útján megválasztotta szászvárosi első-papnak.

E választást néhai Nagy Péter püspök, azon okon, hogy Ince János nem a régi, hanem az újabb papválasztási szabályok értelmében választatott meg szászvárosi második-papnak, nem erősítvén meg, az egyház küldöttséget menesztett a püspökhöz, kik szóval is kérelmezzék a választás megerősítését, melynek tárgyában egy 156 választó-jogosult által aláírt folyamodványt nyújtottak be.

A püspök, azonban, az 1862-ik évi szerződés mellőzésével s tekintet nélkül arra, hogy az 1871-ik év február havában épp így, közfelkiáltás útján, pályázat kihirdetése nélkül töltetett be az állomás, mely eljárását az egyháznak maga is helyeslőleg vette tudomásul, a kérésnek helyet nem adott, hanem a rendes pályázat kihirdetésére utasította az egyházat.

A rendes pályázat kihirdetettvén, 1876. december 14-én Ince János 162 beadott szavazatból 158-at megkapván, közjegyző, Elekes Károly, mint választási elnök által a szász-

vissza azt is, a ki kövel dobta meg. A közönség köréből sokszor hangos zokogás volt hallható; minden szem könyekkel volt tele.

A püspök nagy hatást tett szavai után, az állami leányiskola énekének elhangzásával, Fülöp Géza szászvárosi második-pap mondott emlékbeszédet, az igazi papnak, milyen a megboldogult volt, tüntetve fel jellemvonásait.

Az emlékbeszéd után, az egész közönség kikísérte a koporsót a temetőbe, hol Szöcs Sándor dévai ref. lelkész mondott rövid búcsuszt.

Igy temették el Erdélyrészt egyik legkitünőbb egyházi szónokát, jellemben legtündöklőbb papját, a szeretet nagyságában hasonlíthatlan ember-barátot, kinek emléke a jók szívében örökre áldott marad, neve feledhetlen, mert «a kik sokakat az igazságra visznek, miként a csillagok örökkön és örökké fénylenek.» (Dán. XIII. 3.)

Különfélék.

— **Nagyon szűk látó körre mutatna**, ha képesek nem volnánk felfogni, hogy minő óriási feladat, egy államot úgy kormányozni, hogy abban minden tisztességes érdek kielégítve legyen. Kerülni igyekszünk ezt a hibát. Sokszor erőszakot követünk el meggyőződésünkben, hogy ne zavarjuk a közhangulatot, és a lehetőségbe vetett megnyugvást. De az már fellázító, a mi az ugynevezett elkeresztelési dolgok terén történik. Tudvalevőleg, harmad-fokulag a belügyminiszter határoz. Gyönyörű határozatok. Nevezetesen, az első és másodfoku olyan a milyen bíróság elítéli az elkeresztelő kath. plébánust egy néhány forint büntetés megfizetésére, vagy nem-fizetés esetében két-három napi önköltésű elzárásra, és az illető adatok áttételére. Eddig a dolog rendben volna. Most már felmegy a belügyminiszterhez és ott nagy bölcsekn elhatározzák, hogy a büntetés helybehagyatik, de az ítélet többi rendelkezése, nem lévén tárgyalható a kihágási bíróság által, hatályon kívül helyeztetik. Ebből mindenki láthatja, hogy a magyar kormány kiad egy rendeletet, a mely sulyt, büntet, íté, de gyakorlati célját el nem éri. Ilyen rendeletekre sem Magyarországnak, sem nekünk protestánsoknak szükségünk nincs. Mi erős és igazságos kormányt követelünk, a mely előtt tisztelettel hajolhassunk meg. Vagy vonják vissza azt a rendeletet, és akkor védekezünk úgy, a hogy tudunk; vagy, ha kiadták, akkor tartsák meg úgy, hogy a leendő primás is meghajoljék előtte és ismerje el, hogy Magyarország kormánya souveraine azokban a dolgokban, a melyek az ország javára szolgálnak. Szomorú dolog az, mikor egy ország kormánya titubál, haboz, és a dekadenciára ad példát a népnek, melyben pedig a törvények és az erkölcsi világ-rend iránt való bizalmat kellene feléleszteni és táplálni.

— **Üdvös közoktatásügyi rendelet.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 17,472—890. szám alatt a következő rendeletet intézte valamennyi kir. tanfelügyelőséghez: Értesültem, hogy egyes nem-magyar tannyelvű népoktatási tanintézetekben oly történelmi, illetőleg, földrajzi tankönyvek és taneszközök (fali és kézi térképek, földgömbök) szolgálnak a tanítás alapjául, melyekben a történelmi családnevek annyira eltorzított helyesírással használnak, hogy sokszor alig ismerhető fel az illető történelmi alak, kinek szerepléséről szó van, a földrajzi helynevek pedig nem a hivatalos elnevezés szerint, hanem egy-egy vidék sajátos elnevezése szerint fordulnak elő. A helyes eljárás e tekintetben az, hogy a történelmi nevek csak úgy használtassanak, a mint azokat a történelmi tudomány általában elfogadta, a földrajzi helynevek pedig vagy az állam által elfogadott hivatalos alakban legyenek írva, vagy pedig, ha az illető vidéken szokásos elnevezéssel iratnak is, zárójelbe mindig kitétéssék az illető helynek az állam nyelvén való hivatalos neve is. Erről a tanfelügyelőséget tudomás végett oly felhívással értesitem,

hogy a mennyiben tankerülete valamely nem-magyar tannyelvű iskolájában ily tankönyvek és taneszközök használnak, erről az illető könyv, vagy taneszköz beküldése mellett tegyen jelentést. Kelt Budapesten, 1891. évi február 6-án. Gróf Csáky, s. k.

— **A losádi ref. templomban felállítandó harmoniumra adakoztak:** László Zsigmond, dévai tanár 10 frt. Fekete Ferenc, losádi birtokos 10 frt. Zudor Elek, losádi birt. 5 frt. Botha Sándor, bácsi-i pap 2 frt. Konc Imre, csigmói birtokos 2 frt. Göncy Endre, sz.-városi városi kapitány 1 frt. Boc Géza, erdész 1 frt. Boc Soma, takarékpénztári hiv. 1 frt. Zudor József, losádi birt. 2 frt. Összesen: 34 frt. A tisztelt adakozó uraknak köszönet érte. Losádon, 1891. febr. 17. Csiki József, losádi ref. lelkész.

— **Válasz, Ince Béla tanár úrnak.** Én is «megbotránkozással és felháborodással» olvastam Önnek a «Prot. Közlöny» f. évi 8. számában megjelent cikkét s mélyen elgondolkoztam a felett, hogyan lehet egy oly világos főnek s nagy tálentumnak s derék embernek, a milyen az ön atyja volt, oly sajátos észjárású fia? Hát, beszéltem én néhai Ince Jánosról, vagy bárkiről is az idézett cikkben? Hiszen, én magát a papot, néhai Ince Jánost, azt hiszem, tartottam legalább is oly becsületben, mint akár a fiai. De hát, nem tudja a tanár ur megérteni, hogy egyébről van ott szó. «Helytelenségéről azon állapotnak, mely szerint lényeges különbségű fizetéssel ellátott két papi állomás tartatik fen Szászvároson s ezen állapot a közügynek hátrányára, rovására van.» Hiszen, ezt bárki megérthette volna. Az, hogy néhai Ince János szilárd, erős jellemű ember volt s nem ingadozott soha, hanem ment a maga elé szabott úton, lehet; de ez nem változtat a dolgon, mert ez bizonyára csak kivétel s elismerem, hogy ilyen kivétel még lehetett egy-egy, de azért míg az ember a földön ember lesz, az is igaz marad, hogy a gyenge erő után, a beteg egészség után, a szegény vagyon után eseng. S ez nem is hiba, sőt természetes. De hogy célhoz juthasson, az eszközöket a cél elérésére felhasználja. Aztán, kérem szeretettel, a fiui kegyeletnek is megvan a maga határa. Én legalább a tanár úr által elmondottaknak két harmadrészt elhagytam volna, hogy mások mondják el. Még csak annyit, hogy meglehetősen ismeretesek előttünk a tények, a dolgok s épp ezért Ince Béla hangoztatott megvetése e vidéken nem bír nyomatékkal. Hunyadmegye, 1891. február 21. a—b.

Szerkesztői nyiltposta.

— **Omikron.** Ugyan-ugyan, méltónak tartja-e a felmelegített leveles historiáját ismételni? Ebben a villamos, telefonos században négy hét múlva beszélni olyan dologról, a melyet régen elfelejtett még az is, a ki e cikkecske megírására okot adott. Önálló gondolkodásától, természetes tollforgatásától jogunk van megvární, követelni, hogy eredeti, önálló dolgozatokkal örvendeztesen meg.

— **Marburg.** Hát, bizony jó lesz az, ha jó. Sorát keritjük. Az illető adresze: Jéna, Löbdergasse, Nro. 1.

Hivatalos rész.

215—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a széki egyházmegebe kebelezett alsó-szováthi egyházközség énekvezéri állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás és egyházhatósági beclés szerint, 111 frt 17.

Pályázati határnap március 20. Folyamodványok nagytiszt. Somkerek Miklós esperes aához intézendők, Székre.

Az erdélyi ref. püspöki hivataltól, Kolozsvárt, 1891. február 24-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.